

JAARVERSLAG 2017



KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

DOELSTELLING

De wetenschap bevorderen en een brug slaan tussen wetenschap en samenleving. Hiermee houdt de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen zich al sinds 1752 bezig, in iedere periode op een eigentijdse manier.

Prijzen vormen van oudsher de core business van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De Maatschappij levert onafhankelijke juryleden voor de beoordeling van wetenschappelijke prestaties. Prijzen en stipendia worden toegekend op allerlei niveau, van profielwerkstukprijzen, via scriptie-prijzen en promotieprijsen, tot oeuvreprijsen. De prijzen en stipendia worden financieel mogelijk gemaakt door donaties van bedrijven, stichtingen, fondsen en particulieren.

Binnen de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen vindt tevens uitwisseling van gedachten plaats door lezingen, seminars en informele onderlinge contacten. Lezingen worden gehouden door directeuren, leden en externe sprekers. Naast structurele, jaarlijks terugkerende bijeenkomsten worden incidentele wetenschappelijke lezingen en debatten georganiseerd, veelal in samenwerking met bevriende organisaties.

STRUCTUUR

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen kent vanouds een tweeledige structuur: enerzijds een college van besturenden en in de wetenschap geïnteresseerden (*directeuren* genaamd, primo januari 2018: 386) en anderzijds een groep wetenschappers (*leden* genaamd, primo januari 2018: 484 leden en 40 buitenlandse leden), die verantwoordelijk zijn voor de wetenschappelijke activiteiten van de Maatschappij. Deze tweedeling is tot op de huidige dag gehandhaafd.

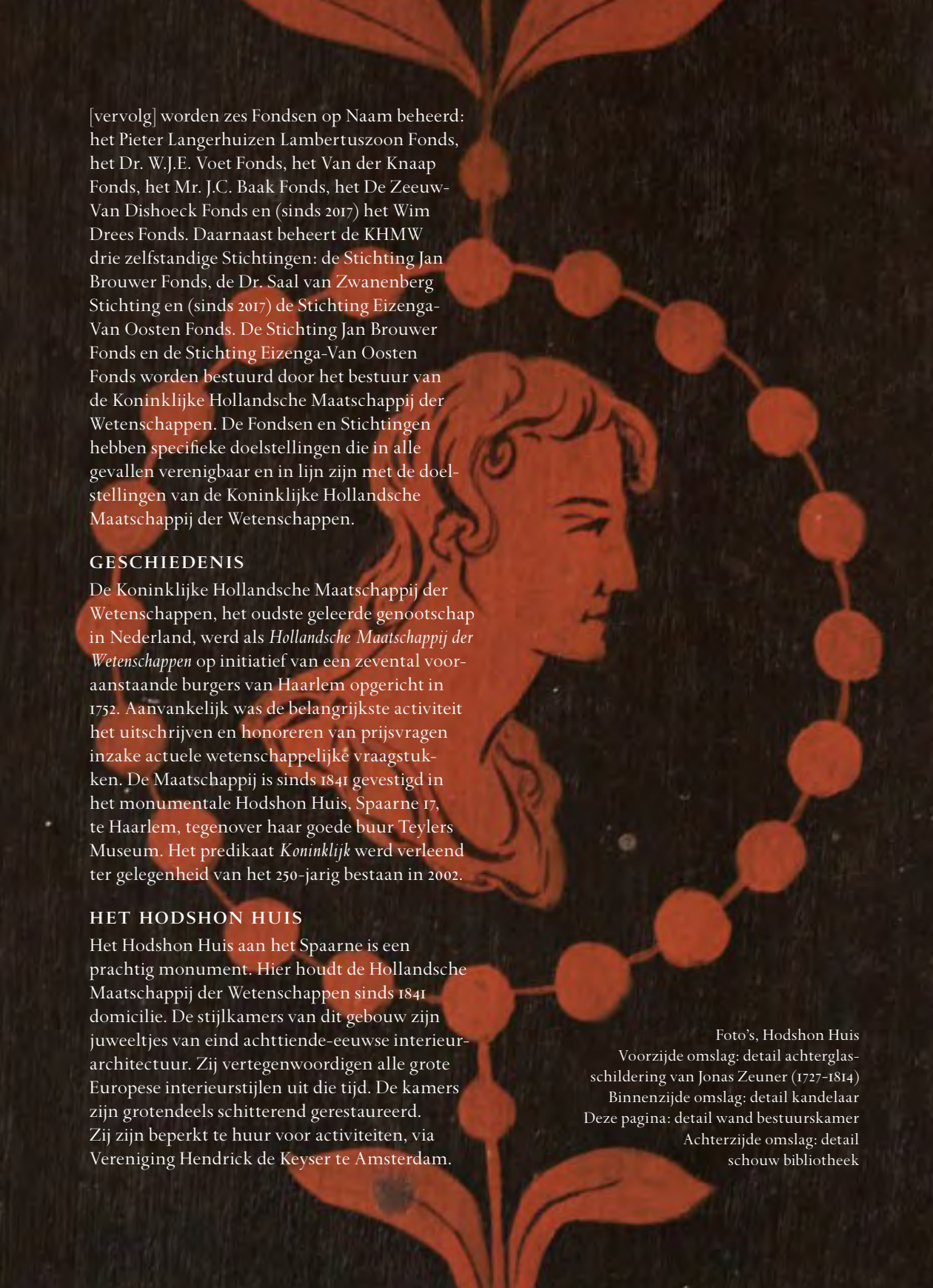
STICHTINGEN EN FONDSEN

Door de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen [lees verder op pagina 2]



Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

Jaarverslag 2017



[vervolg] worden zes Fondsen op Naam beheerd: het Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds, het Dr. W.J.E. Voet Fonds, het Van der Knaap Fonds, het Mr. J.C. Baak Fonds, het De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds en (sinds 2017) het Wim Drees Fonds. Daarnaast beheert de KHMW drie zelfstandige Stichtingen: de Stichting Jan Brouwer Fonds, de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting en (sinds 2017) de Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds. De Stichting Jan Brouwer Fonds en de Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds worden bestuurd door het bestuur van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De Fondsen en Stichtingen hebben specifieke doelstellingen die in alle gevallen verenigbaar en in lijn zijn met de doelstellingen van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen.

GESCHIEDENIS

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, het oudste geleerde genootschap in Nederland, werd als *Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen* op initiatief van een zevental voor- aanstaande burgers van Haarlem opgericht in 1752. Aanvankelijk was de belangrijkste activiteit het uitschrijven en honoreren van prijsvragen inzake actuele wetenschappelijke vraagstukken. De Maatschappij is sinds 1841 gevestigd in het monumentale Hodshon Huis, Spaarne 17, te Haarlem, tegenover haar goede buur Teylers Museum. Het predikaat *Koninklijk* werd verleend ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan in 2002.

HET HODSHON HUIS

Het Hodshon Huis aan het Spaarne is een prachtig monument. Hier houdt de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen sinds 1841 domicilie. De stijlkamers van dit gebouw zijn juweeltjes van eind achttiende-eeuwse interieur-architectuur. Zij vertegenwoordigen alle grote Europese interieurstijlen uit die tijd. De kamers zijn grotendeels schitterend gerestaureerd. Zij zijn beperkt te huur voor activiteiten, via Vereniging Hendrick de Keyser te Amsterdam.

Foto's, Hodshon Huis
Voorzijde omslag: detail achterglas-
schildering van Jonas Zeuner (1727-1814)
Binnenzijde omslag: detail kandelaar
Deze pagina: detail wand bestuurskamer
Achterzijde omslag: detail
schouw bibliotheek

INHOUD

VOORWOORD 5

Louise Gunning-Schepers

BROUWER PRIJS VOOR WETENSCHAP EN SAMENLEVING 6

Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner

WINTERLEZING 8

ALGEMENE VERGADERING 10

HERFSTLEZING 11

SPAARNELEZING 12

VAN WIM DREES STICHTING NAAR WIM DREES FONDS 14

Frank den Butter en Flip de Kam

NAAR EEN NIEUW EUROPA 17

Beatrice de Graaf

CARTE BLANCHE DE VERLICHTING 22

CARTE BLANCHE DE MEETINDUSTRIE EN DE MEETLAT 23

LECTORAAT HOGESCHOOL INHOLLAND 25

HOE DE KHMW GEEN KNAW WERD 26

Arend Soeteman

JAN BROUWERFONDS 28

Jan Brouwer Conferentie

DE NATIONALE DENKTANK 29

Harald Tepper

Drie dubbelinterviews 32

PRIJZEN

Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek 35

Saal van Zwanenberg Prijs 35

Nederlandse Data Science Prijzen 36

Nationale Postdocprijs 39

Prijsvraag KHMW/NRC 40

Interview: Prijswinnaar – Gijsbert Werner 41

Johannes Cornelis Ruigrok Prijs 44

Keetje Hodshon Prijs 44

Martinus van Marum Prijs 45

Hollandsche Maatschappij Prijzen

voor Jong Talent 46

Interview: Sponsor – ASML John Koster 52

Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen 54

Internetscriptieprijs 55

Jan Brouwer Scriptieprijs 57

Interview: Jurylid – Aafke Komter 60

Profielwerkstukprijzen 62

STIPENDIA

Bate uit het Pieter Langerhuizen

Lambertuszoon Fonds 62

Stipendia uit het Dr. W.J.E. Voet Fonds 63

PARELS UIT HARDERWIJK 64

Gerrit van Dijk

FINANCIEEL OVERZICHT

– Balans 66

– Rekening van baten en lasten 67

– Toelichting op de jaarcijfers 68

Rutger Schimmelpenninck

– Prijzengeld toegekend in 2017 69

NIEUWE DIRECTEUREN EN LEDEN 70

IN MEMORIAM/OVERLEDENEN 72

COMMISSIES 74

BESTUUR EN SECRETARIAAT 76

PRIJZEN EN STIPENDIA

PRIJZEN

Brouwer Prijs voor Wetenschap en Samenleving

Prijs voor een persoon of organisatie die door een wetenschappelijk of maatschappelijk initiatief de samenhang en het onderling vertrouwen in de samenleving bevordert.

Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek

Aanmoedigingsprijs voor vernieuwend onderzoek op het gebied van de ICT.

Dr. Saal van Zwanenberg Prijs

Oeuvreprijs voor een onderzoeker op het gebied van de farmacotherapie.

Boerhaave Biografie Prijs

Prijs voor de auteur van een biografie over een wetenschapper of van de uitgave van de wetenschappelijke correspondentie van een wetenschapper.

Prijsvraag in samenwerking met NRC

Essaywedstrijd over uiteenlopende actuele vraagstukken.

Nationale Postdocprijs

Stimuleringsprijs voor postdoc onderzoekers voor het uitvoeren van excellent wetenschappelijk onderzoek met (potentieel) grote maatschappelijke impact.

Dirk Jacob Veegens Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de economische, politieke en sociale geschiedenis van Nederland.

Johannes Cornelis Ruigrok Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de maatschappijwetenschappen.

Keetje Hodshon Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de geesteswetenschappen.

Martinus van Marum Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de natuurwetenschappen en techniek.

Van der Knaap Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de economische en sociale geografie in brede zin.

Nederlandse Data Science Prijzen

Prijzen voor uitzonderlijk innovatief ondernemerschap en wetenschappelijk onderzoek op het gebied van data science.

Hollandsche Maatschappij Prijzen voor Jong Talent

Prijzen voor eerstejaarsstudenten en prijzen voor masterscripties in technische en exacte vakken.

Nederlandse Gas Industrie Prijs

Prijzen voor studenten met de beste masterscripties over aan de gasindustrie gelieerde onderwerpen.

Internetscriptieprijs

Prijzen voor masterscripties met als onderwerp internet & economie, internet & recht, internet & maatschappij- of geesteswetenschappen of internet & technische wetenschappen.

Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen

Prijzen voor masterscripties of -onderzoeksverslagen in de farmaceutische en/of medische wetenschappen waarbij het geneesmiddel centraal staat.

Jan Brouwer Scriptieprijs

Prijzen voor masterscripties in de geestes- en maatschappijwetenschappen.

J.C. Baak Prijs

Prijzen voor masterscripties voor onderzoek dat met name relevant is voor het vreedzaam naast elkaar leven van verschillende volkeren.

Profielwerkstukprijzen

Voor VWO en Havo scholieren uit de regio Kennemerland.

STIPENDIA

Bate uit het Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds

Te besteden ter bevordering van onderzoek in de exacte wetenschappen.

Stipendia uit het Dr. W.J.E. Voet Fonds

Voor studenten ter financiering van een buitenlandse studie of stage.

VOORWOORD

LOUISE GUNNING-SCHEPERS

Het jaarverslag noopt tot terugblikken. 2017 was een jaar waarin we gelukkig alle vertrouwde evenementen van de Hollandsche Maatschappij, zoals de aspergemaaltijd, de winterlezing en de prijsuitreikingen met velen van u hebben kunnen delen. Maar 2017 was ook een jaar met meer dan anders nieuwe activiteiten. Het absolute hoogtepunt was de uitreiking voor de eerste keer van onze grote prijs, de Brouwer Prijs voor Wetenschap en Samenleving. Door een gulle gift van Robert Brouwer, werd de KHMW in de gelegenheid gesteld om deze prijs uit te reiken aan “een persoon of organisatie in Nederland die door een wetenschappelijk of maatschappelijk initiatief de samenhang en het onderling vertrouwen in de samenleving bevordert”. Met uw hulp heeft de jury uit een flink aantal inzendingen de eerste prijswinnaar kunnen selecteren en op 20 november werd de Brouwer Prijs van 100.000 euro uitgereikt aan de Liberaal Joodse Gemeente in Amsterdam voor haar initiatief ‘Leer je burens kennen’. We hopen dat dit het begin is van een prachtige nieuwe traditie.

We hadden dit jaar ook andere nieuwe prijzen, zoals de Nationale Postdocprijs, samen met de Jonge Akademie en de Nederlandse Data Science Prijzen, samen met de Big Data Alliance. En in 2017 zijn er ook twee nieuwe fondsen onder onze hoede gekomen: het Wim Drees fonds en het Eizenga-van Oosten fonds. Dat laatste kwam uit een totaal onverwachte nalatenschap waarmee we jonge wetenschappers (economie en business) een beurs kunnen geven voor een vervolgopleiding in de VS. Dit is voor ons nieuw en we zullen deze beurzen met Fulbright, die daar veel ervaring mee heeft, samen vormgeven.

Nieuw waren ook de Carte Blanche bijeenkomsten. U herinnert zich ongetwijfeld dat we bij

het afscheid van Alexander Rinnooy Kan als voorzitter, hem een eerste Carte Blanche hebben aangeboden. Op zijn verzoek stond die in het teken van de ‘Actualiteit van de Verlichting’, een thema dat onze Hollandsche Maatschappij natuurlijk bij uitstek aangaat. We hebben daarna leden en directeurs de mogelijkheid geboden om ook een Carte Blanche te organiseren. Het idee is dat we daarmee jaarlijks een of twee thema’s met een aantal sprekers en een onderlinge discussie kunnen faciliteren onder de inhoudelijke leiding van een van u. In 2017 nam Bert Leufkens de handschoen op en organiseerde een zeer interessante bijeenkomst over het nut en het effect van ranglijsten in allerlei vakgebieden.

Ook is het ons gelukt om in 2016 samen met de Hogeschool InHolland een bijzonder lectoraat in te stellen waarvan de eerste lector, Thomas Kampen, op 15 mei zijn lectorale rede “Stimulering Gezonde Samenleving “ in ons Hodshon Huis gehouden heeft. Op die manier hopen wij ook een directe bijdrage te leveren aan de interactie tussen wetenschap en samenleving in Haarlem en omstreken.

Tot slot kan ik de biografie over onze mysterieuze en eigenzinnige Keetje Hodshon niet onvermeld laten. Het boek, in opdracht van de KHMW geschreven door Els Kloek en Maarten Heel, verscheen in februari 2017 bij uitgeverij Vantilt.

2017 was een prachtig, rijk geschakeerd jaar voor de Hollandsche Maatschappij en we hopen de veelheid aan mogelijkheden die ons gezelschap biedt ook in de komende jaren nog volop te benutten.

Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers,
voorzitter Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

Brouwer Prijs voor Wetenschap en Samenleving

MARLIES VELDHUIJZEN
VAN ZANTEN-HYLLNER

DE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ kan dankzij het Jan Brouwer Fonds al vele jaren belangrijke activiteiten ontplooiën om wetenschap en samenleving met elkaar te verbinden. Een familieschenking in het fonds door Robert Brouwer en Ingrid Brouwer-Hoffmann, de volgende generatie, voegde daar een heel nieuwe dimensie aan toe. We kregen dankzij hen de mogelijkheid om een grote jaarlijkse prijs van 100.000 euro toe te kennen, voor een maatschappelijk of een wetenschappelijk initiatief dat het vertrouwen in de samenleving aantoonbaar vergroot.

Dat heeft eigenlijk twee bewegingen in gang gezet. Ten eerste natuurlijk de toekenning in 2017 van de eerste *Brouwer Prijs voor Wetenschap en Samenleving* aan het project *Leer je burens kennen*. Uit maar liefst 39 inspirerende inzendingen koos de jury dit project, dat al daadwerkelijk wordt uitgevoerd en geschikt is om verder op te schalen en wetenschappelijk te onderbouwen. Het gaat om een initiatief van de Liberaal Joodse Gemeente in Amsterdam. De nieuwe synagoge die zij in 2010 betrokken staat vlak naast een ROC, met veel leerlingen van niet-westerse achtergrond die vaak nogal negatief tegenover joden



Medewerkers en vrijwilligers van *Leer je burens kennen*, met in het midden Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, voorzitter van het Jan Brouwer Fonds en rechts de heer en mevrouw R.H.M. Brouwer-Hoffmann

stonen. In overleg met docenten van het ROC is de Liberaal Joodse Gemeente toen gesprekken gaan organiseren met ROC-leerlingen om elkaar op ontspannen, persoonlijke en gelijkwaardige maar ook goed gestructureerde manier te leren kennen en vooroordelen zo bespreekbaar te maken.

Leer je burens kennen voldoet heel goed aan één van de belangrijkste criteria van de prijs: het bevorderen van onderling vertrouwen in de samenleving door mensen bij elkaar te brengen die anders niet bij elkaar zouden zijn gekomen. Het directe contact tussen mensen met verschillende achtergronden kan een eyeopener zijn en mensen op andere gedachten brengen. De uitbundige blijdschap van de medewerkers en vrijwilligers van het initiatief onder aanvoering van Madelon Bino was hartverwarmend en gaf een unieke sfeer aan de middag van 20 november.

Maar behalve het concrete resultaat hebben we door het proces op zich geweldig veel positieve energie gekregen. Er leven in de Hollandsche Maatschappij onnoemelijk veel creatieve gedachten over het verbinden van wetenschap en samenleving en die kregen een bijzonder platform. We zijn ook teruggegaan naar de brieven van Jan Brouwer in ons archief om vanuit de bron het kader voor de prijs op te bouwen en troffen daarin het gedachtegoed weer aan van die begaafde, originele en levenslustige man die zo gericht was op het vinden van verbindende oplossingen. Synthese noemde hij het. Hij hield ervan als verschillende denkwijzen elkaar wederzijds naar een hoger plan tillen en hij stipuleerde dat er geen onnodige geschriften moesten worden gestimuleerd want papier werd er genoeg verspild. Tijdens een levendige invitational conference in de bibliotheek van het Hodshon Huis werd door leden en directeurs een raamopdracht geformuleerd. Deze leek aanvankelijk onmogelijk breed en moeilijk om expliciet te operationaliseren. “Een initiatief dat het vertrouwen in de samenleving vergroot.” Desalniettemin tekende zich, toen in een

plenaire ronde werd gevraagd welke voorbeelden in gedachten kwamen, een opmerkelijk duidelijk beeld af. Om de betekenis niet te verzwakken werden de letterlijke opmerkingen zowel uit de conferenties als de brainstormsessies, als uit de stukken uit het archief als criteria geformuleerd voor de juryleden. Een heel ander soort checklist dan zij normaliter hanteren, wat zij moedig aanvaardden. Ook de jurygesprekken werden waardevolle inhoudelijke en filosofische gedachteswisselingen die leidden tot nieuwe inzichten en verbinding. Zo hebben aan de brainstormsessies, de besluitvorming, de kandidering, de organisatie en de uitvoering van deze prachtige prijs veel van onze directeurs en leden actief, enthousiast en met bezieling deelgenomen en zo bijgedragen aan het succes van onze eerste Brouwer Prijs.

Drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner is voorzitter van het Jan Brouwer Fonds en onder-voorzitter van de KHMW.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 100.000, jaarlijks.
JURY Drs. M.L.L.E. (Marlies) Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, Prof. dr. J.F.T.M. (José) van Dijk, Drs. W.J. (Pim) baron van der Feltz, Drs. R.K. (Ronald) Leopold, Prof. dr. P.J. (Paul) Scheffer, Prof. mr. A. (Arend) Soeteman, Prof. dr. ir. M.P.C. (Margot) Weijnen.

De Brouwer Prijs voor Wetenschap en Samenleving werd uitgereikt op 20 november door Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner en Louise Gunning-Schepers.



Juryberaad

WINTERLEZING

De Winterlezing werd op 18 februari gehouden door **Drs. M. (Marjan) Scharloo**, directeur van Teylers Museum en was getiteld “Een brug over het Spaarne. Continuïteit in perioden van disruptie.” In haar lezing verkende zij het kleurrijke gemeenschappelijke verleden en gaf een blik in de toekomst.

In de 18e eeuw ontstond een groot aantal genootschappen in Nederland, waarvan de leden samenkwamen om kennis te delen en om bij te dragen aan een welvarender samenleving. Die gemeenschapszin vormt de grondslag van zowel de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen als van Teylers Stichting. De geschiedenis van beide instellingen is lang en in samenhang nooit eerder bekeken.

In haar lezing citeerde Marjan Scharloo de oorspronkelijke doelstelling van de Hollandsche Maatschappij zoals geformuleerd in de oprichtingsakte: “*De Verheerlijking van God en de*



Teylers Museum gezien vanuit de aula van het Hodshon Huis



Marjan Scharloo

bevordering der Welvaart van onze medemenschen, bijzonder van ons Vaderland, zij de onveranderlijke Grondwet dezer Maatschappij, en het voornaamste doelwit van alle haar bestierders en leden. Men wilde dit doel bereiken . . . door het opgeven van dienstige Vraagen, het Uitgeeven van wetenswaardige Verhandelingen, het maken en onderhouden van Correspondentiën, zo met particuliere Geleerden als Geleerde Academiën, Sociëteiten, . . .”.

Meer weten? De lezing is uitgegeven bij de KHMW en verkrijgbaar bij het secretariaat.

De vergadering voorafgaand aan de Winterlezing stemde in met de voorgestelde benoemingen van directeuren en leden. Hun namen staan op de laatste pagina's van dit jaarverslag.

Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck, penningmeester, gaf een toelichting op

de begroting voor 2017. De begroting werd goedgekeurd.

Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, voorzitter, vertelde verheugd over de nieuwe portretten die zijn toegevoegd in het trappenhuis en het alweer zevende deel van de *Biografische Schetsen* door oud-secretaris natuurwetenschappen Gerrit van Dijk. Er volgt nog een laatste deel bij de jaarvergadering. De voorzitter sprak de hoop uit dat er over een eeuw publicaties zullen verschijnen waarin de vandaag aanwezigen worden geportretteerd. Zij kondigde hierna de presentatie door Els Kloek aan van het boek “Keetje Hodshon (1768-1829). Een rijke dame in revolutietijd” en de prijsvraag “Vul de hiaten in het leven van Keetje”.

KEETJE HODSHON (1768-1829). EEN RIJKE DAME IN REVOLUTIETIJD

Op verzoek van de Hollandsche Maatschappij schreven Els Kloek en Maarten Hell een biografie over Cornelia Catharina ('Keetje') Hodshon, bekend vanwege het naar haar genoemde Hodshon Huis. De opdracht tot het bouwen ervan gaf Keetje Hodshon in 1792. Ze was toen 22 jaar. Wat bezielde een jonge vrouw in de revolutionaire tijden aan het einde van de 18e eeuw voor zichzelf een woonhuis met meer dan veertig vertrekken te laten bouwen? Els Kloek en Maarten Hell zoeken een antwoord op deze en andere vragen over het mysterieuze leven van de eigenzinnige Haarlemse, de rijkste vrouw van de stad, die kanonnen en een oorlogsschip doneerde aan de patriotse hervormingsbeweging en koos voor het zelfstandig leven van een vrijgezel in een huis dat haar vele maten te groot



was. Het prachtig geïllustreerde boek *Keetje Hodshon (1768-1829)* is 18 februari 2017 verschenen bij uitgeverij Vantilt. Els Kloek (1952) is historica en KHMW-directeur. Ze noemt zich ‘ondernemster in geschiedenis’. Sinds 2003 werkt ze aan het Vrouwenlexicon. Ze heeft

gewerkt aan de Universiteit Utrecht en bij de KNAW. Ze initieerde de reeks *Verloren Verleden* en de site BiografischPortaal.nl, en schreef o.a.: *Vrouw des huizes* (2009) en *Kenau & Magdalena* (2014). Zij werkt nu met haar team aan 1001 Vrouwen in de 20ste eeuw. Boek en tentoonstelling zullen in oktober 2018 worden gelanceerd. Maarten Hell is historicus, tekstschrijver en (eind)redacteur, met name op het gebied van geschiedenis, biografie en media. Hij deed onderzoek naar scheepsrampen in het Oostzeegebied, publiceerde samen met Emma Los de populaire ‘tijdreisgids’ Amsterdam voor vijf duiten per dag en schreef tientallen lemmata voor het Vrouwenlexicon. Nu is hij lid van het redactieteam van 1001 Vrouwen in de 20ste eeuw.

ALGEMENE VERGADERING

Ter gelegenheid van de 265e jaarvergadering van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen waren op 20 mei ongeveer 185 directeuren en leden verenigd in de aula.

Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, voorzitter, stond stil bij een aantal bijzondere activiteiten van het afgelopen jaar, zoals de publicatie van het boek over Keetje Hodshon, de nieuwe Carte Blanche bijeenkomsten en de instelling van het bijzondere lectoraat “De Gezonde Samenleving”, die elders in dit jaarverslag nader worden belicht. Vervolgens memoreerde zij de sinds de vorige jaarvergadering overleden directeuren en leden. Twee uitgelichte In Memoriams vindt u op de laatste pagina's van dit jaarverslag.

De wetenschappelijk secretarissen, **Prof. mr. A. (Arend) Soeteman** en **Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman** deden verslag van de prijzen. Prijzen zijn en blijven een core business van de Maatschappij. In 2017 werd ruim 370.000 euro aan prijzengeld uitgekeerd! In zijn toespraak verwoordde secretaris IJzerman het belang van de prijzen als volgt: “De KHMW is er trots op een rol te kunnen spelen in het herkennen en erkennen van talent, dat in veel gevallen zo'n schouderklopje in de toch gecompliceerde en

competitieve wereld van wetenschap en samenleving goed kan gebruiken.”

Penningmeester **Mr. R.J. (Rutger) Schimmelpenninck** gaf een toelichting op de jaarrekening. De voorzitter van de beleggingscommissie, **Mr. R.E. (Roelf) Rogaar**, deed hierna verslag van de werkzaamheden van de beleggingscommissie. De vergadering gaf haar goedkeuring aan:

- de decharge van het bestuur, cq de penningmeester voor het gevoerde financiële beleid;
- de notulen van de directievergadering voorafgaand aan de Winterlezing op 20 februari 2016;
- de toekenning van de Langerhuizen bate;
- het Jaarverslag 2016 incl. de Jaarrekening 2016.

Prof. dr. E.A.M. (Eveline) Crone, hoogleraar neurocognitieve ontwikkelingspsychologie aan de Universiteit Leiden verzorgde de Haarlemse Voordracht “De jeugd heeft de toekomst?”. We maken ons veel zorgen om de jeugd van tegenwoordig, we lezen in het nieuws over comazui- pen, geweld op straat en internetpesten. Klopt dit beeld dat we hebben van jongeren? Op basis van hersenonderzoek weten we nu meer over

Het bestuur van de KHMW, vlnr Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, René van Rijckevorsel, Rutger Schimmelpenninck, Harald Tepper, Pauline van Lennep, Ad IJzerman, Lousie Gunning-Schepers, Arend Soeteman



Links: een van de vele vragen vanuit het publiek, rechts: Eveline Crone.



de gevoeligheid van de adolescentie. Dezelfde emoties kunnen ervoor zorgen dat jongeren risico's nemen en in de problemen komen, maar ook juist anderen helpen via samenwerken en delen. In haar presentatie gaf Eveline Crone een

overzicht van de turbulentie van de adolescentie met de nadruk op kwetsbaarheden en unieke mogelijkheden.

De Voordracht is als deel LXXVII in de reeks Haarlemse Voordrachten uitgegeven.

HERFSTLEZING

De Herfstlezing werd gehouden zondagmiddag 24 september. Ook dit jaar met twee sprekers; een net benoemd lid en een net benoemde directeur. De inhoud van twee lezingen zal zelden contrastrijker zijn geweest. **Prof. dr. A.M. (Marileen) Dogterom**, hoogleraar bionanoscience aan de TU Delft, zette uiteen hoe - met behulp van natuurlijke moleculaire componenten - onderdelen van cellen worden nagebouwd om de werking van levende cellen beter te begrijpen. Een voorbeeld is het cytoskelet dat zorg draagt voor de verdeling van chromosomen tijdens celdeling. De uiteindelijke ambitie is om een minimale versie van een cel na te bouwen die in staat is zelfstandig te groeien en te delen. **Ds. H. (Henk) Leegte**, predikant in de Doopsgezinde Kerk in Amsterdam ging in op de Doopsgezinde traditie van vrijzinnigheid, praktische ethiek en intellectuele nieuwsgierigheid. Hij vertelde over hernieuwde interesse voor de Schrift. De veelal hoogopgeleide deelnemers aan de populaire bijbelgroepjes in zijn gemeente



Boven: Henk Leegte, onder: Marileen Dogterom.

honger naar de verhalen, de symboliek en de zingeving van de Schrift. Door de ontkerkelijking weten veel mensen er weinig van, en staan daardoor onbelast tegenover religie en zijn geïnteresseerd in de wortels van onze beschaving.

SPAARNELEZING

De Spaarnelezing is een initiatief van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen en Teylers Museum samen. Het doel is om wetenschappelijke onderwerpen te delen met een breed publiek. Vooraanstaande sprekers behandelen het verleden, heden en de toekomst van de wetenschap. De Spaarnelezing vindt tweejaarlijks plaats en is - na aanmelding - vrij toegankelijk voor geïnteresseerden.

In 2017 stond de Spaarnelezing in het teken van Hendrik Lorentz. Deze beroemde Nobelprijswinnaar voor de natuurkunde was in het begin van de twintigste eeuw wetenschappelijk secretaris van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen en conservator van het Teylers. In Teylers Museum had hij een eigen laboratorium, dat later werd ontmanteld. In mei 2017 werd dit Lorentz Lab in Teylers Museum heropend, een goede aanleiding om twee heden-daagse wetenschappers aan het woord te laten. **Prof. Sir M. (Michael) Berry FRS**, HH Wills Physics Laboratory, University of Bristol, UK: *From Lorentz to mass entertainment: a meditation on physics and technology*

Connections between physics and technological invention, and aspects of life that seem far from science, are both unexpected and unexpectedly common. And rather than flowing one way - from physics to gadgets - the connections form an intricate web, linking aspects of human culture in a way that frustrates our convenient compartmentalisations. This theme was discussed not abstractly, but with examples, some traced back to Lorentz, ranging from TV to the democratization of music, the Afsluitdijk, Chinese magic mirrors and the colour of gold.

Prof. dr. S. J.M.H. (Suzanne) Hulscher, hoogleraar waterbeheer aan de Universiteit Twente: *Onderzoek dat wél zoden aan de dijk zet!* Behalve als Nobelprijswinnaar in de natuur-



De Doopsgezinde Kerk in de Frankestraat in Haarlem

kunde, geldt Hendrik Antoon Lorentz als pionier in waterbouwkundig onderzoek. Hij leidde de Staatscommissie Zuiderzee, die rond 1920 de gevolgen van de nog te bouwen Afsluitdijk onderzocht. Met zijn hiervoor ontwikkelde netwerkmodel van de Waddenzee was Lorentz zijn tijd ver vooruit. Vergeet niet: aan het begin van de twintigste eeuw moesten de berekeningen nog met de hand worden gedaan door een zaal vol mensen. Toch was Lorentz met slimme vereenvoudigingen in staat de waterstanden door het getij en stormvloeden nauwkeurig te berekenen. En kon hij ook de invloed van de Afsluitdijk op

deze waterstanden voorspellen. Ook vandaag de dag leren we nog van Lorentz' aanpak. Zo blijken slimme vereenvoudigingen in het algemeen, en de netwerkbenadering in het bijzonder, succesvol in waterbouwkundig onderzoek.

De Spaarnelezing vond plaats op 11 mei in de Doopsgezinde Kerk in Haarlem. De sprekers werden verwelkomd door **Louise Gunning-Schepers**, voorzitter van de KHMW en **Marjan Scharloo**, directeur van Teylers Museum. De presentatie was in handen van dagvoorzitter **Ziggy Klazes**.



Ziggy Klazes in gesprek met de scholieren. Leerlingen van het Stedelijk Gymnasium en het ECL hadden zich met hun docenten goed voorbereid op het onderwerp.



Boven: Michael Berry en Suzanne Hulscher. Onder: Na afloop was er een speciale rondleiding door het Lorentz lab bij Teylers, dat een week later open ging voor het publiek.

Van Wim Drees stichting naar Wim Drees fonds

FRANK DEN BUTTER EN FLIP DE KAM

PER 1 JULI 2017 heeft de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen een Wim Drees Fonds. Het Fonds heeft het vermogen overgenomen van de Wim Drees Stichting voor Openbare Financiën (WDS). Het vermogen van de WDS is overgegaan naar de KHMW om de activiteiten van de WDS als Wim Drees Fonds (WDF) binnen de KHMW voort te zetten.

WIM DREES STICHTING: UN PEU D'HISTOIRE

De WDS is opgericht in 2002 als rechtsopvolgster van de in 1968 opgerichte Stichting Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven (IOO) en de Nederlandse Vereniging voor Openbare Financiën (NVOF). Doelstelling van de WDS was de bevordering van wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijk debat op het gebied van de openbare financiën en het overheidsbeleid. In de loop van 2015 en 2016 zijn de activiteiten van de WDS om uiteenlopende redenen opgedroogd. Het bestuur van de WDS heeft mogelijkheden onderzocht om de oorspronkelijke doelstelling van de Stichting tot in lengte van jaren te kunnen nastreven. Het bestuur heeft na ampel beraad besloten dat de overdracht van het stichtingsvermogen aan de Koninklijke Hollandsche Maatschappij de beste garanties biedt om de doelstellingen van de Stichting ook in de toekomst te kunnen realiseren. De doelstelling van de WDS sloot immers goed aan op de doelstelling van de KHMW: de wetenschappen te bevorderen en een brug te slaan tussen wetenschap en samenleving. Begin 2018 zal de Wim Drees Stichting formeel worden opgeheven.



Prof. dr. Wim Drees (1922-1998)

NAAMGEVER VAN HET WIM DREES FONDS

De Stichting - en dan nu het Fonds - is vernoemd naar Prof. dr. Wim Drees (1922-1998), die werkzaam was op het gebied van theorie en praktijk van de openbare financiën. Wim Drees stond ook aan de wieg van de Stichting IOO en het door deze Stichting sinds 1969 uitgegeven blad *Openbare Uitgaven*. Willem (Wim) Drees jr. was de zoon van voormalig minister-president Willem Drees. Van 1956 tot 1969 was Drees jr. directeur Rijksbegroting. Daarna was Drees jr. onder andere Thesaurier-Generaal (1969-1971). Daarnaast was hij buitengewoon hoogleraar in de openbare financiën aan de Nederlandse Economische Hogeschool van Rotterdam. Als lijsttrekker voor DS'70 bij de verkiezingen van

28 april 1971 legde Drees jr. sterk de nadruk op de vermindering van de overheidsuitgaven. Op 6 juli 1971 werd hij minister van Verkeer en Waterstaat in het Kabinet-Biesheuvel I. Van augustus 1972 tot en met 1977 was Drees jr. lid van de Tweede Kamer voor DS'70 en tevens fractievoorzitter. Van 1977 tot 1984 was Drees jr. lid van de Algemene Rekenkamer. Hij vervulde tal van nevenfuncties, waaronder het voorzitterschap van de Commissie Financiering Oudedagsvoorziening.

ACTIVITEITEN VAN WIM DREES STICHTING

De WDS heeft de publicatie van het tijdschrift *Openbare Uitgaven* sinds 2003 voortgezet onder de naam *Tijdschrift voor Overheidsfinanciën* (TvOF). De doelstelling van dit wetenschappelijke en gerefereerde tijdschrift was ruim: het gaat om analyses van (financieel-)economische aspecten van het overheidsbeleid; de wijze waarop dat gebeurt ligt niet op voorhand vast. De doelgroep is die van geïnteresseerden in dit vakgebied, zoals wetenschappers, beleidsambtenaren en overige geïnteresseerden in het hoe en waarom van het overheidsbeleid. Naast het tijdschrift is in de periode 2003-2014 het *Jaarboek Overheidsfinanciën* gepubliceerd en verschenen zes monografieën in de reeks Drees Forum. Ook werden ieder jaar twee bijeenkomsten georganiseerd, waarbij één bijeenkomst in aansluiting op de presentatie van de Miljoenennota.

Deze bijeenkomsten zijn na 18 september 2015 niet gecontinueerd, het laatste Jaarboek is in maart 2014 gepubliceerd, de meest recente monografie verscheen een aantal maanden later, en het TvOF is na aflevering 3 van de jaargang 2015 niet meer verschenen.

ACTIVITEITEN VAN HET WDF

BINNEN DE KHMW

Het oogmerk is deze activiteiten van de WDS in een nieuwe vorm binnen de KHMW voort te

zetten. Daarbij zijn de archieven van de WDS bij de KHMW ondergebracht en is er op de website van de Maatschappij een doorklik mogelijkheid naar een apart gedeelte voor de WDS. Hierop is het volledige gedigitaliseerde bestand van alle uitgaven van de WDS terug te vinden, waaronder de artikelen in het TvOF. De besluitvorming over de onder de vleugels van het Fonds te ontplooiën activiteiten is gedelegeerd aan een wetenschappelijke raad (WR), die zelf voorstellen kan doen tot benoeming van nieuwe leden van de raad, maar welke leden door het bestuur van de KHMW worden benoemd. Daarbij is ten minste één lid van de WR ook lid of directeur van de KHMW en wordt de vergadering voorgezeten door een bestuurslid van de KHMW.

Voor het voortzetten van de twee jaarlijkse bijeenkomsten van WDS zijn de plannen al geconcretiseerd. Het gaat daarbij om één bijeenkomst in Den Haag (Rijksacademie van Financiën) en één in Haarlem (Hodshon Huis). De bijeenkomst in Den Haag wordt gepland kort na het uitkomen van de rijksbegroting voor het daaropvolgende jaar. In den lande worden al verschillende van zulke bijeenkomsten georganiseerd. Daarom zal de WR een onderscheidend deelonderwerp kiezen, dat maatschappelijk relevant is en dieper dan elders kan worden uitgespit. Het verslag van deze bijeenkomsten met de bijdragen van de verschillende sprekers en eventuele commentaren daarop wordt op het WDF deel van de KHMW website gepubliceerd, en kan worden gezien als gedeeltelijke voortzetting van het TvOF.

Een eerste bijeenkomst in dit verband vond op 29 november 2017 plaats op de Rijksacademie in Den Haag. Bij deze gelegenheid hebben twee oud-voorzitters van de WDS, Nout Wellink en Flip de Kam, hun visie gegeven op de financiële beleidsvoornemens in het regeerakkoord van



Nout Wellink,
Flip de Kam, Rutger
Schimmelpenninck



Discussie met de zaal, Sandra Phippen

het kabinet Rutte III - “Vertrouwen in de toekomst”. Vooral de plannen ten aanzien van de afschaffing van de dividendbelasting leverden een levendige discussie tussen de sprekers en de zaal op. Een tweede bijeenkomst vindt op 22 maart 2018 in Haarlem plaats. Het onderwerp is dan de vergroening van het belastingstelsel. Dit tegen de achtergrond van de ambitieuze klimaatdoelstellingen in het regeerakkoord en van het nationaal vergroeningsplan dat in het voorjaar moet worden ingediend. Mogelijke onderwerpen voor toekomstige bijeenkomsten zijn de verdere hervorming van de AOW, en het Europees begrotingsproces.

Daarnaast kunnen incidenteel ‘kleine’ bijeenkomsten - althans wat betreft aantal deelnemers - worden georganiseerd waar experts de degen kruisen. Aanleiding kan bijvoorbeeld de kritiek

zijn in een recent rapport van de Algemene Rekenkamer. Zulke kritiek krijgt nogal eens een weinig adequate reactie van de betrokken vakminister. Een volgende mogelijkheid, in lijn met de traditie van de KHMW, is een prijsvraag, bijvoorbeeld gericht op jongeren, met als doel het maatschappelijk debat te bevorderen. De prijsvraag zou gekoppeld kunnen worden aan de voorjaarsbijeenkomst en daar zou dan ook de prijs worden uitgereikt. De beste bijdragen zouden dan weer op het WDF deel van de website worden gepubliceerd.

Prof. dr. F.A.G. den Butter is hoogleraar algemene economie aan de Vrije Universiteit en lid van de Wetenschappelijke Raad van het WDF.

Prof. mr. C.A. de Kam is oud-hoogleraar overheidsfinanciën aan de Rijksuniversiteit Groningen en oud-voorzitter van de WDS.

ESSAY

Naar een nieuw Europa¹

BEATRICE DE GRAAF

IK BEN DIT OUDE EUROPA helemaal zat! Ik vertik het om te regeren over zo’n verschrompeld continent!’ Zo foeterde Napoleon na zijn nederlaag bij de Volkerenslag bij Leipzig in oktober 1813. Jonkheer Albert Dominicus Trip van Zoudtlandt, Napoleons moedige kolonel, tekende de verwensing uit de mond van de keizer op. Hoe kon hij nog keizer zijn over een rijk dat zo was afgebrokkeld en dat onderling zo heilloos was verdeeld?² Baron Trip zou nog lang doorvechten, na 1813 in dienst van de Nederlandse koning Willem I als luitenant-generaal. Op 55-jarige leeftijd werd hij van zijn paard geschoten tijdens de Tiendaagse Veldtocht en ging hij met pensioen. Een veldheer-annex-dictator als Napoleon maakte hij niet meer mee.³ Na 1815 was het afgelopen met diens imperiale droom van een verenigd Europa onder één militaire heerser. Daarvoor in ruil kwam iets anders. Geen terugval in de versplinterde statenwereld van het *ancien régime*, maar een nieuwe situatie die voortborduurde op de lotsverbondenheid waaraan de Europese mogendheden tijdens de Napoleontische oorlogen onderworpen waren geweest. Die periode van 25 jaar lang onzekerheid en Napoleontische overheersing bracht een nieuwe gemeenschap voort. Dat was een lotsgemeenschap verbonden door de angst voor terreur en geweld enerzijds en het verlangen naar vrede en veiligheid anderzijds. Nooit meer oorlog, nooit meer revolutie en terreur - dat was na 1815 het overheersende levensgevoel.

In Napoleons verwensing aan het adres van ‘dat oude en verschrompelde Europa’ weerklonk ook



Paul Delaroche, ‘Napoleon in 1814, na zijn nederlaag’ (geschilderd in 1840)

onbegrip en frustratie. Hij begreep niet hoe de vorsten en ministers van Europa die hij steeds tegen elkaar uit had kunnen spelen, nu alsnog in staat waren geweest tegen hem samen te spannen en zijn Grande Armée hadden weten te verslaan. Nog lastiger vond hij het te doorgronden waarom de overwinnaars van 1814 en 1815 uiteindelijk niet doorpakten en hun winst met veroveringen verzilverden. Hij kon niet vatten dat de opperbevelhebber van de grootste en succesvolste geallieerde troepenmacht in de geschiedenis, Arthur Wellesley, de hertog van Wellington, zich na de roemruchte overwinning te Waterloo aan het gezag van een ambtenaar onderwierp, aan zijn minister van Buitenlandse Zaken Henry Robert Stewart, burggraaf van Castlereagh. 'Hoe is het mogelijk dat de moderne Marlborough zich zelf in het gevolg van Castlereagh heeft gevoegd, en zijn overwinningen heeft onderworpen aan de laaghartigheid van een politieke charlatan? Onvoorstelbaar!', zo mopperde Napoleon.⁴ Hoe kon een generaal zich onderwerpen aan een politicus? En 'wat voor soort vrede is het', dat Castlereagh en Wellington hadden getekend? 'Ze hadden het hele continent tot hun beschikking. Wat een voordeel. Wat voor compensaties hebben ze voor hun land bereikt? De vrede die ze hebben gesloten, hadden ze ook kunnen tekenen wanneer ze waren verslagen.'⁵

Inderdaad, wat voor soort vrede was dit, de vrede die tussen 1813 en 1815 met het bloed van zovele slachtoffers en veldslagen was afgedwongen? Het was in ieder geval geen vrede van het kerkhof, waar een nieuwe keizer de macht opeiste. Want dat was nu juist precies wat géén van de Europese mogendheden ambieerde: de hegemonie op het continent. Hoewel dankbaarheid of solidariteit in de internationale betrekkingen snel vervluchtigen, klampten de verbonden mogendheden zich na 1815 stevig aan elkaar vast. Hun wederzijdse houvast was de afkeer van de 'ijzeren scepter' van Franse heerszucht enerzijds en van revolutionaire terreur anderzijds. Die infernale chaos van de

revolutionaire en Napoleontische oorlogen moest eens en voorgoed worden gebreideld. In dit korte bestek is het interessant om een totaal vergeten verhaal uit de mottenballenkist van de Europese geschiedenis te halen: Het verhaal van de eerste gemeenschappelijke Europese strijd tegen terreur in vreedetijd. Die strijd omschrijven we als een uniek en innovatief veiligheids-experiment, dat om diverse redenen slechts een paar jaar duurde en slechts gedeeltelijk slaagde. Toch legde dit experiment de basis voor het Europese systeem van collectieve veiligheid zoals we dat vandaag nog kennen. Het gaat om een onbekende periode (de jaren 1815 tot 1820) en een minstens net zo obscuur onderwerp, de Geallieerde Ministerraad die in die jaren in Parijs confereerde over vrede en veiligheid, revolutie en terreur.

EEN ANTIREVOLUTIONAIR REVOLUTIONAIR VEILIGHEIDSEXPERIMENT

De vier grote mogendheden van Europa, Groot-Brittannië, Pruisen, Oostenrijk en Rusland, lieten zich tussen 1815 en 1818 in met een uniek experiment. Ze kwamen met een heuse 'innovatie', zoals de Spaanse gezant Labrador te Parijs het noemde: de implementatie van een collectief veiligheidssysteem via de oprichting van de Geallieerde Ministerraad (later de Parijse Ministerconferentie). De Franse revolutie en de Napoleontische oorlogen hadden iets ongehoords bereikt. Ze hadden niet alleen de Europese landen samengebracht en samengesmeed tot een redelijk eensgezinde coalitie tegen de bonapartistische Grande Armée. De 'grande peur' die overbleef na de twee overwinningen op Napoleon in 1815, dreef de grote mogendheden definitiever in elkaars armen dan ze voorheen ooit voor mogelijk hadden gehouden. De filosoof Kant had gespeculeerd over de wereldvrede; allerlei denkers en publicisten hadden blauwdrukken voor een federatie van Europese machten bedacht. Maar dit soort plannen was nooit tot de kring van de Europese machthebbers en bewindslieden zelf doorgedrongen.



Prent van het Congres van Wenen, 1815

Het Congres te Wenen dat van september 1814 tot maart 1815 daagde, bestendigde de oorlogsaliantie door uitwerkingen van een nieuwe vredesorde. Maar die Slotakte van Wenen, waar de laatste jaren opnieuw boekenkasten vol over zijn verschenen, was niet de echte innovatie. Dat waren twee verdragen die een paar maanden later werden gesloten: Het Verdrag van de Quadruple Alliantie en het Tweede verdrag van Parijs. Toen het schouwspel van Wenen was uitgedoofd, moest de vrede in Europa nog echt vorm krijgen. Napoleon moest nog een keer worden verslagen (na zijn onthutsende terugkeer in maart 1815). De

postnapoleontische veiligheid van Europa kreeg pas echt vorm door de blijvende inspanning van de ministers van de vier grote mogendheden om gezamenlijk, vanuit Parijs, op de uitvoering van de afspraken toe te zien. Net zo lang tot dat tweekoppige monster van revolutie en militaire agressie definitief was getemd.

Het innovatieve van dit antirevolutionaire veiligheidssysteem was driedelig. De ministers van de vier grote mogendheden introduceerden ten eerste een nieuwe lezing van het machts evenwicht. Het ging om een semantische herleving

van dat oude begrip, waarbij de terminologie van evenwicht en machtsbalans met nieuw leven, nieuwe ideeën en emoties werden gevuld: niet despotie, alleenheerschappij en macht, maar moderatie, gematigdheid, internationale samenwerking en collectieve veiligheid werden de nieuwe 'buzz'-woorden. Ten tweede richtten de overwinnaars van 1815 ook een gezamenlijke raad op, de zogeheten Parijse Ministerraad (of Parijse Ministerconferentie), om vrijwel dagelijks met elkaar op de uitvoering en naleving van de vredesplannen toe te zien. Deze ministerconferentie kreeg van Castlereagh de benaming 'geallieerde machine'. Hier lag het meest revolutionaire karakter van de vredesregelingen. De diplomaten en generaals gingen niet naar huis, maar bleven ter plekke om hun strijd tegen terreur in vredestijd te vertalen in een dagelijkse methode van veiligheidsmanagement. Dat was inderdaad een belangrijke innovatie. Technisch was het veel handiger om de geaccrediteerde ambassadeurs in een hoofdstad gedurende een in principe ongelimiteerde periode een lastig probleem gezamenlijk te laten oplossen. Het voordeel van zo'n ambassadeursconferentie was bovendien dat de deelnemers niet vast zaten aan de ingewikkelde protocollen en verplichtingen die met een groot congres gepaard gingen. Ze hoefden niet in recepties, bals en andere formaliteiten te investeren. De protocollen van dit soort conferenties golden als bindend internationaal publieksrecht. Doorgaans was de minister van Buitenlandse Zaken van het land waar de conferentie daagde de voorzitter. Gedurende de negentiende eeuw werden er nog diverse zogeheten ambassadeursconferenties in het leven geroepen, maar de Parijse was de eerste.⁹ Dat was overigens geen ambassadeursconferentie, maar een ministeriële conferentie (aanvankelijk soms zelfs Geallieerde Ministerraad genoemd), waarbij de Franse regering formeel niet was vertegenwoordigd. In dit geval gaf Groot-Brittannië de toon aan. Dat bleek uit het feit dat de Geallieerde Ministersconferentie in de Britse ambassade

daagde, dat daar de papieren werden bewaard en dat zowel Castlereagh als Wellington (en in mindere mate de Britse ambassadeur in Frankrijk, Charles Stuart) een doorslaggevende invloed hadden.

Die derde vernieuwende dimensie waren vervolgens de centrale en gestandaardiseerde praktijken die deze geallieerde 'machine' entameerde. De ministers droegen zo bij aan wat Chris Bayly de 'spread of uniformities' heeft genoemd, de verspreiding van professionele en geïnstitutionaliseerde bestuurlijke praktijken.¹⁰ Dat klinkt saai en bureaucratisch, dat was het niet. Paspoorten, veiligheidsagenten, grenscontroles werden door de vier grote Europese mogendheden gezamenlijk uitgegeven, uitgevoerd en aan de rest van Europa opgelegd. Hun collectieve veiligheidsmanagement had bovendien ook een concrete militaire poot: Gezamenlijk zetten ze een immens project van fortbouw in gang, van de Noordzee door de Belgische provincies, via de Duitse staten tot aan de Middellandse Zee. Dit project was bedacht als een militaire verankering van het machtssevenwicht, of beter gezegd, afschrikkingsevenwicht; en werd op initiatief van de Parijse Ministerconferentie en met geld van Frankrijk, Nederland, Duitsland en Groot-Brittannië uitgevoerd.

De strijd tegen terreur werd zo van een gezamenlijk Europees gevecht vertaald in een heus collectief veiligheidssysteem met bijbehorende middelen, sancties en instrumenten. Natuurlijk kon zo'n systeem alleen met militaire macht werken en worden afgedwongen jegens onwillige partners. En die was er dan ook volop. Het belangrijkste instrument van de Parijse Ministerconferentie was het geallieerde bezettingsleger. De geallieerde mogendheden van de anti-Napoleoncoalitie besloten om de troepen in juni 1815, na Waterloo, niet meteen naar huis te halen, maar de 1,2 miljoen militairen tot begin 1816 in Frankrijk te laten. Daarna zou een geallieerde troepenmacht van 150.000 man,

bestaande uit contingenten uit diverse strijdmachten tweederde van het Franse grondgebied bezetten. De vier geallieerde hoven zezen de Hertog van Wellington aan als opperbevelhebber van het gezamenlijke geallieerde bezettingsleger. Met dit bezettingsleger als waarborg en onderpand, hadden de ministers in Parijs genoeg doorzettingsmacht in handen om hun maatregelen en interventies uit te voeren.

EEN NIEUW EUROPA

Napoleon had het geprobeerd op zijn manier, maar het waren de oorlogen van de antinapoleonistische coalitie die de eenwording van Europa op het vlak van de internationale samenwerking een nieuwe zwengel gaven. De 'horseback diplomacy' en lotsverbondenheid van de slagvelden," de onderhandelingen in Parijs en Wenen (inclusief de akelige verrassing van de terugkeer van de keizer) - die grilligheden van het lot maakten de geesten rijp voor een nieuwe vorm van vrede. Die multilateraal besproken, geregelde en verzegelde vrede kan als de geboorte van een systeem van collectieve veiligheid in Europa worden beschouwd. Een systeem dat in alle geschiedschrijving over opkomend patriotisme en nationale Alleingänge in de 19e eeuw te weinig is onderkend. Nog lang voordat handelsbelangen en economische voordelen het project van Europese integratie aandreven, was de gemeenschappelijke strijd tegen terreur een grote eenmaker.

Het Europa van nu bouwt voort op dit soort momenten van versnelling en integratie. Dat gebeurde na 1648, na 1815, na 1918 en opnieuw na 1945. Tegenwoordig staat dit Europa van de samenwerking onder druk. Hoewel veiligheidsbeleid en de strijd tegen terreur inmiddels volledig zijn geëuropeiseerd, en de lidstaten niet meer zonder elkaar en Europol kunnen, wordt er in de publieke opinie vooral aan de eigen regering gerefereerd en op eigen dijken vertrouwd. Het is tijd voor een nieuw gevoel van lotsverbondenheid. Maar daar is misschien dan toch eerst

weer een Napoleon voor nodig, waartegen de Europeanen zich gezamenlijk kunnen afzetten.

NOTEN

1. Dit opstel is een voorproefje van een nieuw onderzoek, *Tegen de terreur. Hoe Europa veilig werd, 1815-1820*, dat van de hand van de auteur eind 2018 bij Uitgeverij Prometheus zal verschijnen.
2. Richard Edgcumbe (ed.), *The diary of Frances Lady Shelley 1787-1817* (Londen 1912), 57.
3. Vgl. Bart Funnekotter, *De hel van 1812. Nederlanders met Napoleon op veldtocht naar Rusland* (Amsterdam 2015), 256; Jonkheer A.D. Trip van Zoutlandt ontving per Koninklijk Besluit op 8 juli 1815 de Militaire Willemsorde voor zijn aandeel in de veldslagen van Quatre Bras en Waterloo. Zie: G.C.E. Köffler, *De Militaire Willemsorde 1815-1940* (Den Haag 1940), 112; Zie ook: 'Relation des événements qui se sont passés à la brigade de grosse cavalerie durant la bataille du 18 juin 1815 et jusqu'au 19 et au 20 juin 1815, par le général A.D. Trip', in: F. de Bas en J. de T'Serclaes de Wommersom, *La Campagne de 1815 aux Pays-Bas d'après les rapports officiels néerlandais*. Deel 3 (Brussel 1908/9), 402-408.
4. Comte de Las Cases, *Memorial de Sainte Hélène: Journal of the Private Life and Conversations of the Emperor Napoleon*. Volume 4, part 7 (Londen 1823), 221.
5. Las Cases, *Memorial*. Volume 3, part 6, 92. John Bew citeert dit iets anders, Bew, *Castlereagh: A life* (Oxford 2012), 408.
6. Zie uitlatingen Labrador, protocollen van de Parijse Ministerconferentie, 7 en 10 april 1816. The National Archives (TNA), Foreign Office (FO) 146/6.
7. Term van Georges Lefebvre, *La grande peur de 1789, suivi de Les foules révolutionnaires* (Parijs 1932).
8. Castlereagh to Wellington, 13 May 1816, as cited in Niek van Sas, *Onze Natuurlijkste Bondgenoot*, 122.
9. Horst Blomeyer-Bartenstein, 'Conferences of Ambassadors', in: Yong Zhou (red.), *Encyclopedia of Public International Law* (Amsterdam 1984), 48-49.
10. Chris Bayly, *Birth of the Modern World 1780-1914. Global Connections and Comparisons* (Oxford 2004), 49, 51, 62.
11. Cf. Johannes Paulmann, *Pomp und Politik: Monarchenbegegnungen in Europa zwischen Ancien Régime und Erstem Weltkrieg* (Paderborn 2000), 131; Zie ook J. Mitzen, *Power in Concert: The Nineteenth-Century Origins of Global Governance* (Chicago 2013).

Prof. dr. B.A. de Graaf is hoogleraar History of International Relations & Global Governance aan de Universiteit Utrecht en lid van de KHMW.

CARTE BLANCHE – DE VERLICHTING



Op zaterdag 4 februari organiseerde de KHMW als afscheidscadeau voor en samen met Alexander Rinnooy Kan, in 2016 afgetreden als voorzitter, een Carte Blanche met als thema De Verlichting. Het erfgoed van de verlichting staat naar veler overtuiging door de opkomst van het populisme ernstig onder druk. Maar wat is de actuele betekenis van deze achttiende-eeuwse denkbelden die ooit inspireerden tot de oprichting van de KHMW? En hoe zou die waardevolle kern veilig gesteld kunnen worden? In deze gedachtewisseling werden drie grote verworvenheden van de Verlichting besproken: de democratie, het empirisch denken en de trias politica.



en lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Alexander Rinnooy Kan, lid Eerste Kamer der Staten-Generaal, universiteitshoogleraar economie en bedrijfskunde Universiteit van Amsterdam
Jabik Veenbaas, filosoof, prozaïst, dichter, essayist, vertaler en toneelschrijver

PANELLEDEN

Beatrice de Graaf, hoogleraar History of International Relations & Global Governance aan de Universiteit Utrecht
Bas Heijne, schrijver, vertaler, interviewer en columnist NRC
Jan Marijnissen, vml. voorzitter Socialistische Partij

CARTE BLANCHE – DE MEETINDUSTRIE EN DE MEETLAT



Pianist Caspar Vos

In vrijwel alle sectoren in wetenschap en samenleving wordt er veel gemeten, geteld en gerangschikt. Rond de jaarwisseling publiceerde het AD traditiegetrouw weer de oliebollentest. De winnaar had er al weken niet van geslapen, maar werd nadat het oordeel was geveld, alom gelauwerd. Er werd vergeleken wie er gestegen of gedaald was op de oliebollentop ten opzichte van eerdere jaren. Vervolgens ontstond er uiteraard een levendige discussie over de kwaliteit en de betrouwbaarheid van de test, de vooroordelen van de jury, wie de test

zou betalen en of die daar een belang bij had, etc.

Een allengs klassiek repertoire van reacties nadat de meetlat heeft gesproken, met weinig verrassingen. We raken er aan gewend, en halen zo nodig onze schouders op. En soms is de opwinding wel erg groot zoals onlangs toen La Rive in het Amstel Hotel in Amsterdam zijn Michelinster kwijtraakte. Diverse kranten kopten 'Donderslag' of 'Megaschok'. Niets ten nadele van olieballen of sterrenrestaurants, maar er zijn toch wel belangrijkere zaken in het leven, zou u denken. Maar ook op het gebied van de kwaliteit van ziekenhuizen, de cliëntgerichtheid van overheidsdiensten, of de excellentie van universiteiten wordt er vol enthousiasme gemeten, geteld en hitlijsten gemaakt.



Bert Leufkens



Jayasree Iyer en Wim van Saarloos

Wat is dat toch, die enorme behoefte aan onderscheidend te zijn, aan vergelijken en vergeleken worden, aan kwantitatieve informatie om beleid te maken of besluiten te kunnen nemen?

Velen van ons zijn opgegroeid met *'What gets measured, gets done'*. Eigenlijk dus niks mis mee.

De meetindustrie spreekt velen aan en voorziet in een grote maatschappelijke behoefte, met al zijn eigenaardigheden, en soms perversiteiten. En die perversiteiten zijn vaak weer een welkome motor achter oproepen tot bezinning of kanteling, zoals we onlangs in academische kring zagen bij initiatieven als *'Science in transition'* <http://www.scienceintransition.nl/>.

Deze Carte Blanche ging niet over de meetindustrie zelf, over de meetlat, de methode van rangschikken. Daar is al veel over gesproken en geschreven. Het ging over wat er gebeurt nadat de meetlat heeft gesproken. Wat zijn de reacties en acties van instituties, actoren of individuen? Variërend van ontkenning, verkettering van de uitkomst of de test, uithuilen, met de gordijnen dicht toch (een beetje) serieus nemen, tot en met het publiek omarmen als belangrijke input om toekomstig presteren (nog) beter te maken.

Op 27 juni discussieerden en spraken vertegenwoordigers uit kunst, gezondheidszorg, wetenschap en samenleving met elkaar bij deze Carte

Blanche, georganiseerd door de KHMW samen met **Bert Leufkens**, met als moderator **Wim van Saarloos**, en met als intermezzo een optreden van jong en veelgeprezen pianist **Caspar Vos**.

SPREKERS EN DEBATTEURS

Maarten Asscher, directeur Athenaeum boekhandel Amsterdam, oud-directeur kunsten ministerie OCW
Pim Bellinga, CEO I Hate Statistics, lid De Nationale DenkTank

Gabriel van den Brink, hoogleraar wijsbegeerte Centrum Ethos Vrije Universiteit, em. hoogleraar maatschappelijke bestuurskunde Tilburg University
Madeleine de Cock Buning, commissaris/toezichthouder (o.a. voorzitter CvdM, voorzitter ERGA), hoogleraar intellectuele eigendom Universiteit Utrecht

Ann Demeester, directeur stichting Frans Halsmuseum | De Hallen Haarlem

Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW, universiteitshoogleraar Gezondheid en Maatschappij Universiteit van Amsterdam

Jayasree Iyer, executive director Access to Medicine Foundation

Bert Leufkens, voorzitter College ter Beoordeling van Geneesmiddelen, hoogleraar pharmaceutical policy and regulatory science Universiteit Utrecht

Marijke Pubben, vml. vice-president Merck & Co Inc., commissaris MSD Nederland BV

Wim van Saarloos, vicepresident KNAW, hoogleraar theoretische natuurkunde Universiteit Leiden

LECTORAAT HOGESCHOOL INHOLLAND

Op 15 mei hield **Dr. T.G. (Thomas) Kampen** zijn lectorale rede in het Hodshon Huis. Het bijzonder lectoraat is een samenwerking tussen de Hogeschool Inholland, de Gemeente Haarlem en de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen.

Als bijzonder lector 'Stimulering Gezonde Samenleving' doet Thomas Kampen praktijkgericht onderzoek naar de mogelijkheden en onmogelijkheden van de participatiesamenleving en de meer integrale benadering van welzijn en zorg, en wat dat betekent voor de professionals die Hogeschool InHolland opleidt.

Centraal staat het vormgeven van de verbinding tussen de sociale en gezondheidsprofessies: een meer integrale benadering waarin de mens zelf het uitgangspunt is en niet de afzonderlijke problemen waar hij of zij tegenaan loopt. Het onderzoeksprogramma geeft via kennisontwikkeling en -circulatie een impuls aan onderwijs en werkveld om in te spelen op de maatschappelijke transities. Het programma van het bijzonder lectoraat wordt verbonden met maatschappelijke vraagstukken en onderzoeksthema's in de regio van de stad Haarlem. Het sluit aan bij de actieve bijdrage die Inholland - samen met de beroepspraktijk en stakeholders - wil leveren aan het realiseren van een gezonde samenleving. Een samenleving die steeds meer vraagt om zelfmanagement en empowerment van alle burgers, waarvoor een meer integrale benadering van zorg en welzijn nodig is.



Van boven naar beneden: Thomas Kampen bij binnenkomst en als spreker, Huug de Deugd, lid CvB Hogeschool Inholland, Heleen Jumelet, directeur Hogeschool InHolland en Thomas Kampen

Hoe de KHMW geen KNAW werd

AREND SOETEMAN

IN 1806 TRAD LODEWIJK NAPOLEON aan als koning van Holland. Zijn benadering was niet die van een bezetter, die het veroverde land als wingewest voor het Frankrijk van broer Napoleon beschouwde. Hij wilde het Koninkrijk Holland tot bloei brengen. Daar hoorde bloei van de wetenschap bij.

Voor de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen volgden interessante jaren. Vanaf het midden van de 18e eeuw waren er in de republiek verschillende geleerde genootschappen ontstaan, waaronder als eerste de Hollandsche Maatschappij in Haarlem. Zij verschilden karakteristiek van geleerde genootschappen elders in Europa, met name in Frankrijk. De genootschappen in de republiek waren opgericht door goeude burgers. Zij werden niet betaald door een vorst of andere overheden, maar door particulieren en waren dus onafhankelijk van de overheid. Anders dan bij mijn weten alle buitenlandse genootschappen kenden zij naast de wetenschappelijke leden daarom prominente burgers in haar midden, de directeuren. Daar komt bij dat de achterliggende ideeën verschilden. De oprichters van de Nederlandse geleerde genootschappen waren geïnspireerd door het verlichtingsideaal: de wetenschap zou ontwikkeling en beschaving van de burgers moeten bevorderen. Bij de Franse academie stond een meer utilistisch ideaal centraal: wetenschap moest de belangen van de staat behartigen. Met dit verschil (maar ook met de relatief zelfstandige positie van de aparte provincies) hing samen dat er in Nederland verschillende geleerde genootschappen beston-

den in de verschillende regio's van de republiek, terwijl in Frankrijk alles gecentraliseerd was in de ene academie in Parijs.

Lodewijk Napoleon wenste een academie naar Franse snit. In november 1806 stelde hij een commissie in om na te gaan "het geen er in Frankrijk aangaande de Wetenschappen en Kunsten bestaat, het geen hier toe betrekkelijk in dit Koninkrijk wordt gevonden en het geen hier omtrent nog zou behooren gedaan te worden" (Van Berkel, p. 47). Deze commissie maakte haast: nog geen twee weken later kwam zij met haar aanbevelingen. Eén daarvan was de Hollandsche Maatschappij om te vormen tot een academie als in Frankrijk.

De Maatschappij stond niet onwelwillend tegenover Lodewijk Napoleon. Al in juli 1806 had zij hem het protectoraat opgedragen (Lodewijk Napoleon had gereageerd door zichzelf tot President Perpétuel te benoemen). Maar hier waren er toch wel wat problemen. Van Marum, de wetenschappelijk secretaris, zag spanning tussen de bestaande financiering van de genootschappen uit private fondsen en staatssubsidie. Bovendien was er het probleem van de regionale spreiding. En, meer impliciet, het verschil in achterliggende filosofie.

De koning had kennelijk wel enig begrip voor de bezwaren van Van Marum, maar hij liet zijn bedoeling van één centrale academie niet varen. Van Marum kreeg opdracht een nieuw plan te maken, dat hij binnen enkele dagen gereed had. Dat plan behelsde een uitbreiding van de weten-

schapsgebieden van de Maatschappij: tot dan had zij zich vooral op de natuurwetenschappen geconcentreerd, nu kwamen er afdelingen bij voor politieke en morele wetenschappen en voor literatuur en schone letteren. Minstens zo belangrijk was dat de financiële positie van de Maatschappij zeer verbeterd zou worden door een koninklijke subsidie. Maar dit zou tegelijkertijd de positie van directeuren verzwakken.

De koning gaf dit plan in handen van een commissie die onder andere over de aanmoediging van geleerden moest adviseren. Deze commissie maakte duidelijk dat een samensmelting van alle genootschappen tot één centraal genootschap "in allen opzichte onraadzaam of onuitvoerlyk voorkomt" (Bierens de Haan, p.71). Zij ontwierp een reglement voor de inrichting van de Maatschappij, dat aansloot bij het plan van Van Marum. Andere genootschappen zouden wel blijven bestaan, maar jaarlijks in Haarlem met de Maatschappij vergaderen. Op één cruciaal punt ging het reglement echter veel verder dan Van Marum had voorgesteld. Artikel 10 luidde (voor zover hier van belang): "De tegenwoordige Directeuren, zullen de titel voeren van Honoraire Leden, welker getal bij vacatures niet zal worden gesuppleerd".

Bierens de Haan vindt in zijn boek over de geschiedenis van de Maatschappij dat als dit plan uitgevoerd zou zijn, de Maatschappij tevreden had kunnen zijn: openlijke erkenning als eerste onder de wetenschappelijke genootschappen, uitbreiding van haar werkterrein, gevestigd in Haarlem, welke stad daarmee tot wetenschap-



Lodewijk Napoleon

pelijk centrum van ons land zou worden en een ruime toelage uit algemene middelen.

Maar de positie van directeuren was de adder in dit voorstel. Het laat zich verstaan dat directeuren daar niet erg gelukkig mee waren: hun Maatschappij zou worden overgenomen door de koning, zij zouden zelf langzaam verdwijnen. Uiteindelijk ging dit plan daarom niet door. Wellicht ook omdat Lodewijk Napoleon vond dat zijn academie in de hoofdstad gevestigd moest zijn. De structuur van de Maatschappij bleef in grote trekken zoals zij was -en vandaag nog is. Zij mocht voorlopig ("provisoirement") haar werkzaamheden voortzetten. In Amsterdam werd een nieuw instituut opgericht, waaruit de KNAW is voortgekomen.

Terugkijkend kunnen we met tevredenheid vaststellen dat directeuren destijds Lodewijk Napoleon niet gevolgd hebben. Daardoor zijn er in ons land twee florerende wetenschappelijke gezelschappen, met ieder een eigen positie. De directeuren zouden dan nooit zo intens betrokken zijn geweest als nu het geval is.

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van J.A. Bierens de Haan, *De Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen 1751-1952*, H.D. Tjeenk Willink, Haarlem: 1970 en van Klaas van Berkel, *De stem van de wetenschap, Geschiedenis van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen*, deel I, 1808-1914, Bert Bakker, Amsterdam: 2008.

Prof. mr. A. Soeteman is secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen van de KHMW en oud-hoogleraar encyclopedie en wijsbegeerte van het recht aan de Vrije Universiteit.

JAN BROUWER FONDS

JAN BROUWER CONFERENTIE

“Al meer dan tien jaar richt de Jan Brouwer Conferentie zich op de effecten van langlevendheid op de samenleving. Welke breuklijnen kunnen ontstaan wanneer er binnen de samenleving niet vijf generaties naast elkaar leven maar bijna zeven? Waar komt de energie vandaan van mensen die glansrijk een spanne van 100 jaar volhouden en wat betekent het wanneer dat niet iedereen gegeven is? Wat gebeurt er als je een nieuwe dimensie toevoegt aan een leven bijvoorbeeld in de vorm van kunst? Hoe accommoderen we de innovatieve wensen van de jongere generaties die nodig zijn om verder te ontwikkelen? Hoe kijken jongeren tegen deze vraagstukken aan? De wisselwerking tussen theoretisch inzicht en empirische toepassing is essentieel om zicht te krijgen op de meest effectieve verbindende oplossingen voor maatschappelijke spanningen. Hierbij wordt ook gekeken naar de praktische vraag, die uit de cijfers oprijst, hoe je voor de voorzieningen kan zorgen die nodig zijn om iedereen veilig en gezond te houden. Jan Brouwer heeft deze gedachtewisseling mogelijk gemaakt toen hij een deel van zijn vermogen schonk aan de KHMW. Hij deed dit vanuit zijn eigen persoon-

lijke ervaring en vanuit de manier waarop hij in het leven wilde staan.” Aldus leidde Marlies Veldhuijzen van Zanten de conferentie in. Op 23 januari was het thema: *Als mensen een eeuw leven. Vloek of zegen?* Jenny Gierveld sprak over de sociale aspecten van ouder worden, speciaal de voor oudere mensen zo belangrijke verbondenheid met anderen. Joris Slaets sprak over beeldvorming over ouderen: het perspectief van jongeren en van ouderen, door de geschiedenis heen en in verschillende landen. Noreen van der Linden schetste namens de Nationale DenkTank een beeld over ouderen vanuit het perspectief van een 25-jarige. Edith Schippers sprak over de snel veranderde samenleving waarin mensen niet alleen steeds ouder worden, maar ook steeds langer gezond blijven, en wat dat betekent voor de gezondheidszorg en ons pensioenstelsel. Hedy d’Ancona belichtte de toekomst van de ouderdom vooral vanuit het emancipatoire aspect: zelfbeschikking en zelfexpressie. De conferentie werd ingeleid door Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, voorzitter van het Jan Brouwer Fonds en en - als altijd - voorgezeten door Paul Schnabel. Het verslag van de conferentie is als pdf te downloaden op de website www.khmw.nl

IR. L.E.J. BROUWER (1910-1983)
Jan Brouwer kwam uit een geslacht van geleerden - zijn vader was geoloog met internationale bekendheid, zijn oom, naar wie hij was genoemd, een wereldberoemde wiskundige. Hijzelf had een uitermate goed verstand en een fenomenaal geheugen. Op 21-jarige leeftijd studeerde hij in Delft af als mijnbouwkundig ingenieur. Na zijn studie trad Brouwer in dienst bij de Bataafse

Petroleum Maatschappij, waar hij o.m. werkzaam was in het Verre Oosten. Hij beëindigde zijn actieve loopbaan als president-directeur van de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij in 1971. In het begin van de tachtiger jaren heeft Jan Brouwer een deel van zijn vermogen bestemd voor een fonds ten behoeve van interdisciplinair wetenschap-

pelijk onderzoek in Nederland. Het Jan Brouwer Fonds is begin 2003 aan de zorg van de KHMW toevertrouwd, waarbij de statutaire doelstelling als volgt is geformuleerd: het stimuleren van multidisciplinair, maatschappijgeoriënteerd onderzoek dat inzicht geeft in concrete maatschappelijke problemen en in potentie moet bijdragen aan de oplossing daarvan.



Drie (oud)bewindslieden: Hedy d’Ancona, Edith Schippers en Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner

DAGVOORZITTER

Prof. dr. P. (Paul) Schnabel, universiteitshoogleraar Universiteit Utrecht en lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

SPREKERS

Prof. dr. J. (Jenny) Gierveld, emeritus-hoogleraar sociologie en sociale gerontologie aan de Vrije Universiteit en honorary fellow bij het NIDI
Prof. dr. J.P.J. (Joris) Slaets, hoogleraar ouderengeneeskunde en directeur van de Leyden Academy

N. (Noreen) van der Linden MD, promovendus aan de Faculty of Health, Medicine and Life Sciences UMC Maastricht

Drs. E.I. (Edith) Schippers, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Drs. H. (Hedy) d’Ancona, ambassadeur Long Live Arts en vml. minister van Welzijn

DE NATIONALE DENKTANK

HARALD TEPPER

Stichting de Nationale DenkTank kraakt samen met jonge denkers taaie maatschappelijke vraagstukken. Sinds 2006 buigen jaarlijks ruim twintig geselecteerde studenten en promovendi uit allerlei studierichtingen zich over een maatschappelijk relevant thema. Binnen vier maanden ontwikkelen zij concrete, innovatieve en zoveel mogelijk gedragen oplossingen. Doordat jaarlijks een nieuwe groep aantreedt, is in de afgelopen twaalf jaar een actief alumninetwerk ontstaan dat uit ruim 270 gedreven talenten bestaat. Dit netwerk organiseert daarnaast ook regelmatig andere activiteiten. De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen streeft overeenkomstige doelen als de Nationale DenkTank na en is tegelijkertijd in haar leden- en directieurenbestand en haar activiteiten complementair. Om die reden bestaat er al sinds het begin een hechte en vruchtbare samenwerking tussen beide organisaties, zowel

op het terrein van de jaarlijkse thematiek als dat van het alumninetwerk. Op deze en volgende pagina’s vindt u een impressie van de belangrijkste gezamenlijke initiatieven in 2017.

EXPERTFORUM ‘PERSPECTIEF OP WERK’

Eva Bik

De NDT 2017 boog zich over de vraag: Hoe bieden we in 2025 iedereen in Nederland perspectief op werk? In augustus 2017 startte een groep van 22 wo-studenten, pas afgestudeerden en promovendi met hun intensieve onderzoek. Zij werden bijgestaan door twaalf ervaringsdeskundigen die om verschillende redenen verminderd perspectief op werk ervaren, zoals jongeren met een chronische aandoening en nieuwkomers. Op 28 september presenteerde de DenkTank haar resultaten van de analysefase tijdens het

expertforum aan ongeveer 150 experts uit de overheid, het bedrijfsleven en de wetenschap. Het expertforum vond traditiegetrouw plaats in het Hodshon Huis en werd samen met de KHMW georganiseerd.

Op basis van de gemaakte analyses én alle input van het expertforum zijn de deelnemers vervolgens aan de slag gegaan met het bedenken en ontwikkelen van oplossingen die bijdragen aan een meer inclusieve en toekomstbestendige arbeidsmarkt. De visie van de NDT en de tien oplossingen werden op 8 december gepresenteerd tijdens de feestelijke eindpresentatie in het Compagnietheater in Amsterdam. De oplossingen richten zich op vijf thema's: toetreding verbeteren, het vernieuwen van de sociale zekerheid, uitgaan van de kracht van kwetsbare groepen, anticiperen op veranderingen op de arbeidsmarkt en, tenslotte, samenwerking stimuleren.

De oplossing *AzCademy* 'bouwt' de brug tussen gemotiveerde nieuwkomers met verblijfsstatus die tot wel zes maanden in een asielzoekerscentrum (AZC) wachten en de sectoren waar men staat te springen om personeel, zoals in de bouw. *AzCademy* faciliteert een werkplaats op het AZC. Samen met het COA, gemeenten, technische werkgevers en stichting GeredGereedschap behalen nieuwkomers benodigde diploma's, leren vakjargon en verwerven kennis van de bedrijfs-cultuur. Zo kunnen zij openstaande vacatures invullen en worden zij snel volwaardig onderdeel van de maatschappij.

Een ander voorbeeld is de oplossing *DoneerJeNetwerk*. Uit analyses van de NDT blijkt dat in Nederland de meeste mensen aan een baan komen via hun netwerk. Veel mensen die een baan zoeken hebben echter een klein of niet passend netwerk. Met de oplossing *DoneerJeNetwerk* stellen mensen hun netwerk beschikbaar voor anderen. Zo wordt het netwerk van talenten vergroot en daarmee het perspectief op werk. In januari 2018 is er een grote campagne, waaronder met posters in bushokjes, van start gegaan om heel Nederland op te roepen zijn/haar netwerk te delen.



Voor het volledige eindrapport van de Nationale DenkTank 2017 en een update over de voortgang van de implementatie van alle oplossingen kunt u kijken op: www.nationale-denktank.nl.

Stelt u ook uw netwerk open om een ander aan een baan te helpen? Ga naar www.doneerjenetwerk.nl voor meer informatie over dit initiatief.

BIJDRAGEN AAN KHMW-ACTIVITEITEN

Enkele keren per jaar verzorgen leden van de Nationale DenkTank een presentatie en/of kritische reflectie bij een symposium of prijsuitreiking van de KHMW.

Bij de Jan Brouwer Conferentie 2017, met als thema: 'Als mensen een eeuw leven. Vloek of zegen?', was de eer aan Noreen van der Linden (NDT 2015). In haar reflectie benaderde Noreen 'een eeuw leven' in de eerste plaats positief. Het langer de kans hebben om te genieten van de mensen om je heen, gebruik te maken van je kennis en ervaring die je in alle jaren hebt opgebouwd en die door te geven, nog meer tijd te hebben om betrokken te blijven en je in te zetten

voor anderen. Tegelijk benadrukte ze dat langer leven twee kanten op kan gaan en daarmee dus eigenlijk niet anders is dan het leven zelf: Er zijn mooie momenten, maar ook momenten die we liever niet meemaken. Noreen sloot af met de uitnodiging om ons bewust te zijn van de verschillende aspecten van een steeds langer leven, om kritische vragen te blijven stellen en om te blijven inspelen op de kansen en uitdagingen die het leven brengt.

Rolien Sandelowsky (NDT 2014) openende de uitreiking van de Jong Talent Prijzen. Ze nodigde jonge prijswinnaars uit om na te denken over hun eigen denkbeelden over carrière, succes en de link met het streven naar geluk. Ze was zichzelf bewust van het beperkte beeld dat ze had over wat een geaccepteerde carrière zou zijn en wat niet. Het bleek voor haar een ander, breed carrièrepad te zijn, dat ook met allerlei omwegen bewandeld kon worden en dat toch leidde tot nieuwe lessen en interessante projecten. Volgens Rolien lijkt haar generatie geluk vaak te zien als iets maakbaars, als iets dat we naar ons toe kunnen trekken als we aan de maatstaven van onze eigen ideaal voldoen. Haar advies aan de jonge

prijswinnaars was dan ook om voor zichzelf te blijven kiezen. 'Niet ten koste van een ander, maar voor je eigen invulling van de begrippen die je belangrijk vindt.'

DENKTANK OP DE KOFFIE BIJ...

In 2013 zijn de NDT en de KHMW begonnen met het initiatief "Op de koffie bij ...". Alumni van de DenkTank gaan met een persoonlijke vraag in gesprek met een lid of directeur van de KHMW. De vraag kan uiteenlopend van aard zijn, zowel vakinhoudelijk als meer gericht op bepaalde keuzes waar de alumni in hun loopbaan of leven voor staan. DenkTankers komen zelf met vragen of verzoeken, waarna het bestuur van de KHMW zorgt voor een match. Zo dronk onder andere Ties Dams afgelopen jaar koffie met Alexandra Jankovic. "Zij heeft mijn denken over hoe je bij organisaties urgentie creëert voor het maken van strategische keuzes flink aangescherpt", aldus Ties. In 2018 zal dit initiatief worden voortgezet.

Dr. ir. H.L. Tepper is lid van het bestuur van de KHMW en oud-voorzitter van Stichting de Nationale DenkTank



De Nationale DenkTank zomer 2017

DRIE DUBBEL INTERVIEWS

Drie deelnemers van de NDT 2017 'Perspectief op werk' hebben toevallig een ouder die lid of directeur is van de KHMW: een mooie aanleiding voor drie korte dubbelinterviews.



Julie Hooft Graafland (idee: Pinsioen) en **René Hooft Graafland**

Julie (24) heeft haar master economie net op zak. Van de arbeidsmarkt wist ze nog weinig af. Maar Julie besloot zich erin te verdiepen, omdat

ze mee wilde doen aan de NDT. Op de dag van de eindpresentatie in december was haar vader verhinderd, dus zorgde hij ervoor dat hij bij de generale repetitie kon zijn.

Julie stortte zich op de sociale zekerheid en bedacht met Quirine van Eeden het Pinsioen: bij elke pinbetaling sparen zzp'ers automatisch een klein bedrag voor hun pensioen. De start up die dit mogelijk maakt, is enthousiast ontvangen in het veld. Daarom wil Julie zich blijven inzetten voor het idee en is de domeinnaam alvast geregistreerd. Tegelijkertijd is ze begin 2018 begonnen aan een stage bij de OECD in Parijs. 'Als ik iets heb geleerd van de DenkTank is het wel dat enthousiasme een belangrijke drijfveer is en bijdraagt aan je succes. Die gedrevenheid zag je bij iedereen terug.'

'Ik denk dat deelname heel vormend is en ik vond het knap om te zien hoeveel concrete voorstellen er uit de DenkTank naar voren zijn gekomen', vertelt René, directeur bij de KHMW, trots. Hij vond het leuk dat zijn dochter graag met hem van gedachten wisselde tijdens haar deelname. 'Ik hoorde hier meer over dan over haar studie. Je pakt iets concreets aan. Sommige plannen schitteren in al hun eenvoud. Je vraagt je af waarom die ideeën nooit eerder zijn uitgewerkt. Verder is het mooi om te zien hoeveel deuren er opengaan voor deze jonge mensen. Dat toont aan dat de DenkTank een krachtig concept is.'



Simone van Dijk (idee: DoneerJeNetwerk) en **Valerie Frissen**

Simone (25) heeft afgelopen zomer haar researchmaster Social Sciences afgerond. Haar moeder Valerie, lid van de KHMW, attendeerde

haar aan het begin van haar studie al op de NDT. Sindsdien houdt ze in de gaten op welke maatschappelijke kwesties de DenkTankers zich mogen storten. 'Ik heb voor mijn scriptie een etnografie geschreven over een coworking space in Amsterdam. Het was *meant to be* dat deze keer de ongelijkheid op de arbeidsmarkt centraal stond. Ik heb geen moment geaarzeld om me aan te melden.'

In de analysefase stortte Simone zich samen met haar team op het perspectief van jongeren met een arbeidsbeperking. Zij zag dat deze jongeren vaak een netwerk missen waaruit zij kunnen putten in de zoektocht naar werk of stages. Maar ook andere doelgroepen zoals nieuwkomers en vijftigplussers bleken dit als struikelblok te ervaren. Daarom kwam zij met collega Lana Askari met de doelgroepoverstijgende oplossing DoneerJeNetwerk. 'We willen dat mensen hun connecties gebruiken voor mensen die geen, een klein of een niet passend netwerk hebben. Dat vergroot hun kansen op de arbeidsmarkt aanzienlijk. Zo ontstond het idee DoneerJeNetwerk. We beginnen in Amsterdam met een pilot voor nieuwkomers: mensen die gevlucht zijn en inmiddels statushouders zijn.' Valerie was een mooi klankbord tijdens de DenkTank. Ze kende sommige gesprekspartners die Simone zou ontmoeten en sprak ook met haar over het loslaten van academische vaardigheden. 'Soms moet je conclusies durven trekken zonder solide wetenschappelijke basis en vraagt een situatie meer dynamiek en lef. Dat herken ik vanuit mijn eigen werk. In een snelkookpansituatie zoals bij de DenkTank leer je ook anders naar de wereld kijken dan je op

de universiteit hebt geleerd. Het is belangrijk dat je je oogkleppen soms afdoet en uit je comfortzone komt', vertelt Valerie. Zij is - naast bijzonder hoogleraar ICT & Social Change aan de Erasmus Universiteit - directeur van het SIDN fonds dat innovatieve internetprojecten ondersteunt.

Inmiddels is er voor DoneerJeNetwerk een samenwerking op poten gezet met online platform Blendin dat in Amsterdam nieuwkomers en Nederlanders met elkaar verbindt. Een sponsor heeft het mogelijk gemaakt om duizend posters door het hele land op te hangen voor het initiatief. Simone: 'Ik ben nu nog vrijwillig aan het idee verbonden, maar we hebben fondsaanvragen gedaan voor de financiering van het plan, zodat ik er de komende tijd fulltime aan kan werken. Ook daar kon mijn moeder me adviseren, omdat ze goed thuis is in fondsenland. Eén ding weet ik inmiddels zeker: mijn voorkeur voor een maatschappelijk geëngageerde carrière is bevestigd.'



Sjoerd Oppenheim (idee: AzCademy) en **Joke Meijer**

Een huisgenoot die eerder aan de DenkTank had meegedaan, meende dat deelname echt iets voor Sjoerd (25) - laatste jaar researchmaster wijsbegeerte - was. 'Het leek

me heel interessant om met mijn filosofische achtergrond naar de arbeidsmarkt te kijken. Zou dat kunnen in een projectteam dat hier en nu impact wil hebben? Ik kwam tot het inzicht dat ik het - naast theoretisch denkwerk - leuk vind om ook met één been in de maatschappij te blijven. Dat past meer dan ik van tevoren dacht.' Zijn moeder Joke, hoogleraar neurofysiologie bij het LUMC en lid van de KHMW, vindt het zelf ook heerlijk om zowel met theorie als praktijk bezig te zijn. 'Mijn vak is nooit puur theoretisch geweest, omdat ik in het elektronisch mecha-

nisch laboratorium in ons ziekenhuis ook graag betrokken ben bij het maken van kleine instrumenten om metingen te verrichten. Het mooie van de KHMW is dat wetenschappers en directeurs bij elkaar komen om de discussie over de samenleving aan te gaan. Ik vind het een belangrijk doel en bovendien ongelooflijk inspirerend.' Zelf organiseerde ze drie jaar geleden de Winterlezing over het belang van geesteswetenschappen. Zowel Joke als Sjoerd zijn ervan overtuigd dat bètawetenschappen niet kunnen bestaan zonder geesteswetenschappen. 'Data op zichzelf zijn onmachtig om keuzes te bepalen', aldus Sjoerd.

Sjoerd keek in de analysefase naar de flexibilisering van de arbeidsmarkt, het effect van rangen en standen in contracten en de gevolgen daarvan voor de sociale zekerheden van verschillende groepen. 'Ik was echt verbaasd hoe weinig beweging er tot nu toe op dat gebied is.' In de vervolgfase werkte hij het idee uit voor het experiment AzCademy: statushouders kunnen tijdens hun verblijf in een asielzoekerscentrum vast een opleiding volgen terwijl ze wachten op een woning. We stomen ze in drie maanden klaar voor de bouw, zorg of ict, zodat ze daarna direct aan een baan kunnen komen en hun capaciteit niet verloren gaat. Ze volgen praktijklessen en leren Nederlandstalig vakjargon.' De Goldschmeding Foundation is inmiddels betrokken om dit idee verder uit te werken en financieel te ondersteunen.

Sjoerd bracht steeds de filosofische exercitie in. 'Sommige mensen waren briljant met cijfers en powerpoint. Ze kwamen met analyses over de moeilijkste vraagstukken. Zo vonden ze vaak wel een antwoord, maar wisten niet waarom ze dit eigenlijk moesten weten. De juiste richting bepalen en de goede vragen stellen waren dan ook vooral mijn taken. Goede antwoorden zijn totaal niet belangrijk zonder een juiste vraag.'

SPONSORS VAN DE UITGEREIKTE PRIJZEN 2017

JAN BROUWER FONDS
DR. SAAL VAN ZWANENBERG
STICHTING

NWO

IPN

NRC

J.C. RUIGROK STICHTING

STICHTING FONDS
VOOR DE GELD-
EN EFFECTENHANDEL

DE JONGE AKADEMIE

KNVI

TATA STEEL

PFIZER

AKZO NOBEL

PHILIPS

EAST-WEST SEED

ASML

SHELL

LORENTZFONDS

DE ZEEUW-
VAN DISHOECK FONDS

ORTEC

STICHTING PHYSICA

NOVEL-T

KONINKLIJKE
VAN WIJHE VERF

OCÉ

HAVENBEDRIJF
AMSTERDAM

FOKKER
TECHNOLOGIES

KNMP

KNMG

GOOGLE

BRINKHOF

SIDN FONDS

GREENHOST

BDA

LUBBERS DE JONG

AIMMS

MOTIVACTION

EY

MICROSOFT

PIETER LANGERHUIZEN
LAMBERTUSZON FONDS

DR. W.J.E. VOET FONDS

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

PRIJZEN

NEDERLANDSE PRIJS VOOR ICT-ONDERZOEK

Aanmoedigingsprijs voor vernieuwend onderzoek op het gebied van de ICT, voor een wetenschappelijk onderzoeker, niet ouder dan 40 jaar.

Prof. dr. K.J. (Joost) Batenburg

(Computational Imaging CWI en UL)

Quote van de jury: Tomografie is de wetenschap van het reconstrueren van beelden van objecten uit projecties, zoals 3-dimensionale beelden uit 2-dimensionale beelden. Belangrijke toepassingen vindt men in de beeldvormende technieken in de geneeskunde (CT-scanners). Batenburg heeft baanbrekende resultaten geboekt zoals het DART-algoritme dat gebruikt wordt in de elektronenmicroscopie. Alle ontwikkelde kennis wordt door hem omgezet in open-source software zodat de theoretische resultaten voor de industrie direct toepasbaar



Maarten van Steen, voorzitter IPN, Jan de Boer, bestuurslid NWO-ENW, prijswinnaar Joost Batenburg, Louise Gunning-Schepers

zijn. Daarnaast is hij actief in het delen van zijn kennis met het grote publiek via presentaties bij het Rijksmuseum, op radio en televisie en in populairwetenschappelijke publicaties. Tomografie is een prachtig onderwerp waar wiskunde en informatica hand in hand gaan en er zijn nog vele uitdagingen voor de toekomst. Batenburg heeft uitzonderlijke prestaties geleverd en we mogen nog veel van hem verwachten.

SPONSOR ICT-onderzoek Platform

Nederland (IPN), NWO Domein Exacte en Natuurwetenschappen, € 50.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. P.M.G. (Peter) Apers, Prof. dr. K.M. (Kees) van Hee, Prof. dr. S. (Sander) Klous.

De prijs werd uitgereikt door **Louise Gunning-Schepers**, tijdens ICT.OPEN op 20 maart 2018 in De Flint in Amersfoort.

DR. SAAL VAN ZWANENBERG PRIJS

De Dr. Saal van Zwanenberg Prijs wordt toegerekend als eerbetoon aan een wetenschapper, afwisselend aan een onderzoeker of een clinicus, die zich verdienstelijk heeft gemaakt op het gebied van onderzoek dat direct of indirect heeft geleid tot de ontwikkeling van nieuwe geneesmiddelen of de processen die daar rondom plaatsvinden. Het betreft hier de volle breedte van het geneesmiddelonderzoeksveld: 'van molecuul tot klinische toepassing'.

Prof. dr. J.H.M. (Jan) Schellens (Nederlands Kanker Instituut en Universiteit Utrecht)

Quote van de jury: Een kort inzicht in de motivatie: Misschien is het minst belangrijke argument de kwantiteit van zijn werk. Een kleine 800 publicaties (dat zijn er meer dan 30 per jaar dus elke twee weken één gedurende zijn hele carrière), 65 promovendi, meerdere patenten en een indrukwekkende serie van nevenfuncties zoals in de geneesmiddelregistratie. Belangrijker



Boven: Jurylid Adam Cohen met de vader van de laureaat
Onder: Laureaat Jan Schellens

is de invloed die zijn aanpak van de integratie van farmacologie en farmacokinetiek in de ontwikkeling van nieuwe en oude middelen heeft gehad in het veld. Hij heeft daar met een geheel nieuwe aanpak een enorme ‘nachwuchs’ gevormd. Zeker de laatste jaren heeft hij zich actief op het gebied van de wetenschaps-‘advocacy’ begeven als frequente gast van goed bekeken televisieprogramma’s over onderwerpen als hoge prijzen voor kankergeneesmiddelen en op de persoon toegesneden therapieën. Toch zijn dat niet de belangrijkste redenen. Saal van Zwanenberg zal vooral tevreden toezien op deze beslissing van de jury doordat Schellens, net als de naamgever van de prijs, een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de behandeling van kanker door een nieuwe orale toedieningsvorm van een kankermiddel, die nu al in een gevorderd stadium van ontwikkeling bij de mens is en waarvan het hele onderzoek van laboratorium

tot kliniek door hem is geïnitieerd. Er blijven bij de jury wel wat vragen over, of Professor Schellens wel het voorgeschreven aantal uren slaap haalt en of hij nog wel tijd heeft voor andere dingen. Zijn belangrijkste hobby geeft enige duiding. De lange afstand schaatser, die weet hoe lang de Bonkevaart met tegenwind kan zijn, heeft het uithoudingsvermogen dat nodig is voor deze prestaties. De jury is enorm vereerd dat dit jaar met de Dr. Saal van Zwanenberg Prijs te kunnen belonen.

De prijs werd uitgereikt op 24 november door Louise Gunning-Schepers. Jan Schellens gaf die middag voor een geboeid publiek een uitgebreide uiteenzetting over zijn werk, in de vorm van echt college.

SPONSOR Dr. Saal van Zwanenberg Stichting, 2-jaarlijks, € 25.000.
JURY Prof. dr. I.D. (Inez) de Beaufort,
Prof. dr. A.F. (Adam) Cohen,
Prof. dr. W.R. (Winald) Gerritsen.



NEDERLANDSE DATA SCIENCE PRIJZEN

De Nederlandse Data Science Prijzen zijn in 2017 in het leven geroepen om uitzonderlijk innovatief ondernemerschap en wetenschappelijk onderzoek op het gebied van data science in de schijnwerpers te zetten. De initiatiefnemers, BDA, AIMMS, EY, Lubbers De Jong, Motivaction en ORTEC, zetten hiermee Nederland op de kaart als data science-land bij uitstek.

ANTHONY FOKKER PRIJS – STARTUPS

De Anthony Fokker Prijs is een prijs voor ondernemingen die korter dan vijf jaar bestaan en op innovatieve wijze data science toepassen.

Quantib: *Het ontwikkelen van methodes voor verbeterde diagnostiek en prognostiek van dementie op basis van de automatische analyse van meer dan 5000 MRI brein*

Eervolle vermeldingen voor **Aiir Innovations, PacMed & OpenEth**

Quote van de jury: Quantib ingediend door Wiro Niessen, is een spin-off uit 2012 van Erasmus MC die gericht is op een eerdere, snellere en betere diagnose en prognose van dementie. Vanuit exclusief gebruik van een unieke Nederlandse longitudinale dataset van hersen MRI scans en de toepassing van (deep) machine learning kunnen de neuroloog en radioloog worden ondersteund in diagnose (in de huidige versie) en prognose

(nog in ontwikkeling) van dementie. De maatschappelijke relevantie staat buiten kijf en is zeer hoog. De jury is daarnaast onder de indruk van de balans in de samenwerking met zowel wetenschap als commercie. De volgende uitdaging is de scale-up van de onderneming, met allereerst de toevoeging van de prognose-functionaliteit en de mogelijke verdere verbreding van het product-portfolio en het afzetgebied.

SPONSOR BDA, AIMMS, EY, Lubbers De Jong, Microsoft, Motivaction, ORTEC, € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. Dr. H.P. (Hans) Borgman,
Prof. Dr. C.M. (Mirjam) van Praag,
Mr. G.A. (Alexander) Ribbink.



Alexander Rinnooy Kan, voorzitter van de Big Data Alliance, prijswinnaars Loes Raijmakers & Judith van Rijswijk (AgroEnergy/CQM), Rudolf Scholte & Arthur Post (Quantib), Stef van den Elzen (TUE), Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW

HENDRIK LORENTZ PRIJS – INSTITUTIONAL

De Hendrik Lorentz Prijs is bedoeld voor een project binnen het bedrijfsleven of de overheid dat op een onderscheidende en innovatieve manier data science toepast. Aan deze prijs is geen geldbedrag verbonden.

AgroEnergy & CQM: met het project *Bied Optimaal*

Quote van de jury: Het project is ontwikkeld en ingediend door Judith van Rijswijk (AgroEnergy) en Loes Raijmakers (CQM). In de glastuinbouw is veel warmte nodig. Bij de productie daarvan wordt door veel tuinders ook elektriciteit opgewekt, die ze kunnen verkopen op de Dag Handel-elektriciteitsmarkt (APX markt). Het in- en verkopen van energie is boeiend, maar ook tijdrovend en complex. De complexiteit schuilt in de enorme hoeveelheid factoren die meewegen in het maken van een bieding. We noemen: weersomstandigheden, warmtebehoefte, CO₂-behoefte, fysieke kenmerken van de installaties en bedrijfsomstandigheden. De hoofdvraag voor iedere deelnemende tuinder is: tegen welke prijs verhandel ik welke hoeveelheid gas en elektriciteit? Het maatschappelijk betrokken project is voorzien van een mooie data science oplossing en kan breder toegepast en opgeschaald worden dan alleen in de glastuinbouw.

SPONSOR AIMMS, EY, Lubbers De Jong, Microsoft, Motivaction, ORTEC, jaarlijks
JURY Ir. A.P. (Annet) Aris,
Prof. dr. H.J. (Jaap) van den Herik,
Dr. T.B.P.M. (Tjark) Tjin-A-Tsoi.

GERRIT VAN DIJK PRIJS – SCIENCE

De Gerrit van Dijk Prijs is ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van data science.

Dr. ir. S.J. (Stef) van den Elzen: *Interactive Visualization of Dynamic Multivariate Networks* (TUE nov. 2015)

Quote van de jury: Het werk van Van den Elzen is van absolute wereldklasse. Hij heeft grensverleggende technieken ontwikkeld voor het verkrijgen van inzichten in complexe netwerken door middel van innovatieve interactieve visualisaties. De door hem ontwikkelde visualisatietechnieken richten zich op netwerken met duizenden knooppunten en complexe temporele relaties. Denk hierbij aan financiële transacties tussen banken, interacties op sociale media, migraties, transportbewegingen, enzovoorts. Van den Elzen heeft best paper awards gewonnen op de belangrijkste conferenties op zijn vakgebied, twee keer de Data for Development Challenge gewonnen en zijn cum laude behaalde proefschrift is met diverse prijzen onderscheiden. Kortom de bijzondere kwaliteit van het werk is niet onopgemerkt gebleven.

SPONSOR BDA, AIMMS, EY, Lubbers De Jong, Microsoft, Motivaction, ORTEC € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. ir. W.M.P. (Wil) van der Aalst,
Prof. dr. E.H.L. (Emile) Aarts.

De prijzen werden uitgereikt op 8 juni door Alexander Rinnooy Kan, voorzitter van de BDA en Louise Gunning-Schepers. Emmanuel Flores Elias gaf een lezing over *The Next Rembrandt*, een kunstwerk gemaakt door deep-learning algoritmen en gezichtsherkenningstechnieken toe te passen op bijna 350 schilderijen van Rembrandt.



Emmanuel Flores Elias van *The Next Rembrandt*

NATIONALE POSTDOC PRIJS

De Nationale Postdocprijs is bedoeld als stimulans voor postdoctoral onderzoekers die excellent wetenschappelijk onderzoek doen met (potentieel) grote maatschappelijke impact. De prijs is in 2017 in het leven geroepen door De Jonge Akademie en De Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen. Zij willen hiermee hun waardering uitdrukken voor goed onderzoek en voor het belang van gebruik van dat onderzoek in en voor de samenleving. De prijs is jaarlijks afwisselend bestemd voor onderzoek op het gebied van alfa- en gammawetenschappen en op bèta/medische wetenschappen. In 2017 is de prijs bestemd voor een postdoc op bèta/medisch gebied.

Dr. H.L. (Hayley) Mickleburgh is postdoc onderzoeker aan de faculteit archeologie Universiteit Leiden op het gebied van bioarcheologie en funeraire archeologie.

Quote van de jury: Hayley Mickleburgh heeft een innovatief, transdisciplinair project ontwikkeld, waarbij zij gebruik maakt van methoden uit de archeologie, forensische studies, biologie en geochemie. Zij toont hiermee aan in staat te zijn over de grenzen van één specifiek vakgebied heen te kunnen werken om zo haar onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. De resultaten van haar onderzoek kunnen er uiteindelijk voor zorgen dat er meer en specifiekere informatie uit geskeletterde lichamen kan worden onttrokken, wat kan leiden tot een beter begrip van de gebeurtenissen die vooraf zijn gegaan aan het begraven van dit soort skeletten. Mickleburgh behoort op jonge leeftijd reeds tot de top van haar vakgebied, wat wordt aangetoond door uitstekende publicaties en citaties en toegekende grants. Mickleburgh zorgt er verder voor dat niet alleen de academische impact maar ook de bredere maatschappelijke impact van haar project wordt geoptimaliseerd, middels een uitgebreid kennisprogramma waarbij naast archeologen en forensische onderzoekers, de Nederlandse politie-eenheid en het bredere publiek worden betrokken.



Prijsuitreiking in de Blauwe Zaal
Boven: Louise Gunning-Schepers en Hayley Mickleburgh
Onder: Lenneke Alink, Rens Vliegthart, Louise Gunning-Schepers

SPONSOR DJA/KNAW & KHMW, € 10.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. L.R.A. (Lenneke) Alink,
Prof. dr. H.W.M. (Hanneke) van Laarhoven,
Prof. dr. C.R. (Christian) Lange,
Prof. dr. J.S.H. (Johan) van Leeuwen.

De prijs werd uitgereikt op 17 november door Rens Vliegthart, voorzitter De Jonge Akademie en Louise Gunning-Schepers, voorzitter KHMW.

PRIJSVRAAG KHMW/NRC

Dr. G. (Gijsbert) Werner (Balliol College Oxford) - gouden medaille, **S. (Sophie) van Beekveld** (Regius College Schagen) - eervolle vermelding

Een breed spectrum van ontdekkingen kwam voorbij in antwoord op de essayprijsvraag 2017 *Wat zal de belangrijkste wetenschappelijke doorbraak in de 21e eeuw zijn?* Veel essays benadrukten de



Monique Snoeijen, chef opinie NRC
Het panel: Wouter van Noort, Rosanne Hertzberger en Stan Bentvelsen
Louise Gunning-Schepers en Sophie van Beekveld

vooruitgang in technische aspecten. Onderling werd de jury het echter eens dat haar voorkeur uitgaat naar essays die de wetenschappelijke verwondering aanspreken en voorbij de grenzen van het bekende gaan, en zocht daarbij naar wetenschappelijk onderbouwde nieuwe inzichten die onze kijk op de werkelijkheid verrassend en diep kunnen beïnvloeden.

Onder de inzendingen waren dit jaar een tiental essays geschreven door leerlingen van het Regius College uit Schagen. De jury vond dat de inzendingen van deze betrokken jonge mensen over het algemeen veel hoop uitstraalde en veel vertrouwen in de vooruitgang. Leerlingen schreven over wetenschappelijke innovaties die nog niet hadden plaatsgevonden en, in sommige gevallen, waar zij zichzelf als mogelijke uitvinder van deze imaginaire doorbraken presenteerden. Het bekroonde scholierenessay, vindingrijk en goed uitgewerkt, gaat over een nieuw - met behulp van gentech - tot stand gekomen eiwitrijk gewas dat de klimaatproblemen op deze planeet voorgoed zou kunnen oplossen door een goed alternatief voor dierlijk eiwit te bieden.

Gijsbert Werner schetst in zijn essay 'Het einde van de menselijke uniciteit' geen bijzonder optimistisch beeld over onze toekomst, maar houdt op intelligente en creatieve manier een spiegel voor over ontwikkelingen rondom artificiële intelligentie die al gaande zijn. Een terechte winnaar, waarover u hierna meer kunt lezen.

SPONSOR NRC, gouden medaille, jaarlijks.
JURY Prof. dr. S.C.M. (Stan) Bentvelsen,
Drs. E. F. (Eva) Bik,
Dr. R.Y. (Rosanne) Herzberger.

De prijzen werden uitgereikt door Louise Gunning-Schepers op 12 oktober in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam. Deze druk bezochte en inspirerende debatavond met Hendrik Spiering als spreker en Rosanne Hertzberger, Stan Bentvelsen en Wouter van Noort als panelleden, werd geleid door Monique Snoeijen, chef opinie NRC

INTERVIEW

DE PRIJSWINNAAR *Gijsbert Werner*

Evolutiebioloog Gijsbert Werner (29) won afgelopen najaar de eerste prijs in de essaywedstrijd die NRC en KHMW jaarlijks uitschrijven. De vraag was: wat is de belangrijkste wetenschappelijke doorbraak van de 21e eeuw? Gijsbert is ervan overtuigd dat de mens op den duur niet specialer is dan een computer of dan andere organismen. Hij verwacht namelijk dat het onderscheid tussen een biologisch brein en een synthetisch brein gaat verdwijnen.

De jury prijst Gijsbert voor zijn goedgeschreven en verstrekkende essay met de titel 'Het einde van de menselijke uniciteit'. Daarin beschrijft hij een fundamentele verandering in hoe de mens naar zichzelf kijkt. Dat doet hij door de ontwikkeling van ons denken te beschrijven en gaandeweg duidelijk te maken dat de plaats van de mensheid als het doel van de schepping in het centrum van het universum steeds verder is gereduceerd tot een relatief betekenisloze soort. 'Met elke wetenschappelijke doorbraak is de mens minder uniek geworden.'

Gijsbert betoogt dat de mens definitief van zijn voetstuk zal worden gestoten door de uitvinding van zelfbewuste kunstmatige intelligentie en noemt dat daarom de belangrijkste wetenschappelijke doorbraak van de 21e eeuw. Door steeds geavanceerdere ontwikkelingen in neurale netwerken en aanverwante zaken krijgt de computer steeds meer trekken van de menselijke geest waardoor uiteindelijk het onderscheid tussen biologische en synthetische breinen onhoudbaar wordt. Volgens hem ontstaat daardoor uiteindelijk een wezenlijk nieuw wereldbeeld met onvoorspelbare maatschappelijke omwentelingen.



Gijsbert werkt op dit moment als Junior Research Fellow aan Balliol College in Oxford en doet onderzoek naar de evolutie van samenwerking. Zelf noemt hij het een 'raar vakgebied', maar wel een terrein dat duidelijk zijn interesse heeft. 'Je treft er veel analogieën in met de menselijke natuur. Daarnaast is het domeinoverschrijdend. Dat past bij mij, daar bouw ik mijn hele leven al op.' Lachend: 'Al kun je het steeds verleggen van mijn interesse ook uitleggen als een te korte aandachtsspanne.'

'Alle gekheid op een stokje: die indruk heb ik niet. Het geeft mij juist de kans om steeds dieper in de materie te komen. Dat is de reden dat ik meerdere studies heb gedaan en gepromoveerd ben als evolutiebioloog met ook een oog op economische theorieën. Er is maar weinig waar ik totaal geen interesse voor heb.'

Al tijdens zijn studietijd verdiepte hij zich in de evolutiebiologie. 'Dat stelde me in staat hele wezenlijke aspecten over de aard van het leven op aarde uit te vinden. Maar gaandeweg kreeg ik ook meer oog voor de filosofische kant van zaken. In mijn huidige onderzoeksgebied - de evolutie van samenwerking - zijn die aspecten ook weer verenigd. Hierin zit de complexiteit van het leven vervat doordat je er allerlei maatschappelijke, politiek en filosofische vraagstukken mee beetpakt.'

Gijsbert had als NRC-lezer al vaker een advertentie gezien voor de essaywedstrijd die NRC en KHMW jaarlijks gezamenlijk uitschrijven. Maar het thema spreekt hem deze keer extra aan en hij besluit deel te nemen. 'De vraag was heel breed en ik zag het als een kans gedachten die al in mijn hoofd speelden hierdoor helderder te verwoorden, omdat ik al schrijvend het beste kan denken. Omdat ik veel denkbeelden grofweg al in mijn hoofd had, lukte het me om een

concept in één avond te schrijven. De meeste tijd ging zitten in het schrappen in de lengte van het essay.'

De reacties waren in twee categorieën te verdelen: lezers die vooral verwezen naar het bewustzijn en mensen die schreven dat ze aan het denken zijn gezet over de aard van onze geest en wat technologische ontwikkelingen voor doorbraken veroorzaken over het denken over onszelf. 'Dat laatste is wat ik zelf voor ogen had, dus aan die brieven beleefde ik ook het meeste plezier.'

De evolutiebioloog vindt het geen beangstigende gedachte dat kunstmatige intelligentie een steeds prominentere plaats inneemt in onze maatschappij. 'Onze geest is ook een product van de evolutie. Hersenprocessen worden daar dus ook door beïnvloed. Dat mijn ervaringen door hersenprocessen geproduceerd worden, betekent niet dat ze minder echt zijn. Het is juist mooi als je kunt begrijpen waar gedachten vandaan komen.'

Gijsbert draagt als wetenschapper graag bij aan het publieke debat. Daarom schreef hij in 2012 een essay in de Academische Boekengids over het in goede banen leiden van human enhancement: het inzetten van gentechnologie om mensen te behandelen of beter te maken. In 2015 was hij ook een van de twintig deelnemers in de Nationale DenkTank die onderzoek deed naar 'Het Leren van de Toekomst' voor jonge kinderen en scholieren in het primair en voortgezet onderwijs.

Het huidige academisch jaar blijft Gijsbert nog in Oxford. 'De kans is heel groot dat ik daarna ook in de wetenschap actief blijf. Ik wil verschillende opties verkennen en wil het liefst verder werken aan evolutionaire vraagstukken en het



Publicatie van het bekroonde essay van Gijsbert Werner in de Opiniebijlage van NRC 14 oktober 2017

onderzoek daarna ook praktisch toepassen op menselijke vraagstukken. Waar ik terecht kom, is nog niet duidelijk, maar het liefst zou ik zowel in Nederland als in Engeland actief zijn. Al raad ik (toekomstige) wetenschappers aan ook niet te veel te plannen.'

'Heb niet de illusie dat dat lukt. Wetenschap is grotendeels onvoorspelbaar. Dat merkte ik bij mijn promotie. Een groot deel van het experiment dat ik daarvoor uitvoerde was mislukt, maar toen werd iets anders dat ik probeerde juist ineens een groot succes. Je moet jezelf soms dwingen nieuwe dingen te proberen. Dat is eerst meer werk, vaak is het ook spannend, maar je leert er altijd iets van. En naast een nuttige ervaring hou je er altijd contacten aan over.'

Tegelijkertijd zegt hij dat het lastig is carrière te maken in de wetenschap. 'Bijvoorbeeld omdat het lastig is onderzoeksgelden te verwerven.

Mede daarom is het aantrekkelijk om je kennis en inzichten helder te maken in zo'n essaywedstrijd. Ik wil graag een wetenschapper zijn die een maatschappelijke bijdrage levert. Dat kan wat mij betreft ook door klein specialistisch onderzoek dat inzicht levert aan het grotere geheel. Spiegelen is een belangrijke taak van wetenschappers.'

'Ik voel me geïnspireerd door wetenschappers of denkers die vakgebieden en domeinen met elkaar weten te verbinden, en de relevantie van werk of inzichten uit het ene gebied kunnen vertalen en uitleggen in een ander gebied. Een voorbeeld is hoe Daniel Dennett inzichten uit de evolutiebiologie en filosofie met elkaar verbindt, of hoe Jared Diamond in Guns, Germs and Steel geografie en evolutie gebruikt om de menselijke geschiedenis beter te begrijpen.'

Gijsbert waardeert het werk van de KHMW. 'Het is een mooi instituut dat interdisciplinaire contacten kan faciliteren. Ik zou het leuk vinden als ik daarvoor in de toekomst iets kan betekenen. Het is mooi om te zien dat het bewustzijn over de wetenschap ook door de KHMW al bij jonge mensen wordt aangewakkerd, bijvoorbeeld door het uitreiken van Jong Talentprijzen en het belonen van bijzondere profielwerkstukken.'

JOHANNES CORNELIS RUIGROK PRIJS

De J.C. Ruigrok Prijs is in 1984 ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de maatschappijwetenschappen, in één van de volgende disciplines:

- Rechtswetenschappen
- Economische wetenschappen (in 2017)
- Maatschappijwetenschappen
- Menswetenschappen

Dr. E. (Elisabeth) Kempf: *Essays in corporate finance and financial intermediation* (TU juni 2016)
Quote van de jury: Het eerste hoofdstuk van dit proefschrift verdient bijzondere aandacht. Het gaat over de draaideur op de arbeidsmarkt voor analisten die afwisselend bij financiële instellingen en de toezichthouder werken. Het kreeg internationaal veel aandacht en waardering en leverde Kempf ook een baan als *assistant professor* bij een van de beste finance-instituten ter wereld, de Booth School of Business van de University of Chicago, op. Dit is zeer uitzonderlijk. Los van deze externe validaties van het werk, viel het proefschrift op door de creatieve en sterke economische analyses, de zelf samengestelde datasets en de toegankelijke schrijfstijl.

SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting,
€ 12.500, en KHMW-medaille, jaarlijks.
JURY Prof. dr. J.H. (Jaap) Abbring,
Prof. dr. B.E. (Barbara) Baarsma,
Prof. dr. F.A.G. (Frank) den Butter.

KEETJE HODSHON PRIJS

De Keetje Hodshon Prijs is ingesteld ter bekroning van een promotieonderzoek op het gebied van de geesteswetenschappen, in één van de volgende disciplines:

- Taalwetenschappen (in 2017)
- Literatuurwetenschappen
- Historische wetenschappen
- Wijsbegeerte en/of Godgeleerdheid

De Keetje Hodshon Prijs is een voortzetting van de Prins Bernhard Fonds Prijs (1981-1993) en de Hodshon Prijs (1994). De prijs is vernoemd naar Cornelia Catharina (Keetje) Hodshon, de eerste bewoonster van het Hodshon Huis, die in 1794 het huidige gebouw van de Maatschappij liet bouwen en tot 1829 de eerste bewoonster ervan was.

Dr. J. (Jurriaan) Witteman: *Towards a Cognitive Neuroscience of Prosody Perception: And its Modulation by Alexithymia* (UL dec. 2014)



Quote van de jury: Witteman onderzoekt de grenzen tussen de verwerking van akoestisch signaal, emotie en linguïstische boodschap in de hersenen. Stap voor stap wordt evidentie verzameld om uiteindelijk tot concrete conclusies te komen: een bilateraal netwerk (bestaande uit specifieke subgebieden in de hersenen) dat in drie stappen akoestische signalen emotioneel en linguïstisch verwerkt. Het proefschrift stijgt boven het gemiddelde uit door originaliteit, systematiek, methodologie en fundamentele aanpak, en dat alles in heldere taal en opzet. De systematische en gedegen aanpak van Witteman is zeer overtuigend, waarbij hij het niet schuwt om grotere vragen te stellen (muziek en natuurlijke selectie) en verder te kijken (mensen met emotionele disorders).

SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting,
€ 12.500, en KHMW-medaille, jaarlijks.
JURY Prof. dr. L.L.S. (Lisa) Cheng,
Prof. dr. O.C.M. (Olga) Fischer,
Prof. dr. P.T.J.M. (Piek) Vossen.

MARTINUS VAN MARUM PRIJS

De Martinus van Marum Prijs is in 2008 ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het

gebied van de natuurwetenschappen en techniek, in één van de volgende disciplines:

- Exacte wetenschappen
- Chemie en chemische technologie
- Life sciences en technology
- Milieuwetenschappen
- Ingenieurswetenschappen (in 2017)

De prijs is vernoemd naar Martinus van Marum, die als tweede secretaris van 1794 tot 1837 een stempel heeft gedrukt op de werkzaamheden van de Maatschappij. Hij heeft in Haarlem en ver daarbuiten grote bekendheid gekregen, vooral op het gebied van de natuurwetenschappen.

Dr. ir. T.W.J. (Tom) de Geus: *From damage to fracture, from micro to macro: a systematic study of ductile fracture in multi-phase microstructures* (TUE mei 2016)

Quote van de jury: De Geus beschrijft onderzoek naar de invloed van microstructurele kenmerken op de sterkte en vervormbaarheid van hoogwaardige meergefasematerialen, zoals staal, voor toepassing in, onder meer, de automobiellindustrie. Dergelijke hoogwaardige staalkwaliteiten hebben een complexe microstructuur, met harde deeltjes in een zachte, vervormbare matrix van ferriet. De praktische toepassing wordt vooralsnog belemmerd door onvoorspelbaar materiaalfalen. De Geus heeft een methode ontwikkeld, waarmee uit structuurkenmerken op microschaal het faalgedrag van het materiaal op macroschaal voorspeld kan worden. Zijn model is experimenteel gevalideerd voor tweefasestaal, maar de methode is evenzeer toepasbaar voor voorspelling van het faalgedrag van andere geavanceerde materialen met complexe microstructuren.

SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting,
€ 12.500 en KHMW-medaille, jaarlijks.
JURY Prof. dr. ir. J. (Job) van Amerongen,
Prof. dr. S.J.M.H. (Suzanne) Hulscher,
Prof. dr. ir. M.P.C. (Margot) Weijnen.

De J.C. Ruigrok, Keetje Hodshon en Martinus van Marum Prijs werden op 16 juni uitgereikt door Michiel Kersten, bestuurslid van de J.C. Ruigrok Stichting.

Boven: Barbara Baarsma
Midden: Michiel Kersten
Onder: Het bestuur van de Ruigrok Stichting met de laureaten, vlnr Raphael Braakhuis, Mirjam Nouwen, Tom de Geus, Jurriaan Witteman, Bernnet Elzinga, Elisabeth Kempf, Edzo Huisman, Michiel Kersten, Hélène Steenhoff.

HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ PRIJZEN VOOR JONG TALENT

Deze prijzen hebben als doel het wetenschappelijk onderwijs in de technische en exacte vakken te bevorderen. Er worden twee soorten prijzen toegekend: Afstudeerprijzen en Aanmoedigingsprijzen.

Afstudeerprijzen

Deze scriptieprijs voor masterstudenten worden gegeven ter bekroning van uitzonderlijke studieresultaten aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs.

KNVI SCRIPTIEPRIJS VOOR INFORMATICA EN INFORMATIEKUNDE

1e prijs: **Jos Wetzels** (Computer Science and Engineering TUE): *KINTSUGI Identifying & addressing challenges in embedded binary security*
2e prijzen: **Anna Latour** (Computer Science UI): *Incremental algorithms for solving stochastic constraint optimisation problems with probabilistic logic programming* & **Paul Marcelis** (Embedded Software TUD): *Frame Loss Characterisation and Data Erasure Coding for LoRaWAN*.

Quote van de jury: Door hardwarematige barricades op te werpen kun je besmettingen van computers vaak afdoende tegen houden. Echter, hele kleine computers, zoals dikwijls ingebed in auto's, robots, uw elektriciteitsmeter, TV's, bewakingscamera's, moderne deursloten en pace-makers, hebben deze hardware beschermingen niet, of anders in mindere mate. Voor deze minder beschermde computers moeten speciale maatregelen genomen worden. Jos heeft verschillende technieken geanalyseerd en geïmple-

menteerd. Het gaat om technisch geavanceerde technieken die diep inzicht vereisen in computersystemen om ze succesvol te implementeren. Jos heeft een uitzonderlijke prestatie geleverd.

SPONSOR KNVI, € 5.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. C.M. (Catholijn) Jonker,
Prof. dr. E.O. (Eric) Postma,
Prof. dr. ir. M.R. (Maarten) van Steen.

TATA STEEL PRIJS VOOR WERKTUIGBOUWKUNDE EN MATERIAALKUNDE

Remco van Erp (Mechanical Engineering TUE): *Development of an electrokinetically driven microfluidic impedance immunosensor with 3D antibody immobilization for decoupling of sensitivity and dynamic range*

Quote van de jury: Doel van het onderzoek was het ontwikkelen en testen van een nieuwe methode om eiwitten te kunnen detecteren die mogelijk aanwezig zijn in een heel klein vloeistofmonster, bijvoorbeeld een druppel bloed. De grote wetenschappelijke doorbraak die met het afstudeerwerk van Remco is bereikt, is dat hij voor de eerste keer een geminiaturiseerde eiwitensor heeft ontwikkeld en gedemonstreerd die niet alleen heel nauwkeurig is, maar ook een groot dynamisch bereik heeft en dus een brede range van eiwitconcentraties kan detecteren. Deze vondst kan van groot maatschappelijk belang zijn. Het detecteren van eiwitten is een van de belangrijkste diagnostische principes in de geneeskunde.

SPONSOR Tata Steel, € 5.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. ir. M.G.D. (Marc) Geers,
Prof. dr. ir. J. (Han) Huétink.

PFIZER PRIJS VOOR LIFE SCIENCES

Ariën Schiepers (Infection and Immunity UU): *Fate-mapping Germinal Center B cell responses*
Quote van de jury: Ariën deed onderzoek

naar de rol van zgn. memory B cellen in immunologische processen door multiphoton-imaging technieken te combineren met single-cell imaging in transgene muizen. Het innovatief en baanbrekend wetenschappelijk immunologisch onderzoek, de manier waarop het gedocumenteerd is en het niveau van de wetenschappelijke discussie zijn van een uiterst hoog niveau. Dat Ariën een uitzonderlijk talent is, blijkt ook uit het feit dat hij na het afronden van zijn master kon kiezen uit promotieplaatsen aan Harvard University, New York University en Rockefeller University, waarvan hij de laatste heeft gekozen en waar hij inmiddels is gestart.

SPONSOR Pfizer, € 5.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. C.V.C. (Carlijn) Bouten,
Prof. dr. W.E. (Wim) Hennink,
Prof. dr. F.P.J.T. (Floris) Rutjes.

AKZONOBEL AFSTUDEERPRIJS VOOR CHEMIE EN PROCESTECHNOLOGIE

Michelle van der Helm (Chemical Engineering TUD): *Enzyme Reactions in Monolithic Microreactors*

Quote van de jury: Michelle heeft gewerkt aan het immobiliseren van een enzym op een anorganische drager die daarna is gebruikt in een microreactor voor een organische asymmetrische synthese. De verkregen resultaten zijn niet alleen bruikbaar voor de geselecteerde reactie, maar kunnen breder toegepast worden voor de ontwikkeling van efficiënte en continue biokatalytische processen. De aard van het onderzoek was zeer divers en omvatte een breed scala aan activiteiten. Dit vereist kennis op het gebied van de biochemie, anorganische en organische chemie en procestechnologie. Michelle heeft deze kennis uitstekend geïntegreerd in haar onderzoek.

SPONSOR Akzo Nobel, € 5.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. ir. H.J. (Erik) Heeres,
Prof. dr. ir. A.A. (Anton) van Steenhoven.

PHILIPS AFSTUDEERPRIJS VOOR BIOMEDISCHE TECHNOLOGIE

Tycho Brug (Biomechanical Engineering UT): *Enhancing and integrating a 3D reflex-based neuromuscular model into the control of active lower extremity gait assistive devices*

Quote van de jury: De laatste jaren zijn er spectaculaire ontwikkelingen op het gebied van het zgn. "exoskelet". Tycho heeft een algoritme ontwikkeld en getest dat het in principe mogelijk maakt om het exoskelet te laten lopen via een afstandsbediening: krukken zijn dan niet meer nodig. Het voorkómen van ongewenste interferentie van andere apparaten is daarbij essentieel. In zijn project heeft Tycho dit algoritme zelfstandig ontwikkeld. Hij is zowel creatief als entrepreneurial, en heeft als technisch student gekozen voor een echt biomedical engineering project dat relatief snel in de praktijk zou kunnen worden toegepast.

SPONSOR Philips, € 3.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. C.L. (Christine) Mummery,
Prof. dr. V. (Vinod) Subramaniam.

PHILIPS AFSTUDEERPRIJS DATA SCIENCE IN HEALTH CARE

Stefan ten Eikelder (Operations Research and Management Science TU): *Optimal fractionation for combined photon-proton treatments in radiation therapy*

Quote van de jury: Bij kankerpatiënten wordt radiotherapie toegepast om de tumor te bestrijden. Tegenwoordig is het mogelijk om een combinatie van therapieën te gebruiken: een nieuwe protontherapie gecombineerd met meer conventionele radiotherapie. Om de beste combinatie radiotherapie te vinden moet een optimalisatieprobleem worden opgelost. De thes combineert een relevant medisch probleem met een sterke wiskundige analyse en levert een methode op die zowel in redelijke tijd een optimaal bestralingsregiem kan vaststellen, als in de

praktijk kan worden toegepast. Deze combinatie maakt dat dit een bijzondere scriptie is en een uitstekend voorbeeld van het toepassen van Data Science om een optimale behandeling te ontwikkelen.

SPONSOR Philips, € 3.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. J.N. (Joost) Kok,
Prof. dr. J.J. (Jacqueline) Meulman.

EAST-WEST SEED AFSTUDEERPRIJS VOOR PLANTENWETENSCHAPPEN

Peter Karssemeijer (Plant Sciences WUR): *On the interplay between plants, aphids, and pollinators*
 Quote van de jury: Peter heeft onderzoek verricht naar de effecten van parasitering van zwarte mosterd door drie verschillende soorten bladluizen op de bestuiving door het koolwitje *Pieris brassicae* en de zweefvlieg *Episyrphus balteatus*. Het onderzoek vereiste vele en nauwkeurig uitgevoerde waarnemingen om vervolgens statistisch betrouwbare uitspraken te kunnen doen over effecten van bladluisinfectie op de bestuivers. Geconcludeerd kan worden dat parasitering van zwarte mosterd door bladluizen effect heeft op twee van zijn bestuivers en indirect dus ook op de voortplanting van de plant. De scriptie levert een bijdrage aan de kennis van bestuiving bij planten wat van groot belang is voor tal van nutsplanten.

SPONSOR East-West Seed, € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. E.F. (Erik) Smets,
Prof. dr. ir. P.J.G.M. (Pierre) de Wit.

ASML AFSTUDEERPRIJS VOOR WISKUNDE

Merlijn Staps (Mathematics UU): *The diameter of hyperbolic random graphs*
 Quote van de jury: Het onderwerp van deze scriptie behoort tot een onderdeel van de wiskunde dat zich de laatste tijd al meer naar het centrum van de belangstelling bewogen



Alle afstudeerprijswinnaars

heeft, namelijk netwerken. Netwerken hebben een prominente aanwezigheid in vele toepassingsgebieden, waarbij men niet alleen aan internet en sociale netwerken kan denken maar ook aan scheikunde en biologie. Daarnaast geven ze aanleiding tot een groot aantal nieuwe wiskundige problemen die zowel interessant als uitdagend zijn. Het door Merlijn bestudeerde onderwerp heeft niet alleen een grote praktische relevantie, maar heeft ook aan de zuiver wiskundige veel te bieden.

SPONSOR ASML, € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. ir. C. J. (Hans) van Duijn,
Prof. dr. H.W. (Hendrik) Lenstra.

SHELL AFSTUDEERPRIJZEN VOOR NATUURKUNDE

Myrthe Bruning (Physics of Fluids UT): *The role of surfactants in delayed coalescence*
Oliver Linder (Science and Technology of Nuclear Fusion TUE): *Flux-driven transport modeling of ASDEX Upgrade discharges*



Sponsors van de Jong Talent Prijzen en bestuursleden van de KHMW op de dag van de prijsuitreiking

Enea Mauri (Theoretical Physics UU): *Fluctuations in the Holographic Superconductor*
 Quote van de jury: De jury was dit jaar aangenam verrast door de constante hoge kwaliteit van de vele inzendingen. Veel van de genomineerde studenten blijken naast hun natuurkundig onderzoek in staat tot een angstwekkende lijst van nevenactiviteiten. Kennelijk kan een talent voor natuurkunde heel goed samengaan met andere talenten.
 In haar afstudeeronderzoek bestudeerde Myrthe het spreiden en samenvloeien van druppels, in het bijzonder de zgn. surfactanten (moleculen die zich bij voorkeur ophouden aan een oppervlak) en de rol die zij spelen bij de snelheid waarmee het uitspreiden en samenvloeien van de druppeltjes plaatsvindt. Haar werk is met name van belang in de context van Inkjet Printing en vormt het startpunt voor een nieuwe onderzoekslijn binnen de Twentse groep waar ze haar onderzoek deed.
 Oliver bestudeerde hoe wolframatomten loskomen van de wand van een fusiereactor en zich vervolgens verspreiden door het plasma in de fu-

siereactor. Om grip op deze complexe materie te krijgen moest Oliver verschillende simulatieprogramma's laten samenwerken. De uitkomsten illustreren dat in de natuurkunde niet alleen theorie en experiment van groot belang zijn, maar dat ook de simulatie een belangrijke pijler is waardoor onze kennis groeit.
 Supergeleidende materialen zijn bekend vanwege het feit dat de elektrische weerstand verdwijnt wanneer ze kouder worden dan een zekere kritieke temperatuur. Het bestuderen van deze materialen is geen geringe opgave, vanwege een aantal abstracte concepten, en omdat gelijktijdig drie verschillende soorten differentiaalvergelijkingen moeten worden opgelost. Enea heeft dit uitstekend klaargespeeld. Door zijn begrip van de onderliggende natuurkunde toont hij zich een rijpe natuurkundige die met kop en schouders uitsteekt boven hetgeen van een masterstudent verwacht mag worden.

SPONSOR Shell, 3x € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. G. (Gerard) 't Hooft,
Prof. dr. ir. T.H. (Tjerk) Oosterkamp.

LORENZ AFSTUDEERPRIJS VOOR THEORETISCHE NATUURKUNDE

Hidde Hendriksen (Quantum Universe RUG): *A minutious introduction to the Minimal Scale Invariant Standard Model*

Het afstudeerwerk van Hidde betrof een analyse van de structuur van het Standaardmodel van de subatomaire deeltjes. Enige jaren geleden werd het laatste bestanddeel van dit model experimenteel waargenomen, zijnde het Higgsdeeltje. Het bestaan van dit deeltje werd al langere tijd als vrijwel vanzelfsprekend beschouwd, maar pas nu kon men ook nauwkeurig de massa ervan bepalen. De gevonden waarde, 125 giga-elektronvolt, werpt nieuwe vragen op. In de vakliteratuur zijn er al pogingen gedaan de waarde van de Higgs-massa te verklaren, maar dit is nog niet echt gelukt. In zijn scriptie probeert Hidde op de door recente auteurs ingeslagen weg voort te gaan. De jury was verrast door zijn scherpe formulering van het probleem in termen van de gekwantiseerde veldentheorie en door zijn aanhoudende pogingen grote rekenpartijen uit te voeren in de hoop tot bruikbare resultaten te komen.

SPONSOR Lorentzfonds, € 3.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. G. (Gerard) 't Hooft, Prof. dr. ir. T.H. (Tjerk) Oosterkamp.

DE ZEEUW-VAN DISHOECK AFSTUDEERPRIJS VOOR STERRENKUNDE

Laura Driessen (Astronomy & Astrophysics UvA): *LOFAR observations of pulsar wind nebula G54.1+0.3 and its environment*

Quote van de jury: Je studie naar de laagfrequente emissie van de pulsar windnevel G54.1+03 vindt de commissie bijzonder. Hiermee heb je de energieverdeling verbeterd en, in tegenstelling tot eerdere bevindingen, aangetoond dat de nevel niet door een schil wordt omsloten. Uit jouw studie blijkt dit object nu dus tot het zogenaamde plerion type te behoren, evenals het bekendste

voorbeeld uit deze categorie supernovarestanten, de Krabnevel. Bovendien toon je aan dat sommige objecten die aanvankelijk waren geclassificeerd als mogelijke supernovarestanten, dat feitelijk niet zijn, aangezien ze niet door LOFAR bij lage radiofrequenties worden gedetecteerd. En alsof dat nog niet genoeg is heb je ook nog een nieuwe supernovarestant gevonden, aangeduid met G53.41+0.03, verwijzend naar zijn positie nabij het Melkwegvlak.

Je scriptie leest als een spannende ontdekkingsreis, waarbij de beschrijving van te overwinnen technische uitdagingen wordt afgewisseld met nieuwe interessante resultaten. Je aanpak getuigt van creativiteit en vasthoudendheid, met name op momenten dat het onderzoek niet helemaal mee zit. Hiermee toon je bij uitstek een sterke mate van gedrevenheid en onafhankelijkheid aan. Twee eigenschappen die, uiteraard naast intelligentie, essentieel zijn voor een succesvolle carrière in de wetenschap.

SPONSOR De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds, € 3.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. ir. J.A.M. (Johan) Bleeker, Prof. dr. S.F. (Simon) Portegies Zwart

De Jong Talent Prijzen werden uitgereikt op 27 november door Maarten Emons (KNVI), Arjan van den Hoogen (Tata Steel), Maarten Kraaijenhagen (Pfizer), André van Linden (AkzoNobel), Michel van Bruggen (Philips), Milan Petkovic (Philips), Maaïke Groot (Enza Zaden), Paul Mak (Shell), Carlo Beenakker (Lorentzfonds), Adriaan Tas (ORTEC), Piet Mulders (Stichting Physica), Mark Schmets (NWO-ENW), Herbert Wormeester (i.o. Novel-T), Sijtze Blaauw (KNMP), René Héman (KNMG) en Ad IJzerman (KHMW). De ASML Prijs werd op 20 april 2018 uitgereikt door John Koster (ASML).

Lezing 'Unieke carrières in tijden van gedeelde ambitie' door Rolien Sandelowsky, cultuurfilosofie & kunstacademie, freelance tekstschrjver, deelnemer Nationale DenkTank 2014.

Aanmoedigingsprijzen

Deze jaarlijkse prijzen van € 500 worden ter beschikking gesteld voor de beste studieresultaten in het eerste studiejaar aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs, in de volgende studierichtingen:

- Wiskunde en technische wiskunde (9 prijzen)
- Natuurkunde en technische natuurkunde (8 prijzen)
- Scheikunde (6 prijzen)
- Informatica en technische informatica (9 prijzen)
- Chemistry of Life, Chemistry of Materials en Chemical Conversion (3 prijzen)
- Biomedische technologie (2 prijzen)
- Advanced Technology (1 prijs)
- Chemische technologie (3 prijzen)
- Werktuigbouwkunde en materiaalkunde (3 prijzen)
- Civiele en maritieme techniek (3 prijzen)
- Lucht- en Ruimtevaart (2 prijzen)
- Farmacie of (bio)farmaceutische wetenschappen (4 prijzen)
- Geneeskunde (8 prijzen)

Quote van de jury: Het motto van het nieuwe kabinet is 'vertrouwen in de toekomst'. Wie de voordrachten voor de Jong Talent Aanmoedigingsprijzen van dit jaar bekijkt, kan alleen maar constateren dat, als het op de huidige generatie studerende aankomt, zulk een vertrouwen in de toekomst meer dan gerechtvaardigd is. De cijfergemiddelden die door de voorgedragen kandidaten over het eerste studiejaar van hun opleiding behaald werden, behoren tot de hoogste die de jury in de diverse studierichtingen gezien heeft. De jury memoreert dat de KHMW deze prijzen aanvankelijk heeft ingesteld om de belangstelling voor studies in de exacte en technische wetenschappen te bevorderen. Nu het met die belangstelling steeds beter gaat, constateert de jury dat de prijzen ook een



De tweelingbroers Marien en Jochem Raat studeren informatica, de een in Utrecht en de ander in Delft en wonnen beiden een aanmoedigingsprijs!



Alle aanmoedigingsprijswinnaars

wat ander karakter krijgen: van bevordering van de studies tot erkenning en waardering van de beste studieresultaten in het eerste studiejaar van de betreffende studierichtingen. De prijzen bedoelen daarmee onverminderd een stimulans te zijn voor iedereen die een universitaire studie in een van de bedoelde richtingen wil aanvangen.

SPONSORS ORTEC, Stichting Physica, Shell Global Solutions International, KNVI, NWO-ENW, Philips, Novel-T, Koninklijke Van Wijhe Verf, Océ, Havenbedrijf Amsterdam, Fokker Technologies, KNMG, KNMP
JURY Prof. dr. F.A. (Frits) Berends, Prof. dr. J. (Jan) van Leeuwen.

In 2017 werden 56 aanmoedigingsprijzen toegekend.

INTERVIEW

DE SPONSOR – *ASML John Koster*



John Koster, directeur Software Development & Engineering bij ASML, had de Jong Talent Afstudeerprijs Wiskunde graag in november bij de KHMW uitgereikt, maar winnaar Merlijn Staps was niet in de buurt. Daarom probeert Koster hem nu tijdens een zakenreis naar een Amerikaanse ASML-vestiging dichtbij Princeton University te treffen. Daar is Merlijn nu aan verbonden.

ASML sponsort de Jong Talent Afstudeerprijs sinds 2013. 'Wiskunde is belangrijk voor ons. Het is de taal van de engineer. Met behulp van wiskunde zijn we in staat complexe vraagstukken te beschrijven en die gaan we hier altijd met meerdere mensen te lijf. Daarvoor hebben we steeds ingewikkeldere wiskundige algoritmes

nodig, want nauwkeurigheid in onze producten is extreem belangrijk. De invloed van het vak wordt steeds gewichtiger.'

'Hoe leuk is het als je door je te verbinden aan deze prijs in contact komt met mensen die wiskunde ook leuk vinden en doorzettingsvermogen tonen om het vak onder de knie te krijgen? Wie plezier beleeft aan wiskundige vraagstukken en er energie van krijgt om wiskunde een praktische toepassing te geven, is bij ons op de goede plek. Als lid van onze ontwikkelteams werk je zo aan de essentiële bouwstenen voor onze machines.'

'We stimuleren graag dat mensen zich op wiskunde storten. Wel zijn we op zoek naar

toepassingsgerichte wiskundigen, die een brug slaan tussen theorie en praktijk. Veel jonge talenten die een prijs van de KHMW winnen, kiezen in eerste instantie voor een academische carrière en niet voor het bedrijfsleven. Maar je weet nooit waar je elkaar later weer treft.'

Alle prijswinnaars in de afgelopen zes jaar hebben indruk gemaakt op Koster. 'Het niveau van hun werk is elke keer weer erg hoog, de onderwerpen erg verschillend. De overeenkomst is dat hun onderzoek steeds vernieuwend en grensverleggend was. En ook al leken de resultaten soms ogenschijnlijk klein, in potentie waren het belangrijke ontwikkelingen.'

Eén onderwerp is Koster nadrukkelijk bijgebleven. 'Maar dat heeft ook te maken met mijn persoonlijke interesse. Yoeri Dijkstra onderzocht bij de getijdenstroming het samenspel van zoet- en zoutwaterstroming. De vorming van het slib bracht hij vervolgens wiskundig in kaart. Dat is een oer-Hollands thema met een mooie toepassing uit ons vak wat mij als geboren Zeeuw enorm aansprak.'

'Jonge talenten staan vaak mede aan de basis van innovaties en dus van nieuwe technieken. Het vieren van prijzen die dat honoreren, hoort daarbij. Bij het treffen van allerhande jonge begaafde wetenschappers tijdens de jaarlijkse uitreiking van de Jong Talent Prijzen in Haarlem, voel je de energie door de zaal gaan. Naast het stimuleren van de interesse voor het vak wiskunde is het sponsorschap voor ons een mooie manier om aan onze naamsbekendheid te werken bij jongeren. En daarom is het onderdeel van onze benadering van de arbeidsmarkt. Het buitenland lonkt misschien, maar ook in Nederland heb je mooie, grote bedrijven die ertoe doen in de wereld. Daar is ASML een duidelijk voorbeeld van.'

ASML sponsort meerdere evenementen en kent ook studiebeurzen toe. 'We houden graag contact met de universitaire wereld op verschillende niveaus en in alle geledingen. Daarom zijn we nadrukkelijk aanwezig bij studenten-evenementen en lopen er hier stagiairs en promovendi rond. Ook wisselen hoogleraren en ASML kennis uit, doen we gemeenschappelijk onderzoek en maken ASML-medewerkers deel uit van adviesraden, besturen en commissies buiten ons bedrijf. Door kruisbestuiving kom je verder.'

Koster is zelf sinds tien jaar verbonden aan ASML. Hij noemt zichzelf een techneut in hart en nieren. Eerder werkte hij voor Philips. 'Als kind speelde ik altijd met Lego en op de middelbare school ontwikkelde ik een fascinatie voor wiskunde. Mijn studie Wiskunde en Informatica was een voor de hand liggende keuze.'

Bij de chipmachinemaker uit Eindhoven is Koster verantwoordelijk voor softwareontwikkeling. Of ASML zijn droomwerkgever was? 'Ik zie mijn overstap naar ASML als een hele logische volgende stap. Mijn droom is mooie producten maken. Dat was zo bij Philips en dat is bij ASML nog steeds zo. Ik ben heel trots op ons bedrijf, ik zie ons echt als een visitekaartje van de BV Nederland. Door de veelheid aan competenties kunnen we machines bouwen die grensverleggend zijn en de atmosfeer hier daagt je uit om daar een bijdrage aan te leveren.'

'Het lukt ons om dagelijks een stap verder te zetten. Eureka-momenten beleven we regelmatig, als je door gedegen engineering en stapsgewijze benadering van de uitdagingen die je aangaat, tot een oplossing komt. Maar het allermooiste moment blijft voor mij het neerzetten van een teamresultaat en dat gezamenlijk te vieren.'

DR. SAAL VAN ZWANENBERG ONDERZOEKSPRIJZEN

Vanuit de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting worden sinds 2016 prijzen ter beschikking gesteld voor masterstudenten die een onderzoeksverslag of scriptie hebben geschreven op het terrein van de farmaceutische en/of medische wetenschappen waarbij het geneesmiddel centraal staat.

1^{ste} prijs: **Lena Sialino** (oncologie VU): *The epigenetic regulation of alveolar rhabdomyosarcoma and early T-cell progenitor acute lymphoblastic leukemia*
2^e prijzen: **Fieke Terstappen** (SUMMA, UU): *The potential effects of perinatal treatment with nitric oxide stimulating agents on mother and child during placental insufficiency* & **Ella de Vries** (geneeskunde UM): *Storage of uterotonics in a low resource setting*

Quote van de jury: Lena heeft gewerkt aan de ontrafeling van de epi-genetische regulatie van twee vormen van kinderkanker: het alveolair rhabdomyosarcoma (aRMS) en de ETB vorm van acute lymphoblastische leukemie (ETB-ALL). Abnormale epigenetische modificatie is een kenmerk van vele kankersoorten en omdat dit type regulatie omkeerbaar is, vormen ze een goed target voor nieuwe therapieën. Een van deze nieuwe targets is de “chromatine lezer” BRD4. Lena heeft remmers voor BRD4 getest in een tumor model bestaande uit humane tumorcellen, die gegroeid zijn in immunodeficiënte muizen. Zij heeft niet alleen het mechanisme van remming van het BRD4 eiwit opgehelderd, maar heeft ook de basis gelegd voor een klinische test voor deze BRD4 remmers in de nabije toekomst.

Fieke heeft uitmuntend werk geleverd met het schrijven van een uitgebreid systematisch review over alle mogelijke effecten van stikstofmonoxide (NO) op zowel moeder als kind bij het behandelen van placenta insufficiëntie. Dit alles ter voorbereiding van een experimentele dierstudie naar het effect van prenatale



Lena Sialino en Ad IJzerman

behandeling met NO verhogende middelen én ter ondersteuning van het internationale STRIDER-onderzoek, dat zich richt op foetale groeivertraging. Het onderzoeksverslag van Ella beschrijft een verblijf in het Mulago National Hospital in Kampala, Oeganda, waar jaarlijks 100 vrouwen overlijden aan verbloeding na de bevalling. Zij heeft de routing van het geneesmiddel oxytocine in kaart gebracht en gedurende het gehele traject de stabiliteit en houdbaarheid gemeten. Haar onderzoek heeft in Oeganda geleid tot een nieuw trainingscentrum waar het belang van goede bewaar- en toedieningsmethoden voor geneesmiddelen om verbloeding na de bevalling te voorkomen zal worden onderwezen.

SPONSOR Dr. Saal van Zwanenberg Stichting, 1^{ste} prijs van € 3.000, twee 2^e prijzen van elk € 1.500, jaarlijks.

JURY Prof. dr. D.D. (Douwe) Breimer, Prof. dr. W.J. (Wim) Quax, Prof. dr. H.A.J. (Harry) Struijker-Boudier.

De prijzen werden uitgereikt door Ad IJzerman, bestuurslid Dr. Saal van Zwanenberg Stichting op 24 november.



Winnaar van de publieksprijs Joris Krijger

INTERNETSCRIPTIE- PRIJZEN

Met vier scriptieprijsen voor de beste afstudeerscripties over een internet-gerelateerd onderwerp willen initiatiefnemers **Google, Brinkhof, SIDN Fonds en Greenhost** de belangstelling voor de betreffende onderzoeksgebieden vergroten, en in bredere zin het maatschappelijk en wetenschappelijk debat over de impact van internettechnologie bevorderen.

INTERNET & ECONOMIE

David Galitzki (International Business UM): *What makes a Credible and Helpful Online Video Review? Examining the Effects of Reviewer Disclosure*

Quote van de jury: David received a Masters degree in Information Management & Business Intelligence as well as Strategic Marketing. In his thesis he combines insights from both tracks, to study the usefulness of online video reviews for consumers learning about a product they may decide to purchase. In a very carefully designed and executed experimental study, he tests whether or not showing the face of the reviewer in the review increases trust.

Next, he manipulates the experiment and finds that the image helps more if the reviewer and the consumer share characteristics. The characteristic of the product, either experience good or search good, makes little difference for the result. The findings of the very readable thesis likely can be usable to any organization that needs to inform the public on an issue.

SPONSOR Google, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. E.J. (Eric) Bartelsman, Prof. dr. Ph.H.B.F. (Philip Hans) Franses.

INTERNET & RECHT

Roel Maalderink (Informatierecht UvA): *De digitale schandpaal. En wat we er tegen kunnen doen*
Quote van de jury: Het begrip schandpaal wordt in volle omvang met een eigen definitie getransformeerd van de middeleeuwen naar de huidige internettijd. Voor ieder juridisch regime valt het niet mee om een passende juridische maatregel op te leggen, bijvoorbeeld als iemand iets ‘raars’ zegt, dan wel het rare te beschouwen als vrije meningsuiting. Roel laat zien dat het gezonde verstand heel vaak volledig overweldigd wordt door een stroom van twitter berichten waartegen niet meer op te roeien valt. Welk juridische regime kan daar iets aan doen? Erger dan de schandpaal (door de auteur keurig gedefinieerd



Boven: Valerie Frissen, directeur SIDN Fonds
Midden: Joris Krijger, Simon de Vries, David Galitzki, Stef van Gompel, Marc Jellema
Onder: Jesse Kester en Mart van Santen, Greenhost

De prijzen werden op 7 april uitgereikt door Leah Postma (Google), Remy Chavannes (Brinkhof), Roxane van Iperen (SIDN fonds), Sacha van Geffen (Greenhost) en Harald Tepper, bestuurslid KHMW. De vier laureaten presenteerden hun scriptie, waarna de publieksprijs van 500 Euro werd toegekend aan Joris Krijger.

Marc Jellema, oprichter en CEO van Tom Kabinet, wijdde het publiek in in de wereld van het tweedehands e-book en Stef van Gompel, universitair docent informatierecht aan de Universiteit van Amsterdam hield een inleiding over de 'value gap' op het internet en de Europese plannen om ervoor te zorgen dat auteurs en artiesten een eerlijke vergoeding krijgen voor het gebruik van hun werken op internetplatforms.

in internet terminologie) is er niet. Destijds hebben we er iets tegen gedaan (afschaffen), nu moeten we er opnieuw iets aan doen. Daartoe heeft Roel de eerste stappen gezet. Eervolle vermelding voor **Jordi Bierens** (UvA)

SPONSOR Brinkhof, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. N.A.N.M. (Nico) van Eijk, Prof. dr. H.J. (Jaap) van den Herik, Mr. D. (Dorien) Verhulst.

INTERNET & MAATSCHAPPIJ- OF GEESTESWETENSCHAPPEN

Joris Krijger (Philosophy of Psychology UL): *Schaamteloos handelen. Een filosofische beschouwing over wat de bankencrisis van 2008 ons leert over schamteloosheid in een virtuele wereld*

Quote van de jury: De jury waardeerde de originele benadering van het onderwerp. Nadat Joris aan de hand van de filosofen Kierkegaard, Merleau-Ponty en Sartre *integriteit, lijfelijke aanwezigheid, en persoonlijke verantwoordelijkheid* als de fundamentele kenmerken van de ervaring van schaamte heeft uiteengezet, laat hij in een overtuigende analyse zien dat de virtualisering van het bancaire werk drie basale kenmerken van schaamte ondermijnt. In alle drie de gevallen leidt virtualisering tot wat Joris aanduidt als *onbetrokkenheid*: "het biedt de mogelijkheid

elke betrokkenheid tot je eigen handelen weg te nemen". In dat opzicht lijkt de schamteloze bankier volgens hem op de gebruiker van de populaire datingapp Tinder, die evenzeer echte betrokkenheid en de daarmee verbonden risico's uit de weg gaat, maar daarmee tevens het vermogen zinvolle relaties aan te gaan ondermijnt. Eervolle vermelding voor **Arjen van de Heide** (UM)

SPONSOR SIDN fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. V.A.J. (Valerie) Frissen, Prof. dr. mr. S. (Simone) van der Hof, Prof. dr. J. (Jos) de Mul.

INTERNET & TECHNISCHE WETENSCHAPPEN

Simon de Vries (Computer Science UT): *Achieving 128-bit security. against quantum attacks in openVPN*

Quote van de jury: Simon heeft een implementatie gemaakt van een bestaand post quantum public key algoritme, namelijk McEliece, in OpenVPN. Deze VPN software wordt door de Nederlandse overheid en door veel andere partijen gebruikt voor het beveiligen van hun verbindingen. Deze implementatie is een van de twee bijdragen van deze scriptie. De andere bijdrage van de scriptie zit in het analyseren van hoe de paramaters voor Niederreiter het beste gekozen kunnen worden. Het nadeel van Niederreiter is dat de sleutels erg groot zijn, namelijk meer dan een megabyte. In de scriptie wordt deze sleutellengte met 35% gereduceerd door een gedetailleerde analyse van een bekende aanval met gebruik van Shor, waardoor de parameter zuiniger gekozen konden worden. Hierbij is voortgebouwd op een suggestie van de Eindhovense cryptograaf Dan Bernstein.

SPONSOR Greenhost, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. J.C.M. (Jos) Baeten, Prof. dr. B.P.F. (Bart) Jacobs.

JAN BROUWER SCRIPTIEPRIJZEN

Vanuit het Jan Brouwer Fonds worden sinds 2015 zeven scriptieprijsen uitgekeerd voor de geestes- en maatschappijwetenschappen.

FILOSOFIE EN RELIGIE- WETENSCHAPPEN



Stefan Mulder (Religion and Culture RUG): *Early Christian Christology Contextualised. The Graeco-Roman context of 'Christian' Docetism*

Quote van de jury: Stefan analyseert het debat over de vraag of Jezus aan het

kruis echt heeft geleden of of dat alleen maar zo leek. Hierachter staat de vraag naar de menselijkheid van Jezus en dus naar de materialiteit van het goddelijke. De centrale vraag van de scriptie is waar het idee van de bedrieglijkheid van de menselijkheid van Jezus vandaan komt. Mulder betuigt dat de twee meest aangehaalde verklaringen, die de oorsprong ervan zoeken in de Joodse traditie of in Plato's onderscheid tussen het goddelijke en het wereldse, de plank mis slaan. Vervolgens ontvouwt Mulder deskundig en met verve zijn alternatieve verklaring. De theologische aanpak schiet te kort omdat die geen rekening houdt met de bredere Grieks-Romeinse context.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. B. (Birgit) Meyer, Prof. dr. R. (René) van Woudenberg.

TAAL- EN LITERATUUR- WETENSCHAPPEN

Stephan Eekman (Linguistics UvA): *Language reconstruction methods put to the test: A comparison between traditional and computational phylogenetic*



reconstruction methods with data from Scandinavian language varieties

Quote van de jury: De gemiddelde taalwetenschapper staat zeer sceptisch tegenover het toepassen van fylogenetische methoden uit de biologie om

taalverwantschappen vast te stellen en taalveranderingen te reconstrueren. Stephan Eekman weet de lezer echter al in de inleiding van zijn scriptie ervan te overtuigen dat een vergelijking tussen fylogenetische en klassieke taalwetenschappelijke methoden wel degelijk nuttig en zinvol is. Hij laat in zijn spannende en fantastisch geschreven scriptie niets aan het toeval over. Het onderwerp is origineel, de argumentatie glashelder, de conclusies overtuigend en de discussie prikkelend.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. H. (Helen) de Hoop,
Prof. dr. J.Th. (Joep) Leerssen.

GESCHIEDENIS



Eline Pollaert (Classics and Ancient Civilizations UL): *Ancient Drams and Modern Approaches. An exploratory application of cognitive science of religion to book 3 and 4 of Oneirokritika by Artemidorus of Daldis*

Quote van de jury: Eline

Pollaert heeft een intellectueel zeer uitdagende scriptie geschreven over de Oneirocritica van Artemidorus van Daldis. Die Oneirocritica was zonder twijfel het meest succesvolle boek over dromen in zijn soort uit de oudheid. Het probleem met de interpretatie van teksten uit de oudheid is dat er zo weinig van zijn. Waar de contemporaine historicus zucht onder de overdaad, worstelen oudhistorici met een tekort. Ze

hebben daar allerlei oplossingen voor gevonden. Het belangrijkste is misschien wel het gebruik van inzichten uit belendende wetenschapsgebieden. Pollaert heeft zich juist op dat punt bijzonder onderscheiden door theorieën uit de cognitieve religiewetenschap te gebruiken voor haar droomboek. Een werkelijk interdisciplinair onderzoek dat maar weinigen onder ons haar zullen kunnen nadoen.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. M.P.C. (Manon) van der Heijden,
Prof. dr. W.W. (Wijnand) Mijnhardt.

RECHTSWETENSCHAPPEN



Suzanne Hendricksen (Strafrecht TU): *Zwijgrecht van het brein. Over de grenzen die het nemo tenetur beginsel stelt aan neuroimaging bij onderzoek naar toerekeningsvatbaarheid en recidiverisico*

Quote van de jury:

Het echte geheim van deze scriptie schuilt in het ogenschijnlijk gemak waarmee volledig nieuwe vragen worden geadresseerd die op het grensvlak tussen strafrecht, technologie, forensische psychiatrie en neurowetenschap liggen. Onder welke omstandigheden mag in een strafzaak informatie uit een hersenscan worden gebruikt? Mag dit ook tegen de wil van de verdachte? Hoe verhoudt die wil van de verdachte zich tot de gegevens die wij tegenwoordig aan zijn brein kunnen ontfutselen? Wordt een verdachte dan niet gedwongen aan zijn eigen veroordeling mee te werken of ligt de zaak wellicht genuanceerder?

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. E. (Ellen) Hey,
Prof. mr. drs. W.J. (Wouter) Veraart.

ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN



Matthijs Korevaar (Economic and Financial Research UM): *500 Years of Housing Rents in European Cities*
Quote van de jury: Matthijs Korevaar construeert en analyseert een tijdreeks van de

ontwikkeling van de huren van woningen in zeven Europese steden vanaf het jaar 1500 tot 2015 - waaronder Parijs, Londen en Amsterdam. De scriptie heeft aanzienlijke wetenschappelijke waarde, zowel vanuit economisch als vanuit historisch perspectief. Daarnaast zijn de uitkomsten zeer interessant voor de vastgoedmarkt, omdat er belangrijke inzichten aan ontleend kunnen worden over de ontwikkeling en de determinanten van de vastgoedrendementen.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. K.P. (Kees) Goudswaard,
Prof. dr. M.P. (Maarten Pieter) Schinkel.

MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN



Willem Gielen (Comparative Politics, Administration and Society RUN): *Good Bye Blue Collar? A Multilevel Logistic Regression Analysis of Social Democratic Voters in Western-Europe*
Quote van de jury:

Willem Gielen stelt in zijn scriptie een buitengewoon actueel en relevant thema aan de orde. In heel West-Europa is de politieke steun voor de traditionele sociaaldemocratische partijen aan het afkalven. Gielen stelt zich de vraag hoe de electorale steun voor sociaaldemocratische partijen in West-Europa

zich tussen 2002 en 2014 heeft ontwikkeld, en wat de motivaties zijn van degenen die nog steeds op deze partijen stemmen. Het bleek dat sociaaldemocratische stemmers vooral mensen uit de laag opgeleide arbeidersklasse zijn, met baanzekerheid en een positieve attitude ten aanzien van culturele onderwerpen als Europese integratie en immigratie.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. A.E. (Aafke) Komter,
Prof. dr. B.G.M. (Beate) Volker.

MENSWETENSCHAPPEN

Ruben van den Bosch (Cognitive Neuroscience RUN): *Neural mechanisms of action-selective and stimulus-selective stopping*
Quote van de jury: Gebruik werd gemaakt van Bayesiaanse uitgangspunten bij de analyses, die ervoor waken dat onderzoek er niet slechts op uit is de eigen verwachtingen te bevestigen, maar ook gelegenheid biedt alternatieve verwachtingen te bevestigen. Hier kan menig onderzoeker een voorbeeld aan nemen. Het gaat hier om onderzoek dat de wetenschap verder brengt, en in het kielzog ook de maatschappij. We krijgen hiermee steeds meer inzicht in onze cognitieve en gedragsmatige mogelijkheden om functioneel om te gaan met de eisen van omgeving die almaar complexer wordt - en waarbij "multi-tasken" een gangbaar werkwoord lijkt te zijn geworden.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. M.Ph. (Marise) Born,
Prof. dr. P.A.M. (Paul) van Lange.

De prijzen werden op 11 april uitgereikt door **Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner**, voorzitter van het Jan Brouwer Fonds.

INTERVIEW

HET JURYLID *Aafke Komter*



Emeritus hoogleraar sociale wetenschappen
Aafke Komter mag dan met pensioen zijn, ze meldt zich nog altijd graag aan als jurylid bij de KHMW. 'Daardoor krijg je goed zicht op hoe ontzettend veel kwaliteit er is onder net afgestudeerden en beginnende academici. Ik denk dat het niveau gemiddeld echt hoger ligt dan toen ik zelf studeerde.'

'Ik ben zelf inmiddels gepensioneerd en niet meer zo bezig met de ontwikkelingen in de sociologie of psychologie. Ik heb ook niet zo'n behoefte meer om in mijn vakgebied 'aanwezig te zijn' door publicaties, lezingen of congresbezoek. Ik vind het mooi geweest en ben tot de ontdekking gekomen dat ik muziek veel boeiender vind dan sociologie. En eerlijk gezegd vond ik dat altijd al, eigenlijk...'

Volgens Komter is ze na haar studie psychologie aan de Universiteit van Amsterdam een

beetje 'afgedwaald' naar de sociologen. Ze heeft gewerkt aan verschillende universiteiten: in Nijmegen, Leiden en Utrecht. Op dit moment is ze als ze gastonderzoeker nog verbonden aan de gecombineerde afdeling bestuurskunde en sociologie van de Erasmus Universiteit in Rotterdam. 'Verder doe ik al een aantal jaren het voorzitterschap van de Vidi-commissie voor NWO en zit ik regelmatig in jury's. Behalve voor de KHMW doe ik dat ook voor de Nederlandse Sociologische Vereniging. Maar een groot deel van mijn tijd besteed ik aan piano spelen en ik zing ook nog in een koor.'

Bij verschillende KHMW-prijzen was Komter betrokken bij de selectie van de winnaar. Ze geniet van de rol als jurylid en meldt zich daarom altijd graag aan. 'Het leuke is dat je zo goed zicht krijgt op hoe ontzettend veel kwaliteit er is onder net afgestudeerden en beginnende academici. Ik ben vaak echt onder de indruk van hun

prestaties en denk dat het niveau gemiddeld toch echt hoger ligt dan in de tijd dat ik zelf studeerde. Er waren natuurlijk altijd uitschieters, maar daar zie ik er nu erg veel van.'

'Wat ik ook leuk vind, is het samenwerken met de andere juryleden, die ik vaak - maar niet altijd - al blij te kennen. Het is leuk om te merken dat je er, met meer of minder discussie, altijd uitkomt om samen te beslissen wie de eer toekomt. Het aanwijzen van de winnaar was tot nu toe bijna altijd een unanieme keuze.'

'Ik vind het geweldig dat er zo'n grote variatie aan prijzen bestaat binnen de KHMW, voor allerlei verschillende doelgroepen en met verschillende doelstellingen. Ik zie in mijn NWO-werk wat voor belangrijke opstap die prijzen kunnen zijn in iemands verdere carrière. Je ziet daar heel duidelijk het Mattheüs-effect: hoe meer je hebt, hoe meer je krijgt. Als je eenmaal een Ruigrok Prijs van de KHMW in de wacht hebt gesleept, vergroot dat je kansen bij het krijgen van een Veni-subsidie van NWO. En heb je eenmaal een Veni-subsidie, dan helpt dat weer bij het binnenhalen van een Vidi-subsidie.'

Komter is onder de indruk van hoe soepel en prettig de organisatie van de juryactiviteiten vanuit het Hodshon Huis verloopt. 'Ik vind de bijeenkomsten en voordrachten die de KHMW organiseert erg interessant. Daar hoeft wat mij betreft niets aan te veranderen. Ik ben ook een aantal keren naar het jaarlijkse aspergediner geweest, wat ik erg leuk vond.'

De emeritus hoogleraar vond de uitreiking van de Ruigrok Prijs aan Nienke Moor in 2010 heel bijzonder. 'Ik had haar proefschrift niet zelf begeleid - dat deed Wout Ultée -, maar ik werkte toen wel met haar samen in Multilinks, een groot Europees onderzoeksproject dat de Rotterdamse hoogleraar Pearl Dykstra had geïnitieerd. Ik was diep onder de indruk van Nienkes werk, een ongelooflijk knap en interessant proefschrift over de evolutie van godsdiensten.'

'Zelf ben ik, behalve in de jury's, niet heel actief binnen de KHMW. Maar het blijft een eer deel uit te mogen maken van dit illustere gezelschap, dat met het Hodshon Huis niet alleen een heel mooie historische locatie, maar ook zo'n interessante geschiedenis heeft.'

PROFIELWERKSTUKPRIJZEN

Nienke Preijde en Sarah van den Berg (HAVO Lyceum Sancta Maria): *Wat is het verband tussen het chronotype en de concentratie van leerlingen uit verschillende leerjaren?*

Quote van de jury: In hun onderzoek naar de relatie tussen slapen en de concentratie van leerlingen concluderen Nienke en Sarah dat toetsweken, examenroosters en de lessen in kernvakken beter wat later op de dag kunnen aanvangen. Deze uitkomst is weliswaar niet wereldschokkend maar hun onderzoek leverde een prachtig en zeer verzorgd werkstuk op, dat alle kenmerken van een VWO-werkstuk in zich heeft.

Luc Heisterkamp en Martijn van der Zwet (VWO KSG Hoofddorp): *Kroos: Plaaggeest met potentie? Een onderzoek op het gebied van duurzaamheid, milieuvriendelijkheid, waterzuivering en viskweek.*

Quote van de jury: Een heel actueel werkstuk vol leuke onderzoeken, goede tabellen en grafieken. De conclusie is dat eendenkroos van de soort Lemna minor een uitgesproken voorkeur heeft voor de opname van ammonium uit het aquatisch milieu. Hiermee wordt beter inzicht verkregen in een meer duurzame en milieuvriendelijke vorm van viskweek. Wat een mooie bijdrage is dit onderzoek dat nog niet eerder werd uitgevoerd.

Eervolle vermeldingen voor **Mariska Temming en Isa Verkruysen** (HAVO Mendelcollege) en **Rembrandt Klazinga en Noor Schroen** (VWO Coornhert Lyceum).

De prijzen werden uitgereikt op 12 april door Louise Gunning-Schepers. In zijn lezing gaf Prof. dr. T. (Theunis) Piersma, waddenbioloog en hoogleraar trekvogelecologie aan de Rijksuniversiteit Groningen, aanwezig een boeiend inkijkje in de vogeltrek in het Waddenzeegebied. Alle genomineerden ontvingen zijn boek 'Knooppunt Waddenzee'.



Boven: Laudatio door jurylid Rina van Opstal.

Onder: Lezing over trekvogels door Theunis Piersma.

SPONSOR KHMW, 2 prijzen van € 500, jaarlijks
JURY Prof. dr. A.J.J. (Ton) Nijhuis,
Drs. C.S.M. (Rina) van Opstal, Dr. J. (Jan) Spoelder.

STIPENDIA

BATE UIT HET PIETER LANGERHUIZEN LAMBERTUSZON FONDS

In 1920 stelde Pieter Langerhuizen Lambertuszon, burgemeester van Huizen en Bussum en kunstverzamelaar een legaat ter beschikking voor de bevordering van natuurwetenschappelijk onderzoek. Het legaat is ondergebracht in een fonds waaruit jaarlijks een bate wordt uitgekeerd, in een terugkerende cyclus van vakgebieden:

2017 Geschiedenis van de Natuurwetenschappen, incl. die van de Wiskunde, Geneeskunde en Techniek,

2018 Botanie incl. Fytopathologie en Landbouwwetenschappen,
2019 Chemie,
2020 Geologie incl. Geofysica en Mineralogie,
2021 Zoölogie, incl. Veterinaire Wetenschappen,
2022 Astronomie, incl. Meteorologie en Geodesie,
2023 Fysica.

Dr. N. (Nele) Beyens, universitair docent geschiedenis aan de Universiteit Leiden
Quote van de jury: De bate stelt Beyens in staat een wetenschappelijke biografie te schrijven over het leven en werk van Els Borst-Eilers, arts en minister van Volksgezondheid. Het boek zal laten zien hoe Els Borst haar werk deed in een wereld waarin patiënten hun artsen niet meer blindelings volgden, medische technologie veel ingrepen mogelijk maar ook duur maakte, en verzekeringsmaatschappijen uitspraken gingen doen over behandelingen. Els Borst durfde in die context te interveniëren met reorganisaties van het zorgverzekeringsstelsel, het faciliteren van patiëntenorganisaties en het indienen van medisch-ethische voorstellen zoals de legalisering van de euthanasie. Door aan de hand van Els Borst naar de geschiedenis van de geneeskunde en de gezondheidszorg te kijken, zal Beyens, zo verwachten we, haar vakgebied verrijken. Maar misschien nog belangrijker: Ze zal die geschiedenis ook op een originele manier toegankelijker maken, juist door Els Borst centraal te stellen.

SPONSOR P.L. Langerhuizen Fonds
€ 15.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. K.Th. (Karin) Bijsterveld,
Prof. dr. J.P. (Jan) Hogendijk.



Els Borst

STIPENDIA UIT HET DR. W.J.E. VOET FONDS

De op 2 maart 2009 overleden Dr. Willem Joseph Elias Voet heeft de KHMW, wier activiteiten hij een warm hart toedroeg, bedacht met een aanzienlijk legaat. Deze gelden zijn ondergebracht in het Dr. W.J.E. Voet Fonds, waaruit conform de wens van de erflater financiële bijdragen kunnen worden verstrekt aan studenten die niet in staat zijn de kosten van hun universitaire studie zelf volledig te dragen. Teneinde de selectie van studenten die in aanmerking komen voor een bijdrage uit het Voet Fonds te faciliteren is de KHMW een samenwerking aangegaan met de **Schuurman Schimmel-van Outeren Stichting** te Haarlem. Uit het Voet Fonds worden bijdragen verstrekt voor universitaire stages of studie in het buitenland.

IN 2017 ZIJN ONDER MEER ONDERSTAANDE BEDRAGEN TOEGEKEND:

Hidde Hendriksen (natuurkunde RUG) € 2.500, voor de master Mathematical Modelling and Scientific Computing aan de University of Oxford. Jaarlijks worden slechts 25 studenten voor deze master geselecteerd. Deze student won in 2017 tevens de Lorentz Afstudeerprijs voor Theoretische Natuurkunde bij de KHMW.
Merel Brouwer (rechten UM) € 2.000, voor de joint master in International Criminal Law, een samenwerking tussen de UvA en Columbia University in New York. Voor dit programma worden jaarlijks acht studenten geselecteerd die gezamenlijk een semester in Amsterdam en een semester in New York studeren.
Marloes Verkerke (Neuroscience & Cognition, Honours Programme UU) € 1.000, voor een stage aan Harvard Medical School in Boston gericht op onderzoek naar de ziekte ALS.

Parels uit Harderwijk

GERRIT VAN DIJK

DE UNIVERSITEIT VAN HARDERWIJK, in 1648 door de Staten van Gelre opgericht, was een kleinschalige onderwijsinstelling waar men goedkoop kon studeren en goedkoop en snel kon promoveren. Vooral dat laatste trok veel buitenlanders aan. In eigen land was er kritiek op deze flitspromoties. De Universiteit van Harderwijk werd een bedenkelijk wetenschappelijk niveau verweten. Een nogal boude bewering. Waar of niet waar, de bewering strookt in elk geval niet met het beleid van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, die regelmatig hoogleraren uit Harderwijk tot lid benoemde. En onder deze leden waren er van grote reputatie. In een ander verband hebben wij hen parels uit Harderwijk genoemd, met een knipoog naar het visserijverleden van de stad. Neem bijvoorbeeld de rechtsgeleerde en staatsman Joan Melchior Kemper, die zo geliefd was in Harderwijk, dat hij lucratieve benoemingen te Groningen en Franeker afwees. Uit dank daarvoor boden de Curatoren hem ‘enig zilverwerk’ aan met daarin het wapen van Gelre gegraveerd. Toen echter het Athenaeum Illustre te Amsterdam een beroep op hem deed, vertrok hij alsnog uit Harderwijk. Curatoren waren zeer teleurgesteld, maar het was geen nieuw verschijnsel, wel een bron van zorg. Er was echter niet veel tegen te doen omdat de grote universiteiten veel meer faciliteiten en salaris konden bieden. Eigenlijk fungeerde de Universiteit van Harderwijk als een soort jeugdopleiding van wetenschappelijke talenten. Veelzeggend is in dit verband dat de gemiddelde leeftijd van de professoren in Harderwijk veel lager was dan bij de grote universiteiten. Zo was



Portret van J. de Gorter naar een gravure van Jacob Houbraken

in 1811 de gemiddelde leeftijd in Harderwijk 44 jaar, terwijl die in Leiden op 52 jaar uitkwam. Soms hadden Curatoren geluk en bleef de hoogleraar. Maar daarvoor moesten wel allerlei trucs worden bedacht. De medicus Johannes de Gorter moge hiervoor als voorbeeld dienen. Hij was in Harderwijk benoemd door bemid-

Leden uit Harderwijk, met leeropdracht en jaar van benoeming als lid. Van de onderstreepte leden is een portret aanwezig.

1. J. Bleuland, anatomie, heel- en verloskunde, lid 1798
2. P. Bondam, rechtsgeleerdheid, lid 1765
3. H. Bosscha, geschiedenis, welsprekendheid en Grieks, lid 1808
4. J. ten Brink, geschiedenis, welsprekendheid en Grieks, lid 1809
5. J. Clarisse, theologie, lid 1806
6. R. Forsten, anatomie en heelkunde, lid 1783
7. M. van Geuns, geneeskunde, praktische geneeskunde, scheikunde en botanie, lid 1770
8. D. de Gorter, geneeskunde, buitenlands lid 1761
9. J. de Gorter, geneeskunde, botanie en scheikunde, buitenlands lid 1760
10. J.M. Kemper, burgerlijk recht en natuurrecht, lid 1806
11. J.C. Krauss, geneeskunde, lid 1812
12. Th.G. van Lidth de Jeude, geneeskunde, lid 1817
13. P.J. van Maanen, theoretische geneeskunde, anatomie, heel- en verloskunde, lid 1805
14. H. Muntinghe, theologie, lid 1813
15. A.P. Nahuys, geneeskunde, lid 1771
16. B. Nieuhoff, wijsbegeerte en wiskunde, lid 1805
17. J.H. Pareau, theologie, lid 1814
18. C.G.C. Reinwardt, chemie, natuurlijke historie en botanie, lid 1805
19. C.W. de Rhoer, geschiedenis, welsprekendheid, Grieks, en het natuur-, volken- en staatsrecht, lid 1779
20. J.Th. Rossijn, wijsbegeerte, wiskunde, sterrenkunde, lid 1775
21. C.P. Schacht, geneeskunde, lid 1793
22. B.F. Suerman, geneeskunde, lid 1839,
23. H. Tollius, geschiedenis, welsprekendheid, Grieks, lid 1779
24. M. Tydeman, geschiedenis, welsprekendheid, Grieks, lid 1777
25. J. Vosmaer, kruid-, schei- en artsennijmengkunde, lid 1814
26. J. Willmet, Oosterse talen, lid 1805
27. Ann Ypey, theologie, lid 1813

deling van Boerhaave. Boerhaave had een band met Harderwijk, hij was er gepromoveerd! De Gorter werd door de burgerij op handen gedragen vanwege zijn werkzaamheden als chirurg en verloskundige. Tot zijn promovendi mocht hij Carolus Linnaeus rekenen. Zijn kundigheid drong natuurlijk ook door tot buiten Harderwijk. Toen hij dreigde te vertrekken, stelden Curatoren hem voor om zijn zoon David naast hem als hoogleraar te benoemen. Dat viel in goede aarde en Johannes bleef. Toch was het uitstel van executie: tsarina Elizabeth had ook gehoord van de kundigheid van De Gorter en vroeg hem, en later ook zijn zoon, om haar lijfarts te worden. Beiden gingen er op in en vertrokken naar St. Petersburg. Bijna tegelijk benoemde de Hollandsche Maatschappij toen zowel Johannes als David tot buitenlands lid.

In totaal telden we 27 leden met een verleden in Harderwijk, waarvan van 16 een portret is aangekocht door onze Maatschappij. De meeste portretten zijn tentoongesteld in het Hodshon Huis.

Zoals bekend werd de Universiteit van Harderwijk in 1811 door Napoleon opgeheven. Wel kwam er nog kort een vervolg als Rijksatheneum, maar ook dat werd in 1818 gesloten bij gebrek aan studenten. Onze directeur J.H. van Kinsbergen fungeerde toen als president-curator. De inventaris van de universiteit werd verkocht of verdween naar het buitenland. Helaas! Het Stadsmuseum Harderwijk doet intussen pogingen om die inventaris terug te halen, daarbij gesteund door een aantal begunstigers. Onze directeur Dr. D.A. Wittop Koning, overleden in 2001, wiens voorvader assistent was bij de hoogleraar geneeskunde Bleuland, heeft hierbij veel hulp geboden.

Prof. dr. G. van Dijk is oud-secretaris natuurwetenschappen van de KHMW en oud-hoogleraar wiskunde aan de Universiteit Leiden.

FINANCIEEL OVERZICHT

SAMENGEVOEGDE BALANS
PER 31-12-2017

(na resultaatbestemming)		(alle bedragen in €)	
	31-12-2017		31-12-2016
ACTIVA			
Vaste activa			
Vaste activa en overige duurzame activa	1		1
Vlottende activa			
Lopende rente en dividendbelasting	31.549	53.975	
Overige vorderingen	273.346	42.100	
	304.895	96.075	
Beleggingen	15.115.905	11.576.644	
Liquide middelen	2.739.266	3.174.088	
<i>Totaal activazijde</i>	18.160.067	14.846.808	
PASSIVA			
Eigen vermogen KHMW	5.218.753	5.136.222	
Bestemmingsfondsen op Naam			
Pieter Langerhuizen Lambertusz. Fonds	2.529.873	2.494.944	
Dr. W.J.E. Voet Fonds	514.439	514.439	
Prof. dr. G.A. van der Knaap Fonds	120.000	120.000	
De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds	120.000	90.000	
Wim Drees Fonds	702.346	-	
	3.986.658	3.219.383	
Bestemmingsreserve op Naam			
Mr. J.C. Baak Fonds	30.007	30.007	
	30.007	30.007	
Eigen vermogen JBF	4.555.929	4.416.741	
Bestemmingsfonds prijzen JBF	900.000	1.00.000	
Eigen vermogen SvZ	971.670	971.080	
Eigen vermogen E-vO	2.417.672	-	
Kortlopende schulden			
Belastingen, premies soc. verzekeringen	12.696	7.879	
Vooruitontvangen en nog te betalen	66.682	65.496	
	79.378	73.375	
<i>Totaal passivazijde</i>	18.160.067	14.846.808	

SAMENGEVOEGDE REKENING
VAN BATEN EN LASTEN OVER 2017

		(alle bedragen in €)	
	2017		2016
BATEN			
Contributies / entreegelden directeuren	48.875	41.020	
Directe inkomsten uit beleggingen	444.515	495.390	
Overige ontvangsten	2.501	5.208	
Ontvangen schenkingen	13.898	10.011	
Beschikbaar uit voorziening prijzen	100.000	0	
<i>Som der baten</i>	609.789	551.629	
LASTEN			
Loonkosten	158.740	130.088	
Exploitatiekosten	72.391	90.928	
Prijzen en activiteiten	232.644	93.023	
Algemene kosten	132.974	122.058	
<i>Som der lasten</i>	596.749	436.097	
Exploitatieresultaat voor resultaatbestemming	13.040	115.532	
Resultaat toegerekend aan:			
– KHMW	(23.016)	31.796	
– Stichting Jan Brouwer Fonds	50.032	62.186	
– Dr. Saal van Zwanenberg Stichting	(15.393)	21.550	
– Eizenga-van Oosten Stichting	1.417		
Exploitatieresultaat na resultaatbestemming	13.040	115.532	

TOELICHTING OP DE JAARCIJFERS 2017

RUTGER SCHIMMELPENNINCK

INLEIDING

Het jaar 2017 is afgesloten met een positief exploitatieresultaat van € 13.040. De ongerealiseerde beleggingsresultaten van € 249.617 zijn hier niet bij inbegrepen. In de jaarrekening zijn deze resultaten, zoals voorheen, rechtstreeks aan de exploitatiereserve op de balans toegevoegd.

INKOMSTEN

De inkomsten uit contributies, entreegelden en vrijwillige bijdragen bedroegen € 62.773 tegen € 51.031 in 2016. Het belegd vermogen blijft de voornaamste inkomstenbron voor de Maatschappij en de directe inkomsten daaruit (rente, dividend en gerealiseerde koersresultaten) bedroegen € 444.515 tegen € 495.390 in 2016. Het totale beleggingsresultaat bedroeg 4,7% over 2017, tegen 7,5% over 2016. Het bestuur is de beleggingscommissie erkentelijk voor haar inspanningen het vermogen van de Maatschappij met zorg te beheren.

UITGAVEN

De totale kosten zijn in het verslagjaar wederom goed beheerst. De kosten voor het prijzenprogramma bedroegen dit jaar € 232.644 ten opzichte van € 93.023 in 2016. De verhoging wordt verklaard door de nieuwe Brouwer Prijs en de 2-jaarlijkse Dr. Saal van Zwanenberg Prijs die in 2017 werd uitgekeerd. De Maatschappij is dankbaar voor de vele donaties die zijn ontvangen van ondernemingen, stichtingen en particulieren die ons prijzenprogramma hebben willen ondersteunen. Een overzicht van de prijzen is in een aparte toelichting opgenomen. De algemene kosten, waaronder de beheerkosten van de beleggingen zijn opgenomen, zijn gestegen naar € 132.974 (€ 122.058 in 2016), onder meer door het toenemend aantal bijeenkomsten.

BALANS

Het eigen vermogen van de Maatschappij bedroeg eind 2017 € 5.218.753 tegen € 5.136.222 eind 2016. Het balanstotaal bedraagt € 18.160.167 tegen € 14.846.808 in 2016. De stijging komt voornamelijk door de ontvangen erfenis van Prof. Eizenga die is ondergebracht in een aparte stichting en de overdracht van de gelden van de voormalige Wim Drees Stichting die is opgenomen als Fonds op Naam.

VOORUITZICHTEN

De omvang van het eigen vermogen en het rendement samen met de donaties stellen de Maatschappij in staat de komende jaren de beoogde uitgaven te bekostigen.

PRIJZENGELD TOEGEKEND IN 2017

Brouwer Prijs voor Wetenschap en Samenleving	100.000
Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek	50.000
Dr. Saal van Zwanenberg Prijs	25.000
Nationale Postdocprijs i.s.m. De Jonge Akademie	10.000
Prijsvraag in samenwerking met NRC (een medaille)	pm
Johannes Cornelis Ruigrok Prijs	12.500
Keetje Hodshon Prijs	12.500
Martinus van Marum Prijs	12.500
Nederlandse Data Science Prijzen	10.000
Google Internetscriptieprijs economie	2.000
Brinkhof Internetscriptieprijs rechten	2.000
SIDN fonds Internetscriptieprijs maatschappij- of geesteswetenschappen	2.000
Greenhost Internetscriptieprijs technische wetenschappen	2.000
Internetscriptie-publieksprijs	500
KNVI Scriptieprijs Informatica en Informatiekunde	7.000
Tata Steel Afstudeerprijs voor Werktuigbouw en Materiaalkunde	5.000
Pfizer Prijs voor Life Sciences	5.000
AkzoNobel Afstudeerprijs voor Chemie en Procestechnologie	5.000
Shell Afstudeerprijzen voor Natuurkunde	15.000
Lorentz Afstudeerprijs voor Theoretische Natuurkunde	3.000
De Zeeuw-Van Dishoeck Afstudeerprijs voor Sterrenkunde	3.000
ASML Afstudeerprijs voor Wiskunde	5.000
Philips Afstudeerprijzen Biomedische Technologie en Data Science in Health Care	6.000
East-West Seed Afstudeerprijs voor Plantenwetenschappen	5.000
Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen	6.000
Jan Brouwer Scriptieprijs	14.000
ORTEC Aanmoedigingsprijzen Wiskunde en Technische Wiskunde	4.500
St. Physica Aanmoedigingsprijzen Natuurkunde en Technische Natuurkunde	4.000
Shell Aanmoedigingsprijzen Scheikunde	3.000
KNVI Aanmoedigingsprijzen Informatica en Technische Informatica	4.500
NWO-ENW Aanmoedigingsprijzen Chemistry of Life/Materials en Chemical Conversion	1.500
Philips Aanmoedigingsprijzen Biomedische Technologie	1.000
Novel-T Aanmoedigingsprijs Advanced Technology	500
Van Wijhe Verf Aanmoedigingsprijzen Chemische Technologie	1.500
Océ Aanmoedigingsprijzen Werktuigbouwkunde en Materiaalkunde	1.500
Havenbedrijf Amsterdam Aanmoedigingsprijzen Civiele & Maritieme Techniek	1.500
Fokker Technologies Aanmoedigingsprijzen Lucht- & Ruimtevaarttechniek	1.000
KNMG Aanmoedigingsprijzen Geneeskunde	1.500
KNMP Aanmoedigingsprijzen Farmacie of (bio)farmaceutische wetenschappen	2.000
Profielwerkstukprijzen	1.100
Bate uit het Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds	15.000
Voet Stipendia	8.000
	372.100

PERSONALIA

NIEUWE DIRECTEUREN

BENOEMD BIJ DE WINTERLEZING
OP 18 FEBRUARI 2017

Drs. D.J. (Dirk Jan) van den Berg
voorzitter raad van bestuur Sanquin

Drs. E.G. (Lisette) Cleyndert
directeur Vereniging Nederlands Tijdschrift
voor Geneeskunde

**Prof. mr. dr. M. (Madeleine)
de Cock Buning**
commissaris/toezichthouder: o.a.
voorzitter College Commissarissen
Commissariaat voor de Media (CvdM) en
European Regulators Group for AV Media
(ERGA), hoogleraar intellectuele eigendom
Universiteit Utrecht, voorzitter commissie
auteursrecht ministerie V&J, raadsheer-
plaatsvervanger gerechtshof Den Haag

**Jhr. mr. J.J.M. (Joost) van der
Does de Willebois**
commissaris, bestuursadviseur en
directeur/eigenaar Villebois Fournier, oud-
bestuursvoorzitter Euronext Amsterdam, lid
raad van bestuur en CFO Euronext N.V. en lid
management committee NyseEuronext

Mr. M.W.C. (Maarten) Feteris
president Hoge Raad der Nederlanden

Mr. J.J. (Jacobine) Gratama
wealth manager Van Lanschot Private Office,
penningmeester Gratama-Stichting

Dr. M.J. (Margrethe) Jonkman
corporate director research & development
Royal FrieslandCampina

Dr. E.M. (Els) Kloek
directeur/projectleider '1001-Vrouwen',
eigenaar/directeur 'Werkplaats voor
historisch onderzoek Els Kloek'

Ds. H. (Henk) Leegte
predikant Doopsgezinde Gemeente
Amsterdam

Drs. S.A. (Sander) van Walsum
redacteur/commentator De Volkskrant

Drs. E.H. (Eugenie) van Wiechen
algemeen directeur FD Mediagroep

Drs. J. (Jos) Wienen
burgemeester van Haarlem

Mr. M. (Mieke) Zaanen
algemeen directeur KNAW

O.L. (Olga) Zoutendijk MIM
commissaris en lid raad van toezicht ABN
AMRO Bank N.V.

NIEUWE LEDEN

BENOEMD BIJ DE WINTERLEZING
OP 18 FEBRUARI 2017

Prof. mr. dr. C.C.J.H. (Catrien) Bijleveld
directeur Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving,
hoogleraar methoden en technieken van
criminologisch onderzoek Vrije Universiteit

Prof. dr. A.M. (Marileen) Dogterom
hoogleraar bionanoscience Technische
Universiteit Delft

Prof. dr. B.M. (Bernet) Elzinga
hoogleraar stress-gerelateerde
psychopathologie Universiteit Leiden,
bestuurslid J.C. Ruigrok Stichting

Prof. dr. B.L. (Ben) Feringa
hoogleraar organische chemie
Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. B. (Barbara) Franke
hoogleraar moleculaire psychiatrie
Radboud Universiteit Nijmegen

Prof. dr. N. (Niels) Geijssen
hoogleraar regeneratieve geneeskunde
Universiteit Utrecht, senior groepsleider
KNAW-Hubrecht Institute, Founder en
Scientific Advisor NTrans Technologies B.V.

Prof. dr. mr. I. (Ivo) Giesen
hoogleraar aansprakelijkheidsrecht en
burgerlijk procesrecht, Universiteit Utrecht

Prof. dr. P.J. (Paul) Groot
hoogleraar sterrenkunde Radboud
Universiteit Nijmegen

Prof. dr. C.J.I.M. (Kène) Henkens
themaleider Werk en Pensioen NIDI,
hoogleraar veroudering, pensionering en
levensloop UMC Groningen, bijzonder
hoogleraar pensioensociologie Universiteit
van Amsterdam

Prof. dr. S. (Sander) Klous
hoogleraar big data ecosystemen
voor business en society Universiteit
van Amsterdam, managing partner
Data&Analytics KPMG

Prof. dr. mr. R.M. (Rianne) Letschert
rector magnificus Universiteit Maastricht

Prof. dr. L.A.C.J. (Leo) Lucassen
directeur onderzoek Internationaal
Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG),
hoogleraar sociale geschiedenis Universiteit
Leiden

Prof. dr. L.W. (Lodi) Nauta
decaan faculteit wijsbegeerte en
hoogleraar geschiedenis van de filosofie
Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. S.F. (Simon) Portegies Zwart
hoogleraar computationele astrofysica en
numerieke sterodynamica Universiteit Leiden

Prof. dr. S.A.R.B. (Serge) Rombouts
hoogleraar cognitieve neuroimaging
Universiteit Leiden

Prof. dr. Ph. (Philip) Scheltens
hoogleraar neurologie en directeur
Alzheimercentrum VUMC

Prof. dr. S. (Sandra) van Thiel
hoogleraar publiek management Radboud
Universiteit Nijmegen

Prof. dr. Th.L. (Thomas) Vaessens
hoogleraar Nederlandse letterkunde
Universiteit van Amsterdam, directeur
AIHR

Prof. dr. F.P.I.M. (Frank) van Vree
hoogleraar geschiedenis van oorlog, conflict
en herinnering Universiteit van Amsterdam,
directeur NIOD

WALKING DINNER



Ontvangst
van de nieuwe
directeuren en
leden op 10 april

IN MEMORIAM

Bij de Algemene Vergadering werden door de voorzitter zoals gebruikelijk de sinds de vorige vergadering overleden directeuren en leden herdacht. In dit verslag wil het bestuur graag een enkel In Memoriam eruit lichten, zonder daarmee iemand anders tekort te willen doen.



Prof. dr. J. (Johannes Joseph) van Rood (1926–2017)

Op 21 juli 2017 overleed Jon van Rood, 91 jaar oud. Hij studeerde en werkte zijn hele leven in Leiden. Na zijn studie geneeskunde

en opleiding tot internist, promoveerde hij in 1962 op zijn waarneming van een heftige reactie op een bloedtransfusie bij een vrouw na haar bevalling. Het bleek een afweerreactie tegen leukocyten te zijn, veroorzaakt door haar eerdere zwangerschappen. Hiermee legde hij, samen met de Fransman Jean Dausset en de Amerikaanse Rose Payne, die beiden eerder vergelijkbare reacties hadden waargenomen, de basis voor het HLA (Human Leukocyte Antigens) systeem. Het ontrafelen van dit uiterst polymorfe systeem en het aantonen van het belang van deze antigenen voor het succes van transplantatie, werd Van Roods levenswerk. Zeer cruciaal hierbij was dat hij, als hoofd van de afdeling Immunohematologie en van de Bloedbank van het Leids Universitair Medisch Centrum, decennialang een opleidings‘platform’ creëerde voor een groot aantal artsen en wetenschappers (“ik geef je de gelegenheid, maar je moet het zelf doen”). Hijzelf was het grote voorbeeld, de enorme stimulans, met eindeloos veel energie en enthousiasme, en hoge verwachtingen van zichzelf en zijn medewerkers. Daarnaast richtte Van Rood in 1967 de Stichting Eurotransplant op; een organisatie

van 8 samenwerkende Europese medische centra voor de uitwisseling van donororganen voor orgaantransplantatie. In 1988 startte Jon de Stichting Europdonor, een bestand van gezonde HLA-getypeerde vrijwilligers die, indien nodig, beenmerg willen afstaan. In 1994 was het wederom Jon die Europdonor tot een wereldwijde organisatie maakte. Door zijn pionierswerk en zijn contacten in het buitenland wordt Leiden nog steeds wereldwijd met het transplantatiewerk geassocieerd. Jean Dausset ontving de Nobelprijs voor zijn ontdekking van het HLA systeem. Jon had deze eer zeker ook verdiend, althans samen met Jean Dausset en Rose Payne; alle drie deze pioniers hebben cruciale bijdragen aan het HLA onderzoek geleverd. Gelukkig en terecht is Van Rood uitgebreid gelauwerd met belangrijke onderscheidingen in binnen- en buitenland.

Dit In Memoriam werd opgesteld door Prof. dr. E.A.J.M. (Els) Goulmy, em. hoogleraar transplantatiebiologie aan de Universiteit Leiden/ het Leids Universitair Medisch Centrum en lid van de KHMW.

IN HET KALENDERJAAR 2017 OVERLEDEN:

DIRECTEUREN

- Mr. J.J.C. (Joop) Alberdingk Thijm
- Drs. S.J. (Saskia) Stuiveling
- Ir. J.J. (Jan) Slechte
- Drs. L.J. (Joep) Brentjens
- Jhr. mr. W.H.D. (Herman) Quarles van Ufford

LEDEN

- Prof. dr. H. (Henk) Schultink
- Prof. dr. L. (Leen) Bosch
- Prof. dr. J.J. (Jon) van Rood
- Prof. dr. H.M. (Harry) Kuitert



Drs. S.J. (Saskia) Stuiveling (1945–2017)

Op 24 april 2017 overleed Saskia Stuiveling, de verpersoonlijking van de Algemene Rekenkamer en in die

rol al vele jaren op de bres voor een transparante en zorgvuldige overheid. Het was een groot en onverwacht verlies voor Nederland.

Haar vader was Garmt Stuiveling, een gerenommeerd Neerlandicus. Zij was een getalenteerde nakomer in een geëngageerd gezin met vier kinderen. Haar werkzame leven stond van meet af aan in dienst van de publieke zaak en stoelde, opmerkelijk genoeg, op haar Rotterdamse studie in de bedrijfskunde, waar zij als enige vrouw deel uitmaakte van de allereerste lichting studenten. Haar kennismaking met André van der Louw voerde haar binnen de PvdA naar de gemeentepolitiek van Rotterdam, waar ze zijn rechterhand werd, en naar het kortlevende kabinet Van Agt II, waar zij staatssecretaris was van Binnenlandse Zaken. Na de RSV enquête werd zij eerst lid en in 1999 president van de Algemene Rekenkamer. Het burgemeesterschap van Rotterdam verloor zij nipt aan Ivo Opstelten. Het was en bleef de stad die zij in haar hart had gesloten.

Haar dominante rol bij de Rekenkamer was haar op de huid geschreven. Met een enorme dadendrang en een imposante dossierkennis zette zij het aloude instituut op een nieuw spoor en ontwikkelde zij zich tot een gerespecteerde en gevreesde volger van het overheidsbeleid. De derde woensdag in mei werd dankzij haar de jaarlijkse “gehaktdag” waarop de Rijksoverheid

verantwoording aflegde aan de Tweede Kamer, zelden tot haar complete genoegen. Een fel voorvechter werd zij van een open overheid, die al zijn gegevens royaal ter beschikking stelt en zo bijdraagt aan de succesvolle digitalisering van Nederland.

Saskia Stuiveling had een groot hart voor de samenleving en zette zich onvermoeibaar in voor vele goede doelen. Voor haar twee kinderen, uit Chili geadopteerd, was zij een steun en toeverlaat, met haar bijzondere man Dop Scheewe onderhield zij een enorme vriendenkring. Er was geen onderwerp waar zij niets van wist en niets van vond, en waar zij niet tot diep in de nacht over wilde praten, vrolijk rokend en drinkend. De gevolgen van die levensstijl braken haar op toen zij direct na haar pensionering begon aan alle grote plannen die op de plank waren blijven liggen. Wie meegemaakt heeft wat zij allemaal kon, kan alleen maar diep betreuren dat zij niet mocht afmaken wat zij allemaal nog wilde.

Dit In Memoriam werd opgesteld door Prof. dr. A.H.G. (Alexander) Rinnooy Kan, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, universiteitshoogleraar economie en bedrijfskunde aan de Universiteit van Amsterdam en oud-voorzitter van de KHMW.

COMMISSIES

COMMISSIE BENOEMING ALFA/ GAMMA-LEDEN

o.l.v. secretaris Prof. mr. A. (Arend)

Soeteman:

Prof. dr. C.H.M. (Caroline) Kroon,
hoogleraar Latijnse taal- en letterkunde en
directeur College of Humanities UvA.

Prof. dr. M.P. (Maarten Pieter) Schinkel,
hoogleraar mededingingseconomie en
regulering UvA.

COMMISSIE BENOEMING BÈTA-LEDEN

o.l.v. secretaris Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman:

Prof. dr. C.L. (Christine) Mummery,
hoogleraar ontwikkelingsbiologie LUMC.

Prof. dr. ir. W. (Wim) van Saarloos,
vicepresident KNAW, hoogleraar theoretische
natuurkunde Universiteit Leiden.

COMMISSIE BENOEMING DIRECTEUREN ONDERNEMINGEN EN VRIJE BEROEPEN

o.l.v. bestuurslid Mr. R.J. (Rutger) graaf
Schimmelpenninck:

Drs. Chr.P. (Chris) Buijink, voorzitter
Nederlandse Vereniging van Banken.

A.D. (Dick) Boer, president en CEO Royal
Ahold Delhaize.

Dr. R.R. (René) Kuijten, managing
partner LSP-Life Sciences Partners,
bestuurslid Nederlandse Vereniging van
Participatiemaatschappijen, penningmeester
Vereniging Rembrandt, voorzitter Stichting
Steun Emma Kinderziekenhuis/AMC.

COMMISSIE BENOEMING DIRECTEUREN OVERHEID EN NON-PROFIT ORGANISATIES

o.l.v. bestuurslid Drs. M.L.L.E. (Marlies)

Veldhuijzen van Zanten-Hyllner:

Dr. A. (Adriana) Esmeijer, directeur Prins
Bernhard Cultuurfonds.

Mr. P.W. (Pim) Waldeck, oud-ambassadeur te
Londen, grootmeester-honorair van het huis
van Z.M. de Koning.

BELEGGINGSCOMMISSIE

o.l.v. bestuurslid Mr. R.J. (Rutger) graaf
Schimmelpenninck:

Dr. Th. (Theodoor) Beels, oud-directeur-
generaal ABN, oud-penningmeester KHMW.

Mr. R.E. (Roelf) Rogaar, oud-bestuurs-
voorzitter Theodoor Gilissen Bankiers N.V.,
oud-penningmeester KHMW.

Jhr. drs. R.W.F. (Rijnhard) van Tets, partner
Laaken Asset Management N.V., oud-lid raad
van bestuur ABN AMRO Bank N.V.



KONINKLIJKE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ DER WETENSCHAPPEN

PROTECTOR

Z.M. Koning Willem-Alexander



ERELEDEN

Mr. M. (Maurits) Enschedé
Mr. G.W. (Gus) baron van der Feltz
Ir. M.C. (Maarten) van Veen
Prof. dr. A.H.G. (Alexander) Rinnooy Kan

BESTUUR

Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers, *voorzitter*
Drs. M.L.L.E. (Marlies) Veldhuijzen
van Zanten-Hyllner, *ondervoorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpennick, *penningmeester*
Jkvr. mr. P. (Pauline) van Lennep
Jhr. drs. R.M.M. (René) van Rijckevorsel
Dr. ir. H.L. (Harald) Tepper
Jhr. mr. A.A. Röell (m.i.v. 10 febr. 2018)



SECRETARIAAT

Prof. mr. A. (Arend) Soeteman,
secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman, *secretaris natuurwetenschappen*
Drs. S. (Saskia) van Manen, *secretaris*
Ing. H.L. (Henk) Groffen, *financieel administrateur*
S. (Saskia) de Boer, *administratief medewerker*

BESTUUR JAN BROUWER FONDS

Drs. M.L.L.E. (Marlies) Veldhuijzen
van Zanten-Hyllner, *voorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpennick, *penningmeester*
Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers
Jkvr. mr. P. (Pauline) van Lennep
Jhr. drs. R.M.M. (René) van Rijckevorsel
Dr. ir. H.L. (Harald) Tepper
Jhr. mr. A.A. Röell (m.i.v. 10 febr. 2018)

BESTUUR SAAL VAN ZWANENBERG STICHTING

Drs. M.L.L.E. (Marlies) Veldhuijzen
van Zanten-Hyllner, *voorzitter*
Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpennick, *penningmeester*
Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman, *secretaris*
Dr. W. (Willem) de Laat
Prof. dr. W.J. (Joost) Schudel

HUISMEESTER

R. (Rob) Pol

VRIJWILLIGERS

C.M.M. Theel-Handgraaf, *organisatie Profielwerkstukprijzen*
Mr. Bierman-Beukema toe Water, Ir. B.M.Th. Dortland-
Bier, J.V.E.M. Schölvinck-Swane, R.M. Offenber-
g-Wiersema, *rondleidingen in het gebouw*
H.J. Pol, R.M. Offenber-Wiersema, H.J.M. van der Eijkhoff-
van der Veldt, C.E. Porck-Stoute, L.C. Sweerts-
van der Eijkhoff, H. Tuente, *catering en andere hand-
spandiensten*

POST/BEZOEKADRES

Spaarne 17
2011 CD Haarlem
Tel: 023 5321773
Email: secretaris@khw.nl
Website: www.khw.nl
IBAN: NL49ABNA0561115966,
BIC: ABNANL2A



COLOFON

Fotografie:

Hilde de Wolf: omslag, p.2-7, 10-13,
16, 22-25, 29, 36-38, 39 midden/onder,
40, 44-51, 54-62, 71, 75, 76 onder.
Tom Pilzecker: p.8.
Michelle Carolina Levie: p.30-31.
Thijs ter Hart: p.35.
Bruno Mallart: p.39 boven.
Bart van Overbeeke: p.52.
Bart Versteeg: p.63.

Interviews: Gwen van Loon

Punt Tekstproducties.

Redactie: Pauline van Lennep,
Saskia van Manen, Saskia de Boer.

Vormgeving: Coen Mulder, Haarlem.

Druk: Wilco boeken en tijdschriften.

SPONSORS



Stichting Fonds
voor de
Geld- en Effectenhandel



J.C. Ruigrok Stichting



